

Vedlegg til J.post ID: 17/72579 28.3.2017

Virksomhetsanalyse for sektor barn og unge

Virksomhetsanalysen utgjør første fase i arbeidet med Handlingsprogram 2018–2021 og danner grunnlaget for temamøter i hovedutvalgene og det kommende arbeidet med tiltak. Virksomhetsanalysene konkretiserer de overordnede føringer fra kommunens hovedmål, via hovedgrep og delmål for sektoren til viktige innsatser pr. programområde. Dokumentet fremmes som orienteringssaker i hovedutvalgene og i formannskapet.

Sektorens hovedgrep:

Mestring og økt selvhjulpenhet

- *Gi barn og unge mulighet til å mestre eget liv*
- *Ha tjenester som bygger på barn og unges ressurser*
- *Legge til rette for læring som gir målbar effekter*
- *Spisse innsatsen mot grupper av barn og foreldre som har særskilte behov*

Forebygging og tidlig innsats

- *Bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår*
- *Anerkjenne variasjon og ulikheter samt forebygge utenforskap og marginalisering*
- *Gi barn og unge tidlig hjelp og oppfølging for å hindre at vansker utvikler seg til et mer langvarig problem*

Effektive tjenester

- *Sikre effektiv arealbruk og organisering av tjenestene*
- *Samskape med frivillige organisasjoner*
- *Ta i bruk økt digitalisering som ledd i bedre læring*

Medvirkning og involvering

- *Ha tjenester og tiltak som bygger på reell medvirkning fra barn, unge og foreldre*
- *Ha god informasjonsflyt og godt samarbeid ved overganger mellom tjenestene*
- *Gi et helhetlig og koordinert tjenestetilbud til barn/unge som har behov for langvarig oppfølging fra flere tjenester*
- *Sikre barn og unges rettigheter i tråd med barnekonvensjonen*

Innhold

1. Innledning	2
1.1 Utfordringsbildet samlet for Bærum kommune	2
1.2 Kommunens visjon og hovedmål	3
1.3 Økonomisk handlingsrom	3
Befolkningsutvikling	3
Sunn økonomi	4
Investeringer	7
Omstillingsbehov	8
1.4 Status medarbeidere	9
2. Beskrivelse av sektor BARN OG UNGE	11
3. Sektorens hovedgrep og delmål for å møte kommunens hovedmål og utfordringer	12
4. Viktige innsatser og endring av ressursbruken per område	13
4.1 Barnehage	13
4.1.1 Hva er oppnådd/gjort i 2016	13
4.1.2 Hva skal oppnås/gjøres innenfor handlingsprogramperioden 2018–2021	14
4.2 Grunnskoleopplæring	18
4.2.1 Hva er oppnådd/gjort i 2016	18
4.2.2 Hva skal oppnås/gjøres innenfor handlingsprogramperioden 2018–2021	20
4.3 Barne- og ungdomstjenester	23
4.3.1 Hva er oppnådd/gjort i 2016	23
4.3.2 Hva skal oppnås/gjøres innenfor handlingsprogramperioden 2018–2021	24
5. Økonomi, nøkkeltall og behov	28
5.1 Barnehage	28
5.1.1 Økonomi og nøkkeltall	28
5.1.2 Rapportering på vedtatte HP-tiltak	39
5.1.3 Behovsutvikling	41
5.1.4 Aktuelle oppfølgingspunkter	42
5.2 Grunnskoleopplæring	43
5.2.1 Økonomi og nøkkeltall	43
5.2.2 Rapportering på vedtatte HP-tiltak	54
5.2.3 Behovsutvikling	56
5.2.4 Aktuelle oppfølgingspunkter	56
5.3 Barne- og ungdomstjenester	58
5.3.1 Økonomi og nøkkeltall	58
5.3.2 Rapportering på vedtatte HP-tiltak	68
5.3.3 Behovsutvikling	70
5.3.4 Aktuelle oppfølgingspunkter	71

---

1. Innledning

Virksomhetsanalysen utgjør første fase i arbeidet med handlingsprogram 2018–2021 og danner grunnlaget for temamøter i hovedutvalgene og det kommende arbeidet med tiltak.

Virksomhetsanalysene konkretiserer de overordnede føringer fra kommunens hovedmål, via hovedgrep og delmål for sektoren til viktige innsatser per programområde.

Dokumentet fremmes som orienteringssaker i hovedutvalgene og i formannskapet.

Kapitel 2 og 3 beskriver sektoren og sektorens vedtatte hovedgrep og delmål fra kommuneplanen. Kapitel 4 oppsummerer viktige innsatser og endringsbehov basert på sektorens hovedgrep og delmål, samt utfordringer og resultater av analysen i kapittel 5. Dette gir foreløpige forslag til viktige innsatser for arbeidet i HP-perioden. Kapitel 5 erstatter deler av årsrapport, og gir en resultatvurdering og analyse av virksomheten.

1.1 *Utfordringsbildet samlet for Bærum kommune*

Hovedtrekkene i det langsiktige utfordringsbildet er:

- Befolkningsvekst og vedlikeholdsetterslep krever store investeringer i sosial infrastruktur. De 10 første årene i investeringsplanen legges det opp til å investere henholdsvis 4,6 milliarder og 1,4 milliarder kroner i skole og barnehager.
- Antall eldre over 80 år vil øke kraftig. Økningen blir markant fra 2022. De kommende 5 årene antas veksten å være drøye 1 prosent i gjennomsnitt per år, mens den de påfølgende 15 årene av 20-årsperioden vil vokse med nesten 4 prosent i gjennomsnitt per år. Det blir færre yrkesaktive per pensjonist i perioden 2017 – 2035.
- Arbeidskraftbehovet kan etter hvert bli vanskelig å dekke, spesielt innen pleie- og omsorgsykker. Samtidig blir det relativt sett færre i alderen 50–65 år til å yte omsorg for hjemmeboende eldre. Dette forsterker utfordringsbildet for kommunen.
- Økende klimautfordringer krever at kommunen må ta nødvendige miljøsyn i planlegging, utbygging, og drift av tjenester.
- Selv om det er en viss usikkerhet i utviklingen, tilsier dagens flyktningsituasjon at Bærum i årene fremover trolig må ta høyde for å bosette et langt høyere antall flyktninger enn det vi gjorde frem til 2015. Det må skaffes boliger, etableres nye former for bo-løsninger og samarbeidet med frivillige må styrkes. Kommunen må fremskaffe praksisplasser for å få flyktninger raskere i arbeid.
- Den teknologiske utviklingen i samfunnet gjør det mulig å løse oppgavene på nye måter, men stiller også krav og forventninger til kommunen om digitalisering og investering i teknologi – samt effektivisering og omstilling som følge av dette.

Områdene som her er beskrevet er ikke uttømmende. Utfordringsbildet er dynamisk og vil endres i løpet av planperioden.

For å møte disse utfordringene og samtidig sikre en sunn økonomi, vil det fortsatt være nødvendig med et systematisk omstillingsarbeid. Hovedstrategien for dette HP er derfor stø kurs videre fra forrige HP; Tenke langt og handle nå.

Vedtatte rammer for programområdene inklusive omstillingstiltakene er utgangspunktet for arbeidet med handlingsprogram 2018–2021. Det kan bli behov for endringer som følge av endrede rammebetingelser, nærmere gjennomgang av vedtatte tiltak og eventuelle merbehov.

1.2 Kommunens visjon og hovedmål

Kommunens visjon er:

Sammen skaper vi fremtiden: mangfold – raushet – bærekraft

Sammen er visjonens viktigste budskap. Visjonen angir også noen kvaliteter som vi ønsker skal prege bærumsamfunnet: – *mangfold*: å sette pris på og respektere forskjellighet – *raushet*: følelsen av et fellesskap, noe som er større enn oss selv – *bærekraft*: å tenke på fremtiden når vi gjør våre valg, de unges begrep.

Visjonen er et løfte om medvirkning og involvering til næringsliv, innbyggere, organisasjoner, frivillighet og kommunen i utviklingen av bærumsamfunnet.

<https://www.baerum.kommune.no/politikk-og-samfunn/barum-2035/visjon/>

Som kommunens svar på det langsiktige utfordringsbildet som trekkes opp er det behov for felles mål og strategier for Bærum kommune. Følgende langsiktige hovedmål frem mot 2035 ligger til grunn for kommunens arbeid:

- Bærekraftige tjenester som gir innbyggerne mulighet for økt selvhjelpenhet, mestring og læring.
- Balansert samfunnsutvikling som er mangfoldig, grønn og urban.
- En innovativ og endringsdyktig organisasjon med gjennomføringskraft.
- Bærum kommune skal legge dialog og medvirkning til grunn for utvikling av bedre løsninger.

1.3 Økonomisk handlingsrom

Bærum har i dag en sunn økonomi og et moderat gjeldsnivå sammenlignet med andre kommuner. Økonomien vil imidlertid bli utfordret fremover gjennom økt investeringsaktivitet som følge av forventet befolkningsvekst og mulige strammere økonomiske rammer. Noen hovedstørrelser (tall fra regnskap 2016)

- Sum driftsinntekter 9,8 mrd.
- Sum driftsutgifter 8,6 mrd.
- Netto renteutgifter 0,14 mrd.
- Avdragsutgifter 0,37 mrd.
- Investeringsaktivitet 1,1 mrd.
- Netto lånegjeld 6,0 mrd.

Befolkningsutvikling

Tabellen viser Bærums befolkning pr. 31.12.2016 og forventet vekst 5 og 10 år fremover, fordelt på aldersgrupper

Aldersgruppe	Tall pr. 31.12 2016	Forventet vekst			
		5 år	%	10 år	%
0-5 år	9 462	360	3,8 %	1 268	13,4 %
6-15 år	16 924	646	3,8 %	1 365	8,1 %
16-22 år	10 479	99	0,9 %	885	8,4 %
23-66 år	69 603	3 267	4,7 %	9 356	13,4 %
67-79 år	11 732	1 801	15,3 %	3 553	30,3 %
80-89 år	4 502	221	4,9 %	1 716	38,1 %
90+ år	1 306	1 360	104,1 %	1 454	111,3 %
Samlet	124 008	7 755	6,3 %	19 597	15,8 %

Faktisk befolkning per 31.12.2016 var 124 008 personer. Det forventes en vekst i alle aldersgrupper, og prognosen viser en betydelig vekst i den eldre del av befolkningen. Fra 2022 forventes en sterk vekst i befolkning over 80 år. De eldste aldersgruppene er mer ressurskrevende enn de yngre aldersgruppene. Veksten antas primært å komme fra Bærums egne innbyggere som blir eldre. Veksten i aldersgruppen 16–66 år er lavere, og det betyr færre arbeidstakere per pensjonist og dermed færre til å sikre samme velferdsnivå som i dag. Denne utviklingen er ikke unik for Bærum, men gjelder hele Norge.

Sunn økonomi

Tabellen viser kommunes vedtatte nøkkeltall (måltall) for sunn økonomi

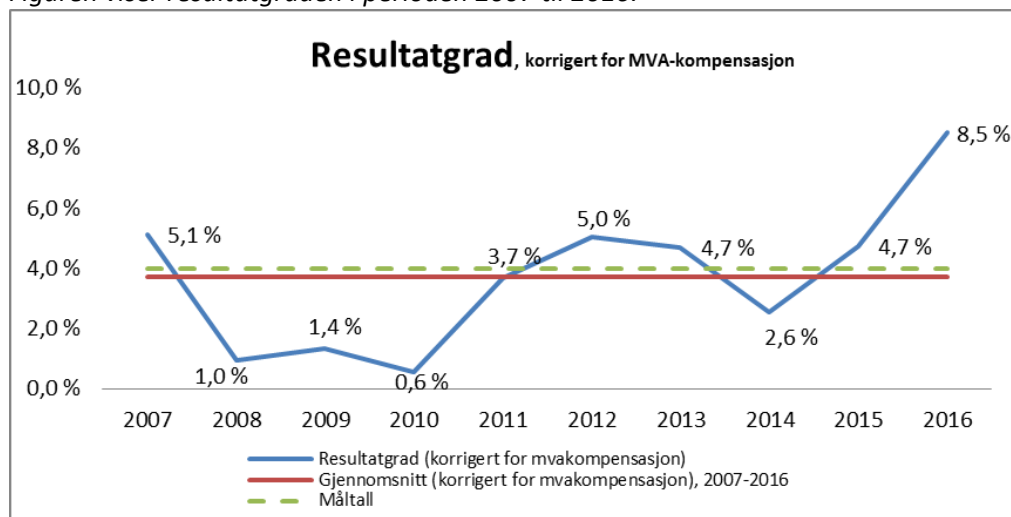
Resultatmål	
Resultatgrad	4 % (minimum 3 %)
Bufferfondet	100 mill. på slutten av handlingsprogramperioden
Egenkapitalfinansiering	50 % (minimum 40 %)
Likviditetsreserve	300 mill.

Nøkkeltallene for sunn økonomi skal indikere hvorvidt kommunens samlede økonomi på sikt utvikler seg i riktig retning, og sier noe om kommunens handlefrihet i kommende år. Oppnåelse av målkravene gir rom for nødvendige investeringer fremover og gjør kommunen robust i forhold til fremtidige økonomiske svingninger.

Utviklingen i de viktigste nøkkeltallene:

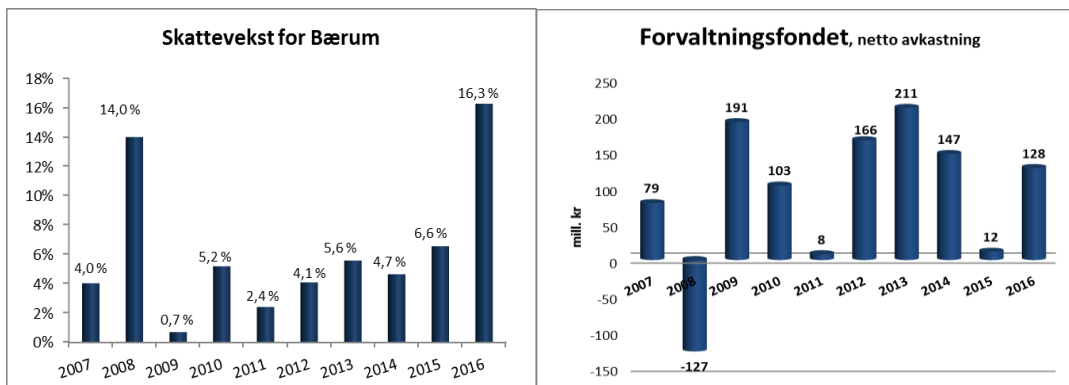
Resultatgrad (netto driftsresultat av sum driftsinntekter)

Figuren viser resultatgraden i perioden 2007 til 2016.

Figuren over viser utviklingen i resultatgraden de ti siste årene. Frem til 2014 ble MVA-kompensasjonen for investeringer ført i driftsregnskapet, deretter i investeringsregnskapet. For å få sammenlignbare størrelser er dette forholdet korrigert for i figuren over. Måltallet (rød linje) for resultatgraden er 4 prosent og minimum 3 prosent. Gjennomsnittet (grønn stiplet linje) de ti siste årene har vært 3,7 prosent, som viser at en resultatgrad på 4 prosent er realistisk.

Resultatgraden har variert fra 0,6 prosent i 2010 til 8,5 prosent i 2016, som er unormalt høyt. Og det er særlig to hovedstørrelser som skiller seg ut når resultatgraden skal vurderes – skatteinntektene og avkastningen fra Bærum kommunes forvaltningsfond (BKFF). Figurene under viser utviklingen i disse størrelsene de ti siste årene.

Skatteinntektene er kommunens klart største inntektskilde og utgjør godt over 55 prosent av kommunens samlede inntekter. En god skatteinngang er derfor vesentlig for et godt resultat. I kommende handlingsprogramperiode legges det opp til en gjennomsnittlig skattevekst på om lag 4,2 prosent. Dette er lavere enn hva som har vært tilfelle de siste årene og skyldes i hovedsak en forventet lavere vekst i antall skatteyttere i kommende 4 års periode.

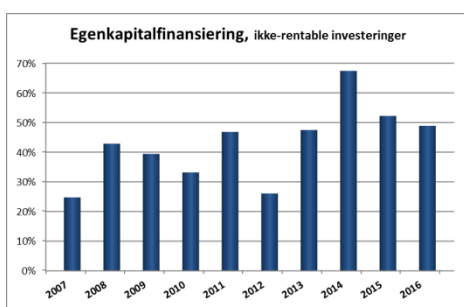
For å bedre budsjettbalansen er det gjennomført flere innstramminger de siste årene. Likevel har veksten i driftsutgiftene i de fleste av de siste ti årene vært høyere enn veksten i driftsinntektene. Dette skyldes først og fremst høy vekst i utgiftene til lønn og pensjon samtidig som veksten i de frie inntektene har vært moderat. Av kommunes samlede driftsutgifter utgjør lønnsutgiftene den største andelen med i overkant av 65 prosent. Skatt og overføring av rammetilskudd fra staten (frie inntekter) utgjør cirka 70 prosent av kommunens samlede driftsinntekter.

Bufferfond

Bufferfondet er kommunens salderings- og reservefond. Målsettingen er at fondet skal være 100 mill. i slutten av handlingsprogramperioden. De ti siste årene har bufferfondet variert mellom 230 og 430 mill. Gjennomsnittet for perioden har vært i overkant av 330 mill.

Egenkapitalfinansiering (ikke-rentable investeringer)

Figuren viser egenkapitalfinansieringen for de ikke-rentable investeringene i perioden 2007–2016

Figuren viser at måltallet (50 prosent) for egenkapitalfinansiering av de ikke-rentable investeringene først har blitt innfridd de siste årene i perioden. Rådmannen legger opp til at måltallet skal innfris i hele kommende handlingsprogramperiode. Dette ses som realistisk, til tross for økningen i investeringsaktivitet, og er nødvendig for å holde gjeldsnivået nede.

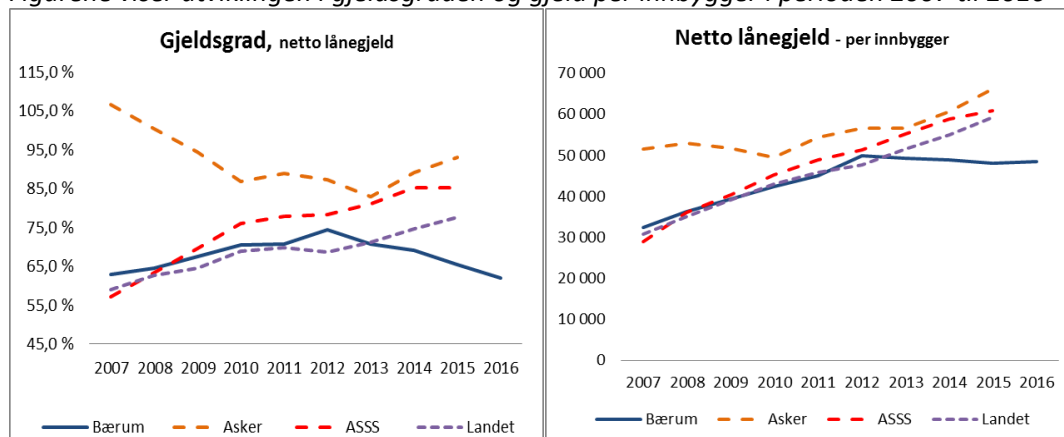
Gjeldsnivået bør holdes på et slikt nivå at avdragsutgiftene holdes nede og at fremtidige renteoppenger ikke får for store konsekvenser for kommuneøkonomien. Samtidig er det viktig at kravet til

egenkapitalfinansiering ikke blir så høyt at omstillingsbehovene i tjenestene blir for krevende.

Gjeld og gjeldsgrad

Netto lånegjeld steg mer enn inntektene i perioden 2007 til 2012, og resulterte i en stigende gjeldsgrad (lånegjeld som andel av driftsinntektene) som vist i figuren under. De siste fire årene har trenden snudd og gjeldsgraden er falt fra om lag 75 prosent (2012) til 62 prosent (2016). Dette skyldes flere forhold. Høyere egenkapitalfinansiering enn i foregående år og forsinkelser i investeringer har medført lavere låneopptak og lavere gjeldsvekst. Samtidig har det vært noe større vekst i driftsinntektene.

Figurene viser utviklingen i gjeldsgraden og gjeld per innbygger i perioden 2007 til 2016

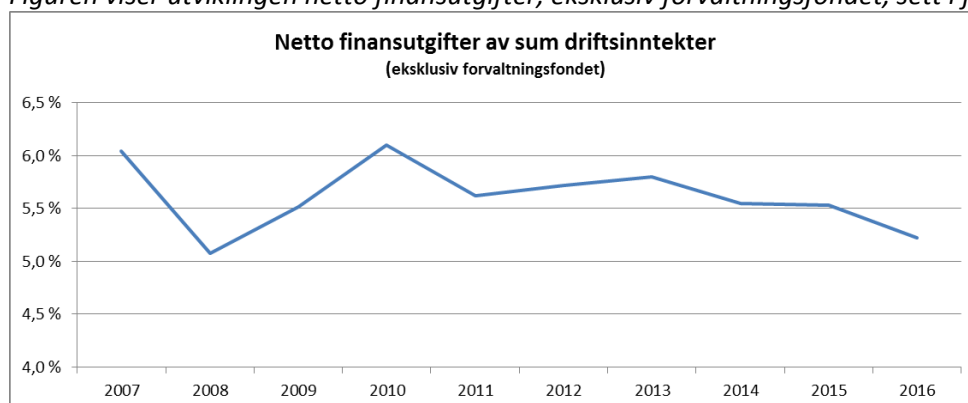
Netto lånegjeld per innbygger har i samme periode nominelt steget fra 32 000 kroner i 2007 til nær 49 000 kroner i 2016 (se figur). Netto lånegjeld i 2016 er moderat sammenlignet med landsgjennomsnittet for norske kommuner, Asker og kommunene i ASSS-nettverket. Det gjelder enten det måles per innbygger og i forhold til sum driftsinntekter.

Til tross for en egenkapitalfinansiering på 50 prosent for de ikke-rentable investeringene, vil gjeldsgraden komme opp mot 90 prosent i den kommende handlingsprogramperioden, forutsatt det inntekts- og investeringsnivået som ligger til grunn i LDIP 2018–2037.

Riksrevisjonen definerer nivået for høy lånegjeld til 75 prosent av inntektene. Gjeld mellom 65 og 75 prosent defineres som moderat. KS mener at et nivå over 100 prosent må unngås av hensyn til risikoeksponering. Bærum's gjeldsgrad antas å øke til rett i underkant av 100 prosent i neste 10 års periode. Det er under forutsetning av at kommunen klarer å gjennomføre investeringene i den takten som planene legger opp til.

Finansutgifter og inntekter

Figuren viser utviklingen netto finansutgifter, eksklusiv forvaltningsfondet, sett i forhold til sum driftsinntekter

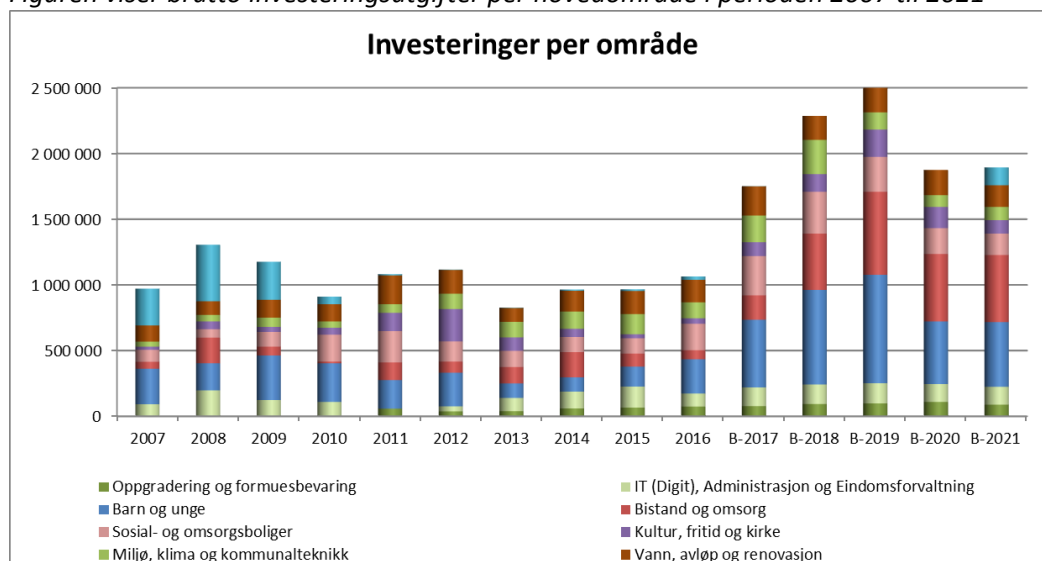
Konsekvens av høyere gjeldsnivå er at netto finansutgifter (eksklusive avkastningen av forvaltningsfondet) vil utgjøre en stadig større andel av driftsinntektene, og økonomien vil bli meget sårbar for renteøkninger. Netto finansutgifter består av både renter og avdrag. Den største usikkerheten er renteutgiftene. Rentenivået i dag er rekordlavt og det er usikkerhet knyttet til hvordan renten vil bevege seg på sikt.

Kommunens netto finansutgifter har de siste årene tilsvart 5 til 6 prosent av inntektene, når forvaltningsfondet holdes utenom. Finansutgiftenes andel av inntektene ventes å øke til 7 prosent i handlingsprogramperioden og deretter nå en topp ved 8 prosent, gitt forutsetninger i LDIP 2018–37.

Investeringer

Figuren viser brutto investeringsutgifter per hovedområde i perioden 2007 til 2021

Figuren over viser at det er investert og skal investeres mye i skoler og barnehager. Perioden 2007–2009 er preget av utbyggingen på Fornebu. Det legges opp til et omfattende investeringsprogram i neste handlingsprogramperiode. Fra et gjennomsnitt på 1 mrd. de ti siste årene viser rådmannens forslag til langsiktig investeringsplan 2018–2037 at gjennomsnittet i perioden 2018–2027 vil stige til om lag 2,1 mrd.

Fornebu er organisert som eget område. Dette medfører at skoler, barnehager, idrettsanlegg m.m. på Fornebu plasseres under område Fornebu og ikke det aktuelle programområde. De største foreslåtte enkeltstående prosjektene i perioden 2017–2021 (basert på rådmannens forslag til investeringsplan i LDIP 2018–2037):

Skole (uten skoleutbyggingen på Oksenøya som er en del av område Fornebu):

- Ballerud barneskole – ny 4 parallell
- Bekkestua ungdomsskole – utvidelse
- Gommerud ungdomsskole – utvidelse
- Emma Hjorth barneskole, utvidelse
- Eikeli eller Eiksmarka barneskole, utvidelse
- Levre barneskole, ny 4 parallell
- Bekkestua barneskole, ny 4 parallell

Barnehager (uten Nansenparken barnehage og barnehagen på Oksenøya, som er en del av område Fornebu):

- Barnehage – omstrukturering område Sandvika/Tanum – 200 plasser
- Jarenga barnehage – 160 plasser
- Barnhage – permanent avlastningsbarnehage, østre Bærum

Pleie og omsorg:

- Berger omstrukt. og utvidelse, (150 plasser)
- Vallerhjemmet (76 plasser)
- Lindelia BBS (131 plasser)
- Bofellesskap for mennesker med demens

Kultur og idrett (uten idrettsanleggene på Oksenøya som er en del av område Fornebu):

- Ny Nadderud stadion

Fysisk planlegging (by-og stedsutvikling):

- Sandvika byutvikling
- Elvepromenaden, Sandvika
- Kadettangen/Sandvika fjordpark
- By og stedsutvikling øvrige

Fornebu:

- Oksenøya – utbygging sosial infrastruktur
  - Skole
  - Barnehage
  - Fleridrettshall
  - Kunstgressbane
  - Parkeringskjeller
- Nansenparken barnehage
- Fornebu gravplass

I tillegg kommer investeringene på VAR området, omsorgs- og velferdsboliger, IT-området og oppgradering og i perioden 2017 til 2021.

LDIP 2018–2037 bygger på en prioritering av utbyggingsområdene og styrt ressursbruk som er essensiell for å ha en bærekraftig kommuneøkonomi. Om ikke gjelden skal stige for mye vil likevel en større andel av driften måtte gå med til å finansiere investeringene enn hva som har vært nødvendig de ti siste årene. Dispensasjonen som ble gitt slik at utbyggerne på Fornebu kan gi bidrag til sosial infrastruktur, vil være med å bedre kommuneøkonomien i en svært krevende periode, men bidraget vil først komme etter at sosial infrastruktur er bygget ut.

Prioritering av utbyggingsområdene

Siden kommunen i stor grad får dekket økte driftskostnader knyttet til økning i antall innbyggere, er det kostnadene til investeringene for å tilrettelegge for boligbygging som er utfordringen. Det er altså ikke antall boliger, men åpning av nye boligfelt med tilhørende behov for etablering av sosial infrastruktur – som må styres for å begrense innvirkningene på kommunens drift. I et kommunaløkonomisk perspektiv er det derfor gunstig med en klar tidsmessig (sekvensiell) prioritering av de største utbyggingsområdene. Da unngås parallelle investeringer og det begrenser risikoen for at nye kommunale bygg ikke blir tatt i bruk fullt ut med påfølgende relativt kostbar drift. De investeringer som gjøres bør derfor utnyttes maksimalt ved at områdene bygges ut med boliger så raskt som mulig før nye områder åpnes for utbygging. Nye innbyggere vil på den måten være med å finansiere det etablerte tilbudet.

En bærekraftig kommuneøkonomi innebærer at investeringer og boligutbygging bør prioriteres der hvor

- kommunen i størst mulig grad kan benytte eksisterende teknisk og sosial infrastruktur
- kommunen kan få ekstern finansiering
- investeringer legger til rette for mange prosjekter slik at risikoen er lavest mulig om boligmarkedet i en periode skulle få en markant nedgang
- det er utbygd kollektivtransport som bane eller tog

Omstillingsbehov

De store utfordringene kommunen står ovenfor medfører behov for omstilling.

I vedtatt handlingsprogram for 2017–2020 er innsparingsbehovet opp mot 300 mill. i 2020. Med det investeringsbehovet som skisseres i LDIP 2018–2037 vil innsparingsbehovet øke utover i perioden. Særlig i

årene etter 2021 hvor investeringene er høye vil sannsynligvis innsparingsnivået måtte økes sammenlignet med nivået i 2015.

Nivået påvirkes imidlertid av mange forhold. Hvordan investeringene styres i forhold til rekkefølge, inntektsforutsetningene, utviklingen i sysselsetting/arbeidsledighet og sentrale føringer.

Utviklingen vil stille store krav til økonomisk effektivitet og omstilling i hele perioden.

1.4 Status medarbeidere

I januar 2016 vedtok Kommunestyret en revidert arbeidsgiverstrategi «Arbeidsgiverstrategi mot 2035». Strategien peker på fire områder som skal gjøre kommunen til en attraktiv arbeidsgiver:

- Godt lederskap
- Medarbeidere med riktig kompetanse
- Mangfold og inkludering
- Innovasjon og omstilling

Turnover er lav. Den er redusert fra 13 til 8,3 prosent i løpet av de siste 5 år. Det er rekordstor søkning til ledige stillinger. Det er lettere å finne gode kandidater til stillinger, selv om det på enkelte områder kan være utfordringer. Sykefraværet er redusert, men målet er ytterligere nedgang. Seniortiltakene er evaluert og avvirket, og ny livsfasepolitikk er vedtatt. Innovasjon er satt tydelig på dagsorden. Kunnskapssenteret er etablert med sitt tilbud om høyskoleutdanning som kommunen trenger i et langsiktig perspektiv.

Pr. 01.01.2017 har kommunen 7 368 årsverk fast ansatt, fordelt på 9 427 personer. I tillegg er det 2 761 personer som er timelønnede. Av faste årsverk er 73,9 prosent er kvinner og 26,1 prosent menn. Nasjonalt er fordelingen i kommunal sektor 22 prosent menn og 78 prosent kvinner.

Nøkkeltall: Årsverksutvikling fordelt på programområder

Årsverksutvikling	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2016
Grunnskole	2106	2099	2125	2163
Barnehage	958	1003	972	928
Pleie og omsorg	1998	2031	2084	2057
Kommunehelse	652	647	636	646
Tekniske	584	577	579	640
Øvrige	939	930	932	935
Alle	7237	7288	7328	7369

Her rapporteres antall faste årsverk.

Nøkkeltall: Sykefravær

Sykefravær 2014–2016

ÅR/fravær i prosent	2014	2015	2016	Måltall 2016
Korttidsfravær	2,7	2,7	2,6	
Langtidsfravær	4,9	4,6	4,6	
Totalt fravær	7,6	7,3	7,2	7,3

Alle kommunalsjefområdene ligger nå under 9,2 prosent i sykefravær, og fem av områdene ligger under 7 prosent i 2016. Størst nedgang i sykefravær har Eiendom med 0,7 prosentpoeng, etterfulgt av Pleie og omsorg,

---

Barn og unge, Barnehager og Kommunaltekniske tjenester.

Fraværet rapporteres fordelt på korttidsfravær (egenmeldt og legemeldt fravær i de første 16 kalenderdagene) og langtidsfravær (over 16 dager eller mindre enn 16 dager siden sist fravær).

Ønsket resultat for sykefraværet for 2016 var 7,3 prosent for kommunen som helhet. I forbindelse med behandling av Handlingsprogramperioden 2013–2016 besluttet Kommunestyret å redusere sykefravær med et prosentpoeng. Målet er at kommunen har under syv prosent sykefravær i 2017. Utviklingen av sykefraværet har de siste årene hatt en positiv trend.

2. Beskrivelse av sektor BARN OG UNGE

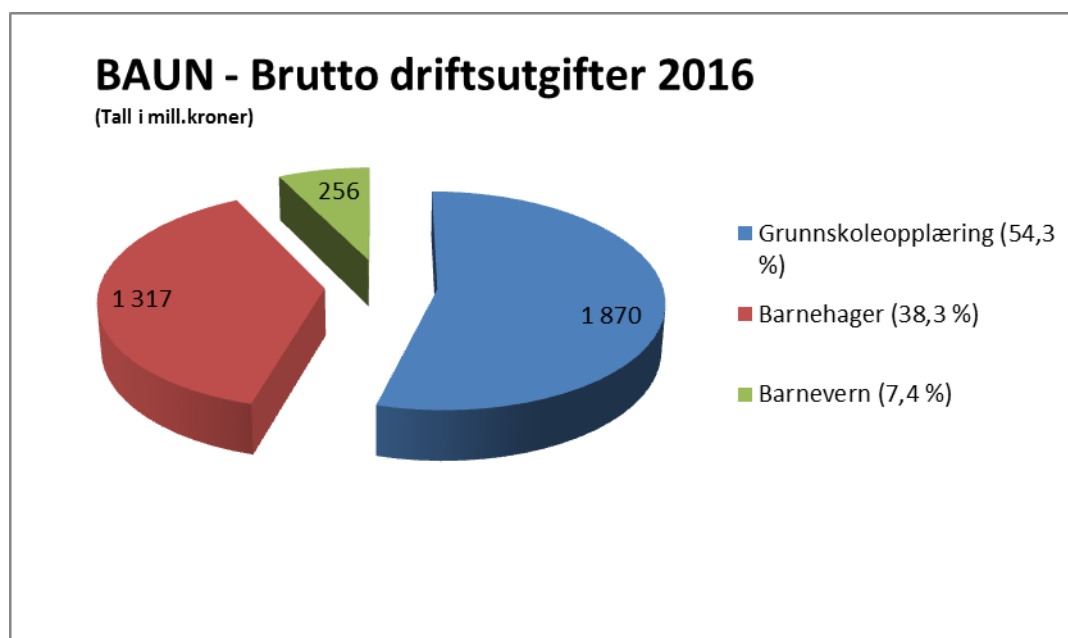
Sektor barn og unge omfatter tjenester innenfor områder som skole, barnehage, barnevern, PP-tjeneste, helsetjenester for barn og unge, ungdom og fritid, utekontakt og ulike avlastningstiltak. Målgruppen er det enkelte barn, den enkelte unge og deres foreldre/pårørende.

Sektoren skal bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår, et godt tilrettelagt opplæringstilbud og satse på tjenester som bidrar til å styrke trygghet og tilhørighet for barn og unge og deres foreldre. Inkludering og deltagelse fra innbyggere i Bærum bidrar til å styrke sektorens arbeid for å begrense fysiske og psykiske helseplager og når det er nødvendig sørge for tidlig innsats slik at den enkelte i størst mulig grad er i stand til å mestre eget liv. Barn og unges læring, mestring og selvhjulpenhet må sees i et livslangt tidsperspektiv.

Den organisatoriske inndeling under kommunalsjefene innenfor sektor barn og unge, avviker noe fra den politiske organiseringen:

- Skole, barnehager, barnevern og PP-tjenesten vedtas innenfor Hovedutvalg barn og unge
- Helsetjenester, utekontakt, støttekontakter, avlastningstjenester og SLT (Samordning lokale, forebyggende tiltak mot rus og kriminalitet) vedtas innenfor Hovedutvalg bistand og omsorg
- Ungdom og fritid vedtas innfor Hovedutvalg miljø, idrett og kultur

Figuren under viser fordeling av bruttobudsjettet på programområdene innen Hovedutvalg barn og unge. Grunnskole har den største andelen av budsjettet med 54,3 prosent, barnehage har en andel på 38,3 prosent, mens barnevern har en andel på 7,4 prosent.

3. Sektorens hovedgrep og delmål for å møte kommunens hovedmål og utfordringer

Kommuneplanen beskriver Bærums ressurser og langsiktige utfordringer. Følgende langsiktige hovedmål for kommunen som helhet er lagt til grunn i Kommuneplanen 2017–2035:

1. Bærekraftige tjenester som gir innbyggerne mulighet for økt selvhjulpenhet, mestring og læring
2. Balansert samfunnsutvikling – mangfoldig, grønn og urban
3. En innovativ og endringsdyktig organisasjon med gjennomføringskraft
4. Dialog og medvirkning for bedre løsninger

Sentrale utfordringer innenfor sektoren er:

- *Gode oppvekstvilkår for alle*, tjenester og tilbud skal utformes og gis på en slik måte at de bidrar til en positiv utvikling og styrker barn og unges egne ressurser og mestring av eget liv.
- *Reell innbygger- og brukervedvirkning*, tjenestene skal rettes inn på en slik måte at barn og unge får mulighet til å finne frem til det som motiverer dem til utvikling og vekst.
- *Ressursutfordringen*, ressursbruken må i større grad dreies inn mot prioriterte områder, målgrupper og tidlige barneår.
- *Mangfold og inkludering*, tjenester til barn og unge skal trekke i samme retning når det gjelder arbeid med inkludering og aksept av mangfold.
- *Et økt antall barn og unge*, krever bygging av nye og mer kostnadseffektive barnehager og skoler.

Kommuneplanens samfunnsdel beskriver hovedgrep og delmål for å møte kommunens hovedmål og sektorens utfordringer.

Hovedgrep	Delmål – VI VIL
Mestring og økt selvhjulpenhet	<ul style="list-style-type: none"> • gi barn og unge mulighet til å mestre eget liv • ha tjenester som bygger på barn og unges ressurser • legge til rette for læring som gir målbare effekter • spisse innsatsen mot grupper av barn og foreldre som har særskilte behov
Forebygging og tidlig innsats	<ul style="list-style-type: none"> • bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår • anerkjenne variasjon og ulikheter samt forebygge utenforskap og marginalisering • gi barn og unge tidlig hjelp og oppfølging for å hindre at vansker utvikler seg til et mer langvarig problem
Effektive tjenester	<ul style="list-style-type: none"> • sikre effektiv arealbruk og organisering av tjenestene • samskape med frivillige organisasjoner • ta i bruk økt digitalisering som ledd i bedre læring
Medvirkning og involvering	<ul style="list-style-type: none"> • ha tjenester og tiltak som bygger på reell medvirkning fra barn, unge og foreldre • ha god informasjonsflyt og godt samarbeid ved overganger mellom tjenestene • gi et helhetlig og koordinert tjenestetilbud til barn/unge som har behov for langvarig oppfølging fra flere tjenester • sikre barn og unges rettigheter i tråd med barnekonvensjonen

Mestring, trivsel og trygge oppvekstvilkår i en raus og inkluderende kultur er grunnleggende i barns og unges liv. Dette skal prege innsatser og kulturen i barnehager, skoler, og øvrige tjenester rettet mot barn og unge.

---

4. Viktige innsatser og endring av ressursbruken per område

4.1 Barnehage

Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal bidra til å utjevne sosiale forskjeller og sørge for at alle barn møter en praksis som gir et betydningsfullt fundament for videre utdanningsløp. Nyere forskning har bidratt til økt innsikt i hvor viktige de første barneårene er, og gitt en større forståelse for betydningen av tidlig innsats og investering i gode omsorgs- og læringsmiljøer for alle barn. Fra 2016 vil alle som er født før 1. desember året før ha rett til barnehageplass innen ett år.

På bakgrunn av barnehagemelding vedtatt av kommunestyret har Hovedutvalg barn og unge vedtatt Kvalitetsplan for Bærumsbarnehagene. Denne planen gjelder alle kommunale og private barnehager i Bærum. Barnehagemeldingen og kvalitetsplanen samsvarer med sektorens hovedgrep slik disse fremkommer i kommuneplanens samfunnsdel.

4.1.1 Hva er oppnådd/gjort i 2016

Bærumsbarnehagene har kommet godt i gang med oppfølging av barnehagemeldingen. Noen eks:

- Det er gjennomført måling - ståstedsanalyse - som dokumenterer at barnehagenes arbeid med satsingsområdene Lekens betydning for barns læring, Arbeid mot mobbing og Real FAG.
- 14 barnehager deltar i realfagsstrategien «Tett på realfag», i regi av Utdanningsdirektoratet og i samarbeid med skole.
- Alle barnehager har handlingsplan mot mobbing. Eikelia barnehage har med foreldreinnsett bygget Vennetrappen. Åtte barnehager i Rykkinnområdet har i felleskap arrangert konsert i Byparken med tema mobbing.

De fleste barnehagene i Bærum har deltatt i et forskningsprosjekt om barns språkutvikling fra 4 år, gjennomført av Universitet i Oslo. Prosjektet viser gode resultater ved systematisk og intensivt språk arbeid.

Tre kommunale barnehager, Hundesund, Høvik og Lønnås, er med i et 4 - årig forsknings- og innovasjonsprosjekt om å utvikle utdanningsbarnehager, i samarbeid med Høgskolen i Oslo og Akershus og med støtte fra Forskningsrådet.

Alle barn med rett til barnehageplass, utvidet antall i 2016, fikk tilbud om barnehageplass i god tid før oppstart av nytt barnehageår.

To nye privat barnehager, Child Planet Fornebu og Fjordveien ble etablert/utvidet.

17 medarbeidere i bærumsbarnehagene ble ferdig utdannet barnehagelærer.

4.1.2 Hva skal oppnås/gjøres innenfor handlingsprogramperioden 2018–2021

HP vedtak – oppfølging

Arbeidet med å gjennomføre vedtak i HP 2016 – 2019 fortsetter. Tiltakene «*Omorganisere barnehagetilbudet*», «*Optimalisere barnehagetilbudet*» og «*Tilpasse barnehagekapasiteten*» medfører avvikling av barnehageplasser i noen områder og øke antall plasser i andre områder. Optimalisere barnehagetilbudet betyr at sammensetning av barnegrupper skal gi full pedagogutnyttelse, noe som også innebærer at det blir noe ledige barnehagearealer i enkelte barnehager. Gjennomføringen av tiltak utfordres av utvidet antall av barn med rett til barnehageplass og prioritering av søsken ved opptak.

Denne innsatsen skal bidra til å nå følgende hovedgrep:

Mestring og økt selvhjulpenhet	Forebygging og tidlig innsats	X Effektive tjenester	Medvirkning og involvering
--------------------------------	-------------------------------	------------------------------	----------------------------

Kvalitetsplan for Bærumsbarnehagene

På bakgrunn av barnehagemelding vedtatt av kommunestyret har Hovedutvalg barn og unge vedtatt Kvalitetsplan for Bærumsbarnehagene. Denne planen gjelder alle – kommunale og private – barnehager i Bærum.

Kvalitetsplan for Bærumsbarnehagene har definerte satsingsområder: *lek, arbeid mot mobbing og realfag*, men også andre viktige områder som *språk, foreldresamarbeid, barn i risiko, barn med særlige behov, kosthold og fysisk aktivitet og fra barnehage til skole* skal det arbeides med.

Det er fokus på riktig kompetanseutvikling for alle medarbeidere, felles mal for årsplan (styringsverktøy) for alle barnehager og det er utviklet, og er under stadig utvikling et verktøy – en ståstedsanalyse - for å måle fremdrift i arbeid med kvalitetsplanen. Utfordringen er å få alle barnehager - kommunale og private – til å gjennomføre tiltak og aktiviteter som samsvarer med forventninger i kvalitetsplanen. Barnehagenes ståstedsanalyse for 2016 viser at barnehagene har kommet godt i gang med gjennomføring av Kvalitetsplan for Bærumsbarnehagene. Noen aktuelle tiltak i 2017:

- 2 kommunale barnehager deltar i læringsmiljøprosjektet sammen med skoler i Bærum og i regi av Utdanningsdirektoretat (Udir)
- 14 barnehager (9 kommunale og 5 private) deltar i realfagskommuneprosjekt sammen med skoler i Bærum og i regi av Udir. Antall barnehager vil øke.
- Et forskningsprosjekt om språkutvikling i Bærumsbarnehagene, om barns språkutvikling fra 4 år, viser gode resultater ved systematisk og intensivt språkarbeid og gir innspill til diskusjon om innholdet i og opplegget for språkarbeidet i barnehagene fremover.
- Det skal utarbeides en ny veileder for foreldresamtaler.
- Barnehager deltar i prosjekt *Barn i risiko*, i samarbeid med barneverntjenesten og PP-tjenesten.
- Barnehagene benytter det tverrfaglige *Tidlig innsatsteam* aktivt.
- Det etableres et veiledningssenter for å styrke barnehagenes kompetanse i arbeidet overfor barn med særlige behov, jf. HP 2017–2020, se egen omtale.
- En landsomfattende foreldreundersøkelse viser at foreldre er misfornøyde med mattilbud i kommunale barnehager. Det utarbeides program og opplegg for å sikre bedre kosthold for barn i kommunale barnehager.
- Det innarbeides nye retningslinjer for overgang barnehage skole/SFO.

- I ståstedsanalysen, for å kartlegge arbeidet med oppfølging av Kvalitetsplan for Bærumsbarnehagene, skal barn og foreldre involveres aktivt.

Denne innsatsen skal bidra til å nå følgende hovedgrep:

☒ Mestring og økt selvhjulpenhet	☒ Forebygging og tidlig innsats	Effektive tjenester	☒ Medvirkning og involvering
--	---	---------------------	--

IKT/digitalisering i barnehage

Det er igangsatt arbeid med å installere trådløst nettverk i de kommunale barnehagene. Dette vil gi mulighet for mer bruk av IKT og digitale verktøy, i kommunikasjonen med foreldre, til interne arbeidsprosesser og i det pedagogiske opplegget i barnehagene som et skoleforberedende tiltak. IKT i barnehage er tema i kommunens Barnehagemelding og i ny rammeplan for barnehager som er ute til høring nå. Det legges opp til å utarbeide en strategiplan for IKT og digitale verktøy i barnehage.

Denne innsatsen skal bidra til å nå følgende hovedgrep:

☒ Mestring og økt selvhjulpenhet	Forebygging og tidlig innsats	☒ Effektive tjenester	☒ Medvirkning og involvering
--	-------------------------------	---	--

Evnerike barn i barnehage

Det er igangsatt tiltak for å gi evnerike barn et tilbud som ivaretar disse barnas utfordringer.

Denne innsatsen skal bidra til å nå følgende hovedgrep:

☒ Mestring og økt selvhjulpenhet	☒ Forebygging og tidlig innsats	Effektive tjenester	Medvirkning og involvering
--	---	---------------------	----------------------------

Tverrfaglig samarbeid/«en dør inn» og områdeinnsats barnehage, skole og barne- og ungdomstjenester

Barnehagene er del av den tverrfaglige samarbeidsstrukturen. Hovedutvalg barn og unge har vedtatt utredning om «en dør inn», for å synliggjøre kommunens tidlige innsats. Barnehage deltar i utredningsarbeidet sammen med barnevern, skole, helse og PPT. Innsatsen er en oppfølging av Barnehagemeldingen og ett av satsningsområdene i «Sammen for barn og unge».

Noen geografiske områder i kommunen har en befolkningssammensetning som av ulike grunner har behov for ekstraordinær innsats fra kommunens tjenester. For eksempel så vil barnehage, skole og barne- og ungdomstjenester utarbeide felles tiltakspakke for å sikre god språkopplæring og foreldreveiledning for barn og foreldre i Emma Hjorth området.

Rådmannen vil også sette i gang at arbeid hvor aktuelle tjenester, blant annet barnehager, i fellesskap skal utfordres til å ta et aktivt ansvar for utvikling av Fornebusamfunnet.

Denne innsatsen skal bidra til å nå følgende hovedgrep:

☒ Mestring og økt selvhjulpenhet	☒ Forebygging og tidlig innsats	Effektive tjenester	☒ Medvirkning og involvering
--	---	---------------------	--

Klimakloke barnehager

Barnehagen har et betydelig ansvar for at den oppvoksende generasjon blir klimakloke innbyggere. Det legges opp til at flere barnehager blir miljøsertifiserte med Grønt flagg. Dette krever at barn og voksne arbeider

sammen om konkrete og godkjente planer for bedring av miljøet i og rundt barnehagene. Alternative veier til/tiltak for barnehager med tydelig miljøprofil for barnehagene utredes.

Denne innsatsen skal bidra til å nå følgende hovedgrep:

☒ Mestring og økt selvhjulpenhet	Forebygging og tidlig innsats	Effektive tjenester	☒ Medvirkning og involvering
--	-------------------------------	---------------------	--

Utdanningsbarnehager

Tre kommunale barnehager, Hundsvund, Høvik og Lønnås, er med i et 4-årig forsknings- og innovasjonsprosjekt om å utvikle utdanningsbarnehager, i samarbeid med Høgskolen i Oslo og Akershus og med støtte fra Forskningsrådet. Målet med prosjektet er å styrke kvaliteten på barnehagelærerutdanningen gjennom et likeverdig samarbeid mellom utdanning og profesjonsfelt. Det særegne ved prosjektet er tanken om at praksisfelt og utdanning påvirkere hverandre gjensidig, og at styrking av kvalitet må foregå parallelt begge steder i jevnbyrdig samarbeid.

Denne innsatsen skal bidra til å nå følgende hovedgrep:

Mestring og økt selvhjulpenhet	Forebygging og tidlig innsats	☒ Effektive tjenester	☒ Medvirkning og involvering
--------------------------------	-------------------------------	---	--

Veiledningscenter for barnehager

I dag får mange barnehagebarn med særlige behov ekstra støtte i form av spesialpedagogiske tiltak, på bakgrunn av sakkyndig utredning av PP-tjenesten og etter enkeltvedtak (barnehageloven). Dette dreier seg om tiltak som medfører saksbehandlingstid som igjen fører til at det tar tid før tiltak iverksettes. Det brukes også forholdsvis mye ressurser til gjennomføring av forvaltningsoppgavene som enkeltvedtak krever. I samarbeid med PP-tjenesten foreslås det opprettet et veiledningscenter for barnehagene. Tidlig innsats i barnehagen, kan bidra til at færre barn vil trenge spesialoppfølging i skoleløpet, og kan øke barnas sjanse for å fullføre videregående skole. Barnehagen har derfor en særskilt betydning når det gjelder å iverksette tiltak i tidlig barndom. Gode tiltak i barnehagen kan være av stor betydning for barnas videre utvikling. Tiltaket skal styrke personalet i barnehagen til raskt å kunne se behov for og iverksette nødvendige tiltak overfor enkeltbarn i barnehagen. Tiltaket er omtalt i HP 2017 – 2020.

Denne innsatsen skal bidra til å nå følgende hovedgrep:

☒ Mestring og økt selvhjulpenhet	☒ Forebygging og tidlig innsats	Effektive tjenester	☒ Medvirkning og involvering
--	---	---------------------	--

Store barnehager

Det skal etableres nye kommunale barnehager på Fornebu, Forneburingen midlertidige barnehage skal være ferdig for oppstart i august 2017, Nansenparken barnehage (permanent) skal åpnes august 2018 og barnehage i Oksenøya senter planlegges for ferdigstilling i 2021. Alle barnehagene er store barnehager med plass til 200 barn eller flere. Store barnehager vil ivareta god barnehagekvalitet, men vil kreve god bygningsmessig struktur og god ledelse og organisering av driften.

Denne innsatsen skal bidra til å nå følgende hovedgrep:

Mestring og økt selvhjulpenhet	Forebygging og tidlig innsats	☒ Effektive tjenester	Medvirkning og involvering
--------------------------------	-------------------------------	---	----------------------------

---

Tilrettelegging for nye barnehager

Barnehagebehovsanalyse 2016 -2035 viser behov for nye barnehageplasser i flere av kommunens områder, også etter handlingsprogramperioden 2018 – 2021. På grunn av tomtemangel i kommunen vil det kreve fortløpende arbeid for å klargjøre tomter for nye barnehager.

Denne innsatsen skal bidra til å nå følgende hovedgrep:

Mestring og økt selvhjelpenhet	Forebygging og tidlig innsats	x Effektive tjenester	x Medvirkning og involvering
--------------------------------	-------------------------------	------------------------------	-------------------------------------

---

4.2 Grunnskoleopplæring

Bærumsskolens visjon om at elevene skal ha maksimalt faglig og personlig utbytte av skolegangen, gjør det nødvendig å utvikle en solid lærings- og omstillingskultur samt evne til samhandling på tvers av kommunens programområder. Skolen skal sammen med kommunens øvrige tjenestetilbud for barn og unge, sikre elevene trygge oppvekst- og opplæringsvilkår. Det er spesiell grunn til å understreke skolens ansvar for å arbeide aktivt og systematisk for en skolehverdag hvor alle elever opplever seg anerkjent og inkludert i et faglig fellesskap.

Målsetningen fordrer reell dialog og medvirkning med både elever og foreldre, samt samhandling på tvers av alle tjenesteområdene. Fremtidens behov og muligheter skal også prege opplæringen i bærumsskolen. Dette innebærer blant annet målrettet bruk av teknologi, elever som lærer å lære, målrettet opplæring i selvledelse, undervisningsformer preget av dybdelæring, økende evne til å løse komplekse oppgaver i samarbeid med medelever, samt samarbeid med eksterne aktører.

4.2.1 Hva er oppnådd/gjort i 2016

Et trygt og inkluderende psykososialt læringsmiljø

Et trygt og inkluderende læringsmiljø har en egenverdi, men bidrar også til elevenes læring. I 2016 har bærumsskolens "Plan for å sikre elevene et godt psykososialt læringsmiljø" blitt revidert i tråd med nasjonale føringer fra Djupedalutvalgets rapport. Planen viser hvordan skolene skal arbeide forebyggende for å skape et godt psykososialt miljø og robust psykisk helse. Parallelt gir planen tydelige føringer på hvordan skolene skal avdekke og stoppe mobbing.

Fire bærumsskoler har blitt en del av det nasjonale «Læringsmiljøprosjektet». Prosjektet er initiert av Utdanningsdirektoratet og ledes av Læringsmiljøsentret ved Universitetet i Stavanger. Prosjektet går over fire semestre med veiledning og oppdatert kunnskap om mobbingens psykologi, avdekking og stopping av mobbing, god klasseledelse og organisasjonsutvikling. Kunnskapen og erfaringen som de fire skolene får skal spres til andre skoler, for eksempel gjennom lokale læringsmiljøprosjekter.

Videre er det opprettet en tryggekontaktfunksjon for sikre at alle elever får det psykososiale læringsmiljøet de har krav på. Tryggekontakten har en todelt rolle ved at vedkommende både arbeider forebyggende som ressursperson for skolene. Videre er Tryggekontakten et lavterskeltilbud for foreldre og elever som ønsker bistand eller råd i en sak hvor de opplever at det psykososiale miljøet ikke er tilfredsstillende.

Forebygge press og stress

Psykisk helse handler om å trives og å ha kapasitet til å mestre de utfordringene livet gir den enkelte. I 2016 har bærumsskolen tatt i bruk nettressursen «Psykisk helse i bærumsskolen». Videre er lavterskelverktøyet «Psykologisk førstehjelp» implementert på to nye klassetrinn. Dette er et verktøy hvor elevene blant annet lærer konkrete strategier for å håndtere situasjoner de opplever stressende. Innsatsen er ett av satsningsområdene i «Sammen for barn og unge».

Det har ellers vært en målrettet innsats knyttet til å skape en skolehverdag preget av anerkjennelse og *positive* forventninger til faglig innsats. Livsmestring handler om at barn og unge opplever glede og mening, vitalitet og tilfredshet, at de føler at de får bruke sine styrker og føler interesse, mestring og engasjement i hverdagen. Det har derfor vært viktig å koble dette også til den ordinære faglige opplæringen hver dag i alle fag.

Rausere normalitetsforståelse og tilpasset opplæring i fellesskapet

I løpet av 2016 har det vært gjennomført en rekke tiltak som i sum har redusert behovet for spesialundervisning fra 7,2 prosent i til 6,4 prosent. Denne positive utviklingen bygger på en målrettet og solid innsats fra alle involverte. Forskning trekker frem viktige faktorer knyttet til elevenes læringsutbytte. Spesielt fremheves betydningen av positiv forventning og ambisjon til den enkelte elev uavhengig av bakgrunn. Fagfellesskap med øvrige elever fremmer også elevenes prestasjoner. Parallelt har lærere utført et viktig arbeid knyttet til å videreutvikle pedagogisk tilrettelegging for ulike elevers behov og læreforutsetninger. Erfaringer så langt viser at elever med større pedagogiske tilretteleggingsbehov profitterer spesielt godt på mulighetene innen digital skolehverdag.

Tidlig innsats

Faglige kartlegginger i norsk, regning og engelsk i 2016 viser at bærumsskolen lykkes svært godt med tidlig innsats. Resultatene viser god progresjon og det er spesielt grunn til å trekke frem at guttene i 2016 skåret like høyt som jentene ved nasjonale prøver i nevnte fag.

Elever med stort læringspotensial

I skoleåret 2016/2017 ble digital ressursperm (forsknings- og teorigrunnlag for målgruppen) og tilhørende kartleggingsverktøy, tatt i bruk. Videre fortsatte skoleringen av lærere og skoleledere. Skoleringen innebar kompetanseheving og praktisk utprøving knyttet til organisering og undervisning som fremmer denne elevgruppens motivasjon, læringsutbytte og opplevelse av anerkjennelse.

Videre ble kommunens innovasjonsmetodikk tatt i bruk i form av brukerreiser hvor 35 elever med stort læringspotensial fikk gitt uttrykk for hvilken type organisering og undervisning som fremmet deres læringsutbytte. Denne kunnskapen er svært viktig og retningsgivende for bærumsskolens videre innsats for denne elevgruppen.

Digital skolehverdag

I 2016 ble ti nye skoler del av bærumsskolens pilotering av digitale (personlige) læringsverktøy for økt læringsutbytte. 6 000 elever fikk dermed muligheter til å lære hva som helst, når som helst, hvor som helst og sammen med hvem som helst. Parallelt har samtlige ledergrupper gjennomført et omfattende implementeringsarbeid, 450 lærere har deltatt i differensierte kompetansehevingsprogram og foreldre har, sammen med sine barn, blitt del av et digitalt paradigmeskifte.

I løpet av 2016 er det også utført et omfattende arbeid innen personvern og datasikkerhet. Dette i samarbeid med IT Sikkerhet og kommuneadvokatene. Det ble også iverksatt systematisk følgeforskning. Resultatene fra denne forskningen offentliggjøres våren 2017.

Programmering og Kidsa koder

Fire ungdomsskoler er med i det nasjonale forsøksprosjektet med programmering som valgfag. Videre har 17 barneskoler tatt i bruk programmering på 4.trinn i prosjekt Kidsa koder.

Elevtallsvekst og behov for økt skolekapasitet

Løsninger for fremtidig skolekapasitet ble presentert i ny Skolebehovsanalyse 2016-2025. Elevtallsveksten indikerer at det er behov for en omfattende økning av skolekapasiteten. Også i 2016 handlet dette først og

fremst om å utnytte den kapasiteten som er ved dagens skoler ytterligere samt øke kapasiteten ved skoler der det naturlig ligger til rette for å kunne utvide med ekstra paralleller. Som del av skolebehovsanalysen ble det også besluttet samorganisering av Bærums Verk og Lesterud barneskoler og Rykkinn avd Gommerud og Belset ungdomsskoler. Ellers er skoler under prosjektering preget av arealeffektive og miljøvennlige løsninger parallelt med løsninger som imøtekommer rammer for fremtidens skole.

Omstilling og ressurseffektivisering

I 2016 er det gjennomført omstilling- og effektiviseringstiltak knyttet til merkantile tjenester ved kommunens alternative skoler, BKVO og Haug skole. Det er også gjennomført strukturelle endringer knyttet til tjenester ved BKVO og Haug skole.

Lærere på videreutdanning

I 2016 økte andel lærere i videreutdanning ytterligere. 147 lærere videreutdanner seg innen norsk, matematikk og engelsk i skoleåret 2016/2017. Videre gjennomfører 15 avdelingsledere skolelederstudiet (master i skoleledelse).

Områdeinnsats barnehage, skole og barne- og ungdomstjenester

Grunnskole og barnehage har i løpet av året videreutviklet og gjennomført Realfagkommunesatsingen i tråd med nasjonale føringer. Videre har det vært et tett samarbeid knyttet til antimobbearbeid og felles forebyggende innsats. Samlet innsats skaper kontinuitet og sammenheng for barn, foreldre og ansatte.

4.2.2 Hva skal oppnås/gjøres innenfor handlingsprogramperioden 2018–2021

Flere innsatser som er beskrevet fra 2016, videreføres i 2017. Langsiktige mål og systematisk implementering er viktig. Skolemelding 2012–2020 gir bærums skolen tydelig retning og legger til rette for stødig kurs som tar med det grunnleggende som forskning viser gir resultat. Parallelt åpner meldingen for de kompetanser som kreves for en fremtidsrettet skole i 21. århundre.

Trygg skolehverdag

Bærums skolens samlede innsats skal i 2017 følge opp og videreutvikle iverksatte tiltak blant annet i form av implementere revidert forebyggende plan, utnytte potensialet i ny miljølærer-/sosiallærerordning ved alle skoler, økt helsesøsterressurs og videreformidle erfaringer fra de fire skolene som deltar i det nasjonale læringsmiljøprosjektet til øvrige skoler.

Overordnet vil bærums skolen fortsette fokuset på målrettet klasseledelse. Relasjonen lærer-elev, elev-elev og lærer- foreldre vil fortsatt være en kvalitetsindikator. Ellers er det grunn til å fremheve satsingen innen digital dannelse og nettvett i teknologirike omgivelser.

Denne innsatsen skal bidra til å nå følgende hovedgrep:

X Mestring og økt selvhjelpenhet	X Forebygging og tidlig innsats	Effektive tjenester	X Medvirkning og involvering
---	--	---------------------	-------------------------------------

Elever som opplever høy grad av livsmestring

I skolens forebyggende arbeid med å skape et godt psykososialt miljø, skjer det parallelt en viktig innsats knyttet til god psykisk helse. De aller fleste barn og unge har en oppvekstramme og et utgangspunkt som gjør at de tilegner seg de grunnleggende ferdighetene innen sosial kompetanse og tilhørende robusthet i det

ordinære skoletilbudet. Imidlertid er det særdeles viktig at skolen og lærerne fanger opp elever med spesiell sårbarhet og iverksetter målrettet oppfølging. I kommende periode vil dette arbeidet ytterligere styrkes blant annet gjennom arbeid i regi av miljølærere og sosiallærere, økt helsesøsterressurs og samt sentral bistand til skoler og enkeltelever via ny spesialrådgiver innen fagfeltet. Miljølærere og tryggekontakter trekker inn kommunens øvrige spesialkompetanse etter behov.

Denne innsatsen skal bidra til å nå følgende hovedgrep:

X Mestring og økt selvhjulpenhet	X Forebygging og tidlig innsats	Effektive tjenester	X Medvirkning og involvering
---	--	---------------------	-------------------------------------

Tilpasset opplæring i fellesskapet

Det er mange forhold som påvirker vellykket tilpasset opplæring i fellesskapet. Bærumsskolen vil ytterligere forsterke fokus på relasjonen mellom lærer og elev, lærerens vurderingspraksis, relasjonen mellom elever, klassens læringsmiljø og klasseledelse. Videre skal den enkelte elevs utvikling, spesielt innenfor grunnleggende ferdigheter i lesing og regning, følges tett og systematisk.

Digital skolehverdag 1:1 gir også unike muligheter som skal utforskes og evalueres. Det er spesielt grunn til å trekke frem nye muligheter innen spesialundervisning, elever med stort læringspotensial og tospråklig opplæring. Ellers vil styrking av samarbeidet mellom skole og hjem bli en viktig innsats. Bærumsskolen skal utnytte mulighetene i et tett samarbeid med hjemmene i tråd med foreldregruppens kompetanse og relevante ressurser.

Denne innsatsen skal bidra til å nå følgende hovedgrep:

X Mestring og økt selvhjulpenhet	X Forebygging og tidlig innsats	X Effektive tjenester	X Medvirkning og involvering
---	--	------------------------------	-------------------------------------

Gode overganger

Overganger kan skape utrygghet i barn og unges liv. Det er etablert et tett samarbeid mellom barnehage og skole både når det gjelder innhold og kjennskap til hverandres arbeid. I 2017 ønsker rådmannen ytterligere å styrke denne innsatsen ved også å sette økt fokus på overgangen barneskole- ungdomsskole. Overgangsrutinene skal evalueres og revideres i løpet av våren 2017.

X Mestring og økt selvhjulpenhet	X Forebygging og tidlig innsats	X Effektive tjenester	X Medvirkning og involvering
---	--	------------------------------	-------------------------------------

Digital skolehverdag 1:1

Digital dannelse og nettvett er viktige innsatser for 2017. Våre elever lever i teknologirike omgivelser. Det er en naturlig del av deres oppvekst. Vårt ansvar er å gjøre dem i stand til å benytte de digitale mulighetene på en formålstjenlig måte både faglig og sosialt. I den forbindelse vil samarbeid med foreldrene være en viktig innsats. Digitale læremidler og programmering/ koding er også prioriterte områder som videreføres. Våren 2017 vil første bidrag fra følgeforskningen gi ytterligere retning for innsatsen.

Denne innsatsen skal bidra til å nå følgende hovedgrep:

X Mestring og økt selvhjulpenhet	X Forebygging og tidlig innsats	X Effektive tjenester	X Medvirkning og involvering
---	--	------------------------------	-------------------------------------

Klimakloke barn og unge

Bærumsskolens klimakloke bidrag vil i stor grad handle om kunnskapsbygging og holdninger på tvers av fag og årstrinn. Videre fortsetter en målrettet innsats for å motivere elevene til å gå eller sykle til og fra skolen. Dette fordrer trygge skoleveier. I sum er dette tiltak som fremmer klimakloke holdninger og skaper naturlig arena for daglig fysisk aktivitet for elevene. Ellers er klimakloke skolebygg en viktig innsats.

Denne innsatsen skal bidra til å nå følgende hovedgrep:

☒ Mestring og økt selvhjulpenhet	☒ Forebygging og tidlig innsats	Effektive tjenester	☒ Medvirkning og involvering
--	---	---------------------	--

Videreutdanning lærere

Bærumsskolen vil gjøre gode lærere enda bedre. Det er godt dokumentert i forskningen at elevene lærer mer når lærerne har solid faglig skoleing. Lærere på barneskolen skal ha minst 30 studiepoeng i faget for å kunne undervise i matte, engelsk og norsk. På ungdomsskolen er kravet minimum 60 studiepoeng. I 2017 vil det fortsatt bli godt tilrettelagt for at flest mulig lærere kan gjennomføre videreutdanning innen matematikk, engelsk, norsk. Det er også muligheter for videreutdanning innen andre fag hvor skolen/ kommunen mener det er et reelt behov.

Denne innsatsen skal bidra til å nå følgende hovedgrep:

☒ Mestring og økt selvhjulpenhet	☒ Forebygging og tidlig innsats	Effektive tjenester	Medvirkning og involvering
--	---	---------------------	----------------------------

Skolekapasitet

Også i 2017 skal bærumsskolen imøtekomme elevtallsvekst med økt skolekapasitet til riktig tid og med en profil i tråd med fremtidens skole, flerbruksbehov og kommunens investeringsplan.

Denne innsatsen skal bidra til å nå følgende hovedgrep:

Mestring og økt selvhjulpenhet	Forebygging og tidlig innsats	☒ Effektive tjenester	☒ Medvirkning og involvering
--------------------------------	-------------------------------	---	--

Områdeinnsats barnehage, skole og barne- og ungdomstjenester

Noen områder i kommunen har befolkningssammensetning som av ulike grunner har behov for ekstraordinær innsats fra kommunens tjenester. For eksempel så vil barnehage, skole og barne- og ungdomstjenester utarbeide felles tiltakspakke for å sikre god språkopplæring og foreldreveiledning for barn og foreldre i Emma Hjorth området.

Denne innsatsen skal bidra til å nå følgende hovedgrep:

☒ Mestring og økt selvhjulpenhet	☒ Forebygging og tidlig innsats	Effektive tjenester	☒ Medvirkning og involvering
--	---	---------------------	--

4.3 Barne- og ungdomstjenester

4.3.1 Hva er oppnådd/gjort i 2016

Barne- og ungdomstjenestenes ambisjon er å fremme inkludering, medvirkning og mestring og å forhindre sosialt utenforskap gjennom tidlig innsats og tverrfaglige tjenester.

Forebygging og tidlig innsats

Implementering og oppfølging av tiltakene i Sammen for barn og unge er godt i gang. Ny tverrfaglig modell med Tidlig innsatsteam for drøfting av saker hvor en er bekymret for et barn er opprettet. Målet om 100 prosent foreldredeltakelse i teamet er oppnådd. Det er også igangsatt fire tverrfaglige ungdomsteam for samarbeid på systemnivå. For å etablere felles kompetanse og forståelse på tvers av tjenester, har det vært gjennomført syv frokostseminarer og fire workshops.

Et foreldrerettet rusforebyggende tiltak «Utsett!» er implementert i kommunenes ungdomsskoler på alle trinn.

Forebygge press og stress

Undervisning i Psykologisk førstehjelp har vist seg som en nyttig metode for å redusere stress hos barn og unge. Elevene lærer blant annet konkrete strategier for å håndtere situasjoner de opplever som stressende. Andre tiltak for å redusere press og stress er skilsmisse- og mestringsgrupper. Helsesøstrene i de videregående skolene samarbeider med skolene i forbindelse med gjennomføring av temauke «Alle har en psykisk helse». I tillegg gjennomføres det veiledning og informasjon (VIP) om psykisk helse til alle elever i 1.vgs.

Det er utviklet en pilot for Ungdata Junior i samarbeid med forskere fra NOVA og KoRus øst som blant annet vil vise hvordan barn fra 5. til 7. trinn opplever press og stress i hverdagen sin.

Dialog og medvirkning

Barn og unges rett til medbestemmelse er blitt styrket i kommunes plandokumenter, utforming av tjenestetilbud og i vedtak som omhandler det enkelte barn. Barn blir i større grad hørt i enkeltsaker ved at det bedre legges til rette for å høre deres mening.

Forebygge utenforskap

Mentorordningen har vært operativt fra mai, og bistår ungdom og/eller familier som er i risikozonen for å havne utenfor samfunnet. Spillhuset ARENA er etablert som et tiltak for unge som står i fare for å falle ut, eller har falt ut av skolen og isolerer seg. Tiltaket har kommet i gang i et samarbeid på tvers av tjenester og med høy grad av brukerstyring og frivillig innsats.

Utvikle kvaliteten i barnevernstjenesten

MST-CAN er et nytt evidensbasert innovasjons- og familietiltak som skal hjelpe familier med høy problembelastning. Oppfølgingen av PWC-rapporten har resultert i et omfattende strategiarbeid for å utvikle kvaliteten i barnevernstjenesten. I 2016 mottok barnevernstjenesten 845 meldinger som er en betydelig økning fra året før da tjenesten mottok 759 meldinger. Bærum kommune har fortsatt en lav dekningsgrad, men økningen tyder på at barnevernstjenesten har en ønsket utvikling når det gjelder antall meldinger.

Veiledning og redusert spesialundervisning

PPT har spilt en viktig rolle i arbeidet med å få opprettet et veiledningssenter for barnehagene. 125 oppdrag i løpet av pilotperioden viser at tilbudet dekker et reelt behov. I arbeidet med å redusere spesialundervisning, har PPT avsluttet 929 saker i løpet av året.

Avlastning i institusjon

Ventelisten for effektivering av vedtak om avlastning i institusjon har gått ned og døgnprisen er redusert. Gjennomsnittlig ventetid for effektivering av vedtak om avlastning i institusjon har gått ned fra 12 måneder i 2015 til seks måneder i 2016.

Botiltak enslig mindreårige flyktninger.

Botiltaket for enslig mindreårige flyktninger har økt kapasiteten fra 20 til 55 plasser. Kommunen fulgte med på utviklingen i mottakene for å kunne sikre at kommunens kapasitet til å bosette enslige mindreårige, samsvarte med behovene. Nedgang i bosettingsforespørsler har sunket raskere enn antall enslige mindreårige i mottak. Kommunen har avsluttet botiltak der det ikke var behov for det. Botiltak vil ved ledig kapasitet tilby omsorgsbaser for vanlig ungdom som i kortere eller lengere tid ikke har mulighet til å bo i familiehjemmet. Det er et alternativ for barneverntjenesten ved plassering av ungdom utenfor kommunen.

4.3.2 Hva skal oppnås/gjøres innenfor handlingsprogramperioden 2018–2021

Mestring og økt selvhjulpenhet

Sektor barn og unge satser bredt på å fremme god psykisk helse. Det skal legges til rette for at barn og unge utvikler robusthet for å dempe stress og press, som et hurtig utviklende samfunn kan forårsake. Barne- og ungdomstjenester skal styrke barn og unges ressurser i samarbeid med foreldre slik at de mestrer eget liv. Innsatsen forsterkes mot barn og unge med særskilte behov. Det er behov for mer kunnskap og økt kompetanse hos ansatte i dette arbeidet.

Tettere samarbeid i enkeltsaker mellom Psykisk helseteam og skolene videreføres. Gruppevirksomhet til foresatte i grunn- og videregående skole, temakvelder vedrørende dataspillproblematikk og skolefravær skal bidra til å styrkes unge og deres foreldre mestring og selvhjulpenhet.

Denne innsatsen skal bidra til å nå følgende hovedgrep:

X	Mestring og økt selvhjulpenhet	X	Forebygging og tidlig innsats	Effektive tjenester	Medvirkning og involvering
---	--------------------------------	---	-------------------------------	---------------------	----------------------------

Forebygging og tidlig innsats

Det forebyggende og helsefremmende arbeidet skal skje på barn og unges arenaer, på helsestasjonen i barnehagen, i skolen og i fritidssektoren, gjennom økt innsats med ulike aktivitets- og fritidstilbud. Dette skal bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår.

Implementering av tiltaksplan *Sammen for barn og unge* intensiveres i perioden. Det er viktig å identifisere barn og unge som har behov for tidlig hjelp, gi oppfølging for å hindre at vansker utvikler seg til mer langvarige problemer. Helsestasjon, barnehage og skole har en nøkkelrolle i arbeidet. Tverrfaglig, samordnet innsats og involvering av barn og unge, skal sikre god og riktig oppfølging til rett tid.

Rusforebyggende arbeid med implementering av tiltak fra Rusmiddelpolitisk handlingsplan 2018 videreføres. «Utsett» og resultater fra ungdomsundersøkelsen i 2017 følges opp. Lavterskeltilbud til ungdom under 18 år med rusutfordringer styrkes. Et helhetlig tilbud utvikles i samarbeid med tilbud til unge voksne.

I saker hvor barneverntjenesten mottar mange meldinger, skal tjenesten ha rutiner for å fange opp risikofaktorer og involvere andre tjenester der meldingen ikke fører til tiltak i barnevernet.

Bærum kommunes arbeid med å forebygge radikaliserings og ekstreme holdninger fortsetter med veiledning og systemisk arbeid i barnehage og skole. Barn og unge som er i ferd med å marginaliseres må fanges opp tidligere enn før. Det er viktig at barn og unge opplever tilhørighet og inkluderes i fellesskapet både i skolen og på fritiden. Det vil bli lagt spesielt vekt på å redusere andelen elever i grunnskolen med høyt periodevis fravær.

Mentorordningen som bistår ungdom og/eller familier som er i risikozonen for å havne utenfor samfunnet videreføres. Mentorordningen kobles til LOS i Utekontakten og utvides til andre aktuelle fritids- og aktivitetsarenaer. Arbeidet med å implementere lokal handlingsplan mot ekstremisme fortsetter i samarbeid med politiet og innvandrersorganisasjonene i perioden.

Folkehelse barometer for Bærum viser at kommunen har høyere inntektsulikhet enn Akershus og landsgjennomsnittet. Kunnskap om barnefattigdom vil danne grunnlag for områdesatsing. Gjennom slik satsing arbeider kommunene for å motvirke og forebygge ulikhet og utenforskap.

Denne innsatsen skal bidra til å nå følgende hovedgrep:

Mestring og økt selvhjelpenhet	X	Forebygging og tidlig innsats	X	Effektive tjenester	Medvirkning og involvering
--------------------------------	---	-------------------------------	---	---------------------	----------------------------

Effektive tjenester

PPT viderefører sitt systemiske arbeid ved blant annet å bidra med kompetanse inn i veiledningssenteret for barnehagene. Nye rutiner for å avslutte saker ved overganger er etablert, men det gjenstår å tydeliggjøre og styrke PPT sin rolle i systemarbeid i samarbeid med skole. Dette er viktige faktorer for å redusere spesialundervisningen.

Barneverntjenesten har startet opp et nytt evidensbasert innovasjonstiltak MST-CAN, et tiltak for familier med høy problembelastning. Dette vil fortsette i 2018.

Antall plasser i botiltak for enslig mindreårige flyktninger tilpasses det reduserte bosettingsbehovet ved å slå sammen bofellesskap og redusere antall plasser i hybelfellesskap. Botiltak enslig mindreårige flyktninger skal utvikles til en tjeneste som har fleksibel kapasitet og differensierte tilbud for å kunne møte variasjoner i bosettings behov..

Kommunen må i mangel av egnede avlastningstilbud til foreldre til et lite antall barn og unge med store psykiske lidelser, kjøpe eksterne plasser med døgnavlastning. Det er satt i gang en prosess for å opprette et egnet tilbud i kommunen.

Høvik avlastningssenter utvides med to nye plasser høsten 2017. Dette vil gi avlastningstilbud til ca. 8 flere familier. Avlastning kan bidra til at behovet for samlokalisert bolig utsettes for familiene.

Spillhuset er etablert som et tiltak for unge som står i fare for å falle ut eller har falt ut av skolen og isolerer seg. Dette har vist seg å være et vellykket tiltak for en sårbar gruppe. Tiltaket har kommet i gang i et samarbeid på tvers av flere tjenester, med høy grad av brukerstyring og frivillig innsats. Tiltaket videreføres på Bekkestua Arena og det satses på etablering av et tilsvarende tilbud ved Helset fritidsklubb.

Kommunen har mottatt 1 mill. fra Kulturdepartementet for å utvikle en knutepunktfunksjon mellom kommune og frivillige. Dette skal sikre at barn og unge i lavinntektsfamilier får samme valgfrihet som andre barn og unge i kommunen uavhengig av foreldrenes økonomi. I tillegg til at foreldre og de frivillige organisasjonene har ett sted å henvende seg, er knutepunktfunksjonen tenkt å sikre et system som ivaretar foreldres styringsrett i henhold til Barneloven, og sikre de unge en reell valgfrihet gjennom å koordinere foreldres økonomi, NAVs stønadsmuligheter, kultur og idrettsorganisasjonenes bidrag, og ulike tilskuddsordninger. Knutepunktfunksjonens kontakt med organisasjoner og foreldre skal også bidra til å legge til rette for at foreldre skal kunne være med i de frivillige organisasjonene, på linje med andre foreldre.

Fritid og avlastning benytter seg av frivillige som kjører til enkelte aktiviteter utenfor huset. Frivillige bidrar til dugnadsarbeid som en gjenytelse mot at de benytter lokaler i Løkkåsveien 2 til frivillig virksomhet.

Denne innsatsen skal bidra til å nå følgende hovedgrep:

X	Mestring og økt selvhjelpenhet	Forebygging og tidlig innsats	X	Effektive tjenester	Medvirkning og involvering
---	--------------------------------	-------------------------------	---	---------------------	----------------------------

Medvirkning og involvering

Gjennom arbeidet med barns og unges medvirkning er barnekonvensjonen satt på kartet i alle barne- og ungdomstjenester. For å sikre barn og unges medvirkning i saker som angår dem, legges det til rette for dialog også med yngre barn, ikke bare unge.

Det er igangsatt et tverrsektorielt arbeid med å etablere samarbeidsrutiner for å sikre barn, unge og deres foreldre trygghet og forutsigbarhet og en helhet i opplæringsløpet ved overganger mellom tjenester.

Det har vært en betydelig økning av antall Individuelle planer og ansvarsgrupper som skal sikre et helhetlig og koordinert tjenestetilbud til barn og unge, som har behov for langvarig oppfølging fra flere tjenester. Det vil bli satt fokus på å tydeliggjøre koordinatorrollens ansvar og myndighet. Det er besluttet gjennom Brobyggerprosjektet at koordinatorrollen skal profesjonaliseres og at ansvaret for koordinering av helsetjenester skal legges til Koordinerende enhet i Pleie og omsorg.

Det er et økende antall unge på Fornebu. Gjennom en medvirkningsprosess med blant annet Barnetråkk, har kommunen fått innspill fra elever ved Snarøya, Storøya og Hundsund om hvilke ideer de har til å gi flest mulig barn og unge noe å gjøre på fritiden. FAU har gitt innspill på lokaler.

Helsetjenester barn og unge vil fortsette arbeidet med systematisk involvering av barn, unge og foresatte når det gjelder utforming av tjenestens tjenestetilbud.

Fritid og avlastning har flere ulike gruppeaktiviteter der deltagerne har en reel medvirkning til å forme innholdet og aktiviteter gjennom en semesterplan.

Det arbeides med å finne fora for ungdomsmedvirkning som erstatning for UKS. Rådmannen kommer med en egen politisk sak våren 2017. Bakgrunnen er ønsket om å sikre barn og unges rett til å si sin mening og bli hørt i saker som angår dem, jfr. artikkel 12 i FNs barnekonvensjon.

Denne innsatsen skal bidra til å nå følgende hovedgrep:

X	Mestring og økt selvhjelpenhet	Forebygging og tidlig innsats	Effektive tjenester	X	Medvirkning og involvering
---	--------------------------------	-------------------------------	---------------------	---	----------------------------

Områdeinnsats barnehage, skole og barne- og ungdomstjenester

Noen områder i kommunen har befolknings sammensetning som av ulike grunner har behov for ekstraordinær innsats fra kommunens tjenester. For eksempel så vil barnehage, skole og barne- og ungdomstjenester utarbeide felles tiltakspakke for å sikre god språkopplæring og foreldreveiledning for barn og foreldre i Emme Hjorth området.

Denne innsatsen skal bidra til å nå følgende hovedgrep:

X Mestring og økt selvhjulpenhet	X Forebygging og tidlig innsats	Effektive tjenester	X Medvirkning og involvering
----------------------------------	---------------------------------	---------------------	------------------------------

Sosialt entreprenørskap – partnerskap for nye løsninger

Sosiale entreprenører opererer inn mot ulike deler av offentlig sektor hvor et hovedområde er oppvekst. I BUT er dette arbeidet så vidt påbegynt. Ungdom og fritid har et samarbeid med BUA, en nasjonal forening som skal gjøre det enklere for barn og unge å låne sport- og fritidsutstyr og stimulere til aktivitet. Det er en sosial entreprenørskapsmodell som er utviklet med støtte fra FERD. BUA er programvareleverandør til utstyrsboden på Marie P. Utstyrsboden der ble i vinter kåret til Norges nest mest brukte i 2016.

Ungdom og fritid søker kontinuerlig etter mulige sosiale samarbeidspartnere som kan bidra til bedre og mer tilgjengelige aktiviteter, tilbud og som kan styrke tjenestens synlighet gjennom samarbeid med frivillige, næringslivet og drift av entreprenørskapsfasiliteter.

BUT vil arbeide videre med å finne kandidater for gode partnerskap som fremmer nye løsninger. Områder som utenforskap, medvirkning og løsninger på ungdomsproblematikk er aktuelle satsningsområder. Samarbeid med skole, pleie og omsorg og helse og sosial rundt ungdomsbedrift er meget aktuelt. Ungdom finner løsninger for ungdom og samtidig får jobb og tjener penger.

Denne innsatsen skal bidra til å nå følgende hovedgrep:

X Mestring og økt selvhjulpenhet	X Forebygging og tidlig innsats	Effektive tjenester	X Medvirkning og involvering
----------------------------------	---------------------------------	---------------------	------------------------------

Klimaklok kommune

Alle tjenester i BUT arbeider med små enkle tiltak knyttet til klimaklok kommune: Bevisst kopiering, klimavennlig transport jobb, Fairtrade, El-sparing, kollektivreise i jobbsammenheng, kildesortering, kortreist aktivitet i nærmiljøet og økt digitalisering for å redusere papirbruk.

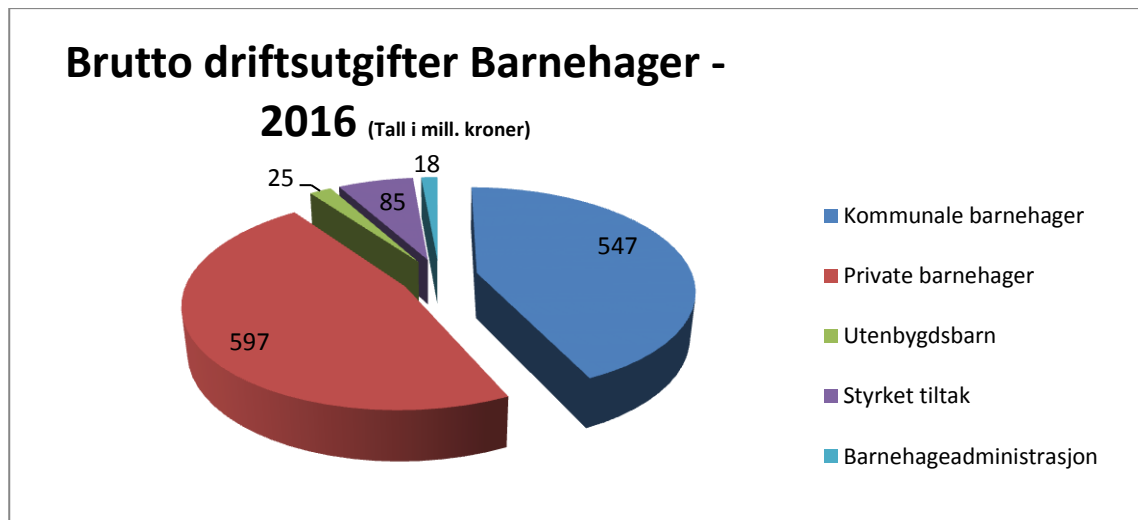
Denne innsatsen skal bidra til å nå følgende hovedgrep:

Mestring og økt selvhjulpenhet	Forebygging og tidlig innsats	X Effektive tjenester	X Medvirkning og involvering
--------------------------------	-------------------------------	-----------------------	------------------------------

5. Økonomi, nøkkeltall og behov

5.1 Barnehage

5.1.1 Økonomi og nøkkeltall

Figuren viser fordelingen av totalt 1 272 millioner kroner i brutto driftsutgifter på resultatområde Barnehage.

- Drift og finansiering av barnehageplasser utgjør 91,3 prosent av brutto driftsutgifter og fordeler seg slik:
  - Kommunale barnehager – Barnetallet utgjør 43,3 prosent.
  - Private barnehager – Barnetallet utgjør 54,1 prosent.
  - Utenbygdsbarn – Barnetallet utgjør 2,5 prosent.
- Styrket tilbud til barn med særlig behov utgjør 6,7 prosent av brutto driftsutgifter.
- Barnehageadministrasjon utgjør 1,4 prosent og inneholder:
  - Barnehageadministrasjonen som eier av kommunale barnehager og som disponerer sentrale midler som f.eks. utdanningsmidler
  - Barnehagekontoret som er kommunens myndighetskontor som utfører lovpålagte tjenester som tilsyn, godkjenning av barnehager, samordnet opptak etc.

5.1.1.1 Driftsutgifter og inntekter

Tabell: Utgifts- og inntektssammensetning for området - regnskapstall

Mill. kr	2013	2014	2015	2016	Andel av brutto driftsutgifter
Brutto driftsutgifter	1001,5	1089,6	1183,7	1272,0	
– Herav lønn	459,0	512,0	548,7	570,9	44,9 %
– Herav andre driftsutgifter	542,5	577,6	635,0	701,1	55,1 %
Herav kjøp tilskudd til private barnehager	446,9	479,8	526,8	586,7	46,1 %
Herav kjøp barnehageplasser i andre kommuner	27,0	27,1	30,9	24,8	1,9 %
Herav kjøp av andre tjenester *)	8,4	9,7	9,5	17,0	1,3 %
Brutto driftsinntekter	136,0	138,2	149,6	169,3	
Netto driftsutgifter	865,4	951,5	1034,1	1102,7	

Det har vært en jevn vekst i brutto driftsutgifter som skyldes jevn vekst i antall barnehageplasser. Lønnskostnadene utgjør 92,8 prosent av brutto driftsutgifter i kommunale barnehager, dette er samme nivå som i 2015. Den største posten under andre driftsutgifter er tilskudd til private barnehager og kostnader til bærumsbarn som benytter barnehageplass i andre kommuner. Kjøp av andre tjenester er i hovedsak bruk av eksterne vikarer ved sykefravær i kommunale barnehager.

Private barnehager

Private barnehager mottar tilskudd etter antall barn som er i barnehagen til enhver tid. Ordinære barnehager får tilskuddssatsen beregnes etter modell som er utarbeidet av KS og PBL (Private barnehagers landsforbund) i felleskap. Familiebarnehagene mottar tilskudd etter nasjonale satser.

Fra 1.1.16 vedtok regjeringen endringer i finansieringsmodellen til private barnehager. Endringen innebar at kommunal pensjonskostnad ble tatt ut av tilskuddsberegningen og erstattet av et sjablongtillegg på 13 prosent pensjonspåslag. I tillegg ble kapitalsatsen som utbetales per barn nå differensiert etter byggets alder, og det ble innført at alle private barnehager skal motta 100 prosent av tilskuddssatsen.

Endringen i pensjonsberegningen medførte en nedgang i driftssatsen i 2016, samtidig som flere barnehager fikk 100 prosent av tilskuddssatsen, mot tidligere 98 prosent. Omlegging fra en fast kapitalsats til alle private barnehager til sats som differensierer etter byggets alder medførte at barnehager bygd før 2008 fikk en reduksjon i kapitaltilskuddet mens barnehager bygd etter 2008 fikk en økning i kapitaltilskuddet.

Tabellen under viser utviklingen i det samlede resultatet for private barnehager i perioden 2012 til 2015. Regnskapstall for 2016 vil ikke foreligge før oktober 2017.

Nøkkeltall: Samlet overskudd i private barnehager

Mill. kr	2012	2013	2014	2015
Ordinære barnehager	24,3	24,8	36,1	36,1
Familiebarnehager	7,2	7,3	9,3	9,2
Sum overskudd private barnehager	31,5	32,1	45,4	45,3

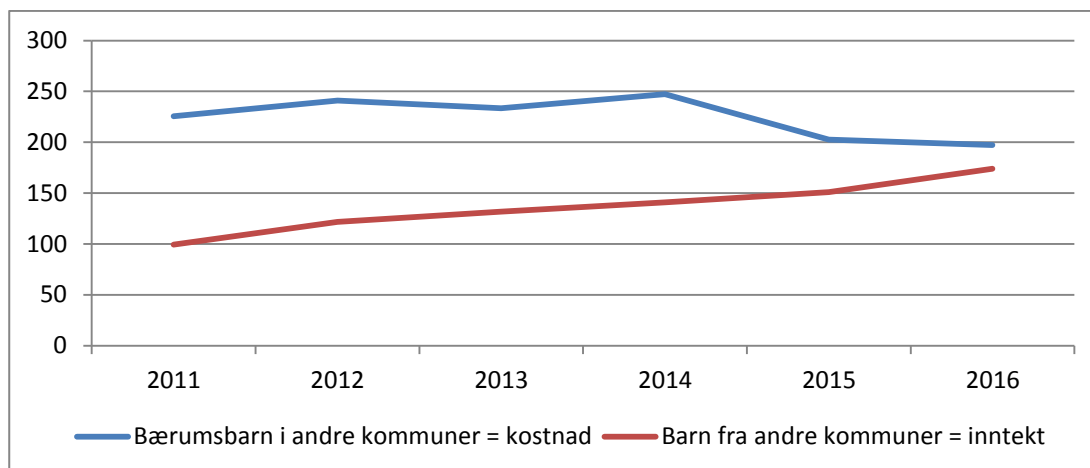
Samlet resultatet i både ordinære barnehager og familiebarnehager viser overskudd i hele perioden. Det samlede overskuddet økte med 13,3 mill. fra 2013 til 2014 og holdt seg stabilt til 2015. I samme periode økte minimumsandelen av tilskuddssatsen fra 96 til 98 prosent. Endringene i finansieringsmodellen i 2016 medførte en reduksjon i tilskuddssatsen til drift. På den andre siden økte minimumsandelen av tilskuddssatsen fra 98 til 100 prosent og kapitalsatsen økte vesentlig for barnehager bygget etter 2008. Det er usikkert hvordan disse endring til sammen vil innvirke på resultatet til private barnehager i 2016.

Det er imidlertid stor variasjon i resultatene mellom de ulike barnehagene. I hovedsak er det de største barnehagene som har størst overskudd mens flere av de mindre barnehagene går i balanse eller med underskudd. Rådmannen vil belyse dette nærmere i egen sak.

Barn fra Bærum med barnehageplass i andre kommuner

Kommunen har plikt til å tilby alle barn med rett til plass en barnehageplass i egen kommune. Imidlertid er det foreldre som av ulike grunner benytter barnehageplass i andre kommuner. Barnets hjemkommune har refusjonsplikt, etter nasjonale satser, til den kommunen hvor barnet har barnehageplass.

Figuren på neste side viser at antall barn fra andre kommuner med barnehageplass i Bærum har vært jevnt stigende fra 2011, da ordningen ble innført. Samtidig viser utviklingen at antall bærumsbarn med barnehageplass i andre kommuner synker fra 2014. Etablering av flere nye barnehageplasser i Bærum har medført både at færre barn fra Bærum søker barnehageplass i andre kommuner, men også at flere barn fra andre kommuner søker barnehageplass i Bærum.

Netto utgjør barn med barnehageplass i andre kommuner en kostnad for Bærum. Kostnaden ble redusert fra 15,1 mill. i 2012 til 2,2 mill. i 2016. Det er forventet at trenden med at færre foreldre fra Bærum velger barnehageplass i andre kommuner og foreldre fra andre kommuner fortsatt velger barnehageplass i Bærum vil fortsette og at området vil gå i balanse i 2016.

Inntekter, regnskapstall

Driftsinntekter, mill. kr	2013	2014	2015	2016	Andel av samlede driftsinntekter
Driftsinntekter, sum	138,1	149,5	159,9	169,3	
Foreldrebetaling	91,1	95,3	100,5	100,6	59,4 %
Sykelønsrefusjoner	21,7	25,0	29,3	28,6	16,9 %
Refusjon fra andre kommuner	13,4	15,8	18,1	23,2	13,7 %
Momskompensasjon	3,6	4,4	4,0	4,8	2,8 %
Statlige kompetansemidler	1,3	1,0	1,5	4,2	2,5 %
Statlig tilskudd til styrket språkopplæring	3,5	3,5	3,8	3,9	2,3 %
Statlig integreringstilskudd	0,1	0,0	0,2	0,9	0,5 %
Statlig tilskudd til asylbarn 4–5 år med barnehageplass	0,8	0,7	0,0	0,0	0,0 %
Tilretteleggingstilskudd NAV	1,6	1,7	1,5	1,2	0,7 %
Refusjoner fra andre	0,6	0,8	1,0	1,6	0,9 %
Diverse inntekter	0,4	1,4	0,1	0,4	0,2 %
<i>Årlig vekst</i>		11,4	10,4	9,4	
<i>Årlig vekst i %</i>		8 %	7 %	6 %	

Foreldrebetaling

Foreldrebetaling for kommunale barnehageplasser utgjør 59,4 prosent av inntektene. Regjeringen fastsetter til enhver tid makssatsen på foreldrebetalingen. Fra 2016 fikk barn født i september og oktober rett til barnehageplass fra måneden de fylte 1 år. For kommunen medfører dette et inntektsstap da bemanning i hovedsak er på plass fra august, ved oppstart av nytt barnehageår, og foreldrebetalingen løper fra måneden barnet starter i barnehage. I 2016 var det 202 barn som fylte 1 år i september og oktober som fikk barnehageplass i hovedopptaket.

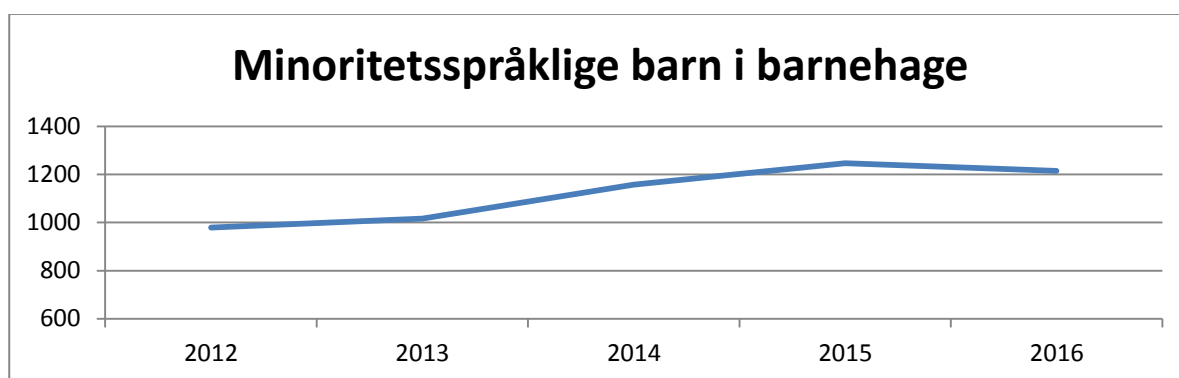
Moderasjonsordninger i foreldrebetalingen:

- Søskenmoderasjon – Kommunen yter 30 prosent søskenmoderasjon for foreldre som har to barn i barnehage og 50 prosent for de som har tre eller flere barn i barnehage.
- Gratis kjernetid for barn 3 til 5 år – Innebærer rett til 20 timer gratis opphold i barnehage per uke for familier med lav inntekt. Inntektsgrensen er 417 000 kroner i 2017.
- Redusert foreldrebetaling etter søknad. Bærum kommune praktiserte i 2016 to ordninger om redusert foreldrebetaling, kommunal og nasjonal ordning. Foreldre med lav inntekt fikk i 2016 beregnet redusert foreldrebetaling etter den ordningen som var mest gunstig for den enkelte familie. Fra 2017 blir redusert foreldrebetaling kun praktisert etter nasjonal ordning og med en inntektsgrense på 500 500 kroner.

Minoritetsspråklige barn

Kommunen mottar øremerkede midler til styrket språkopplæring. Midlene tildeles kommunen på grunnlag av antall minoritetsspråklige barn i barnehagen per 15.12. hvert år.

Barnehager med mange minoritetsspråklige barn får ekstra ressurser til å ansette ekstra assistent i barnehagen. Barnehager som melder at de har minoritetsspråklige barn med behov for hjelp til språkutviklingen og som ikke får tilleggsressurser til ekstra assistent, får hjelp fra Språksenteret i kommunen.

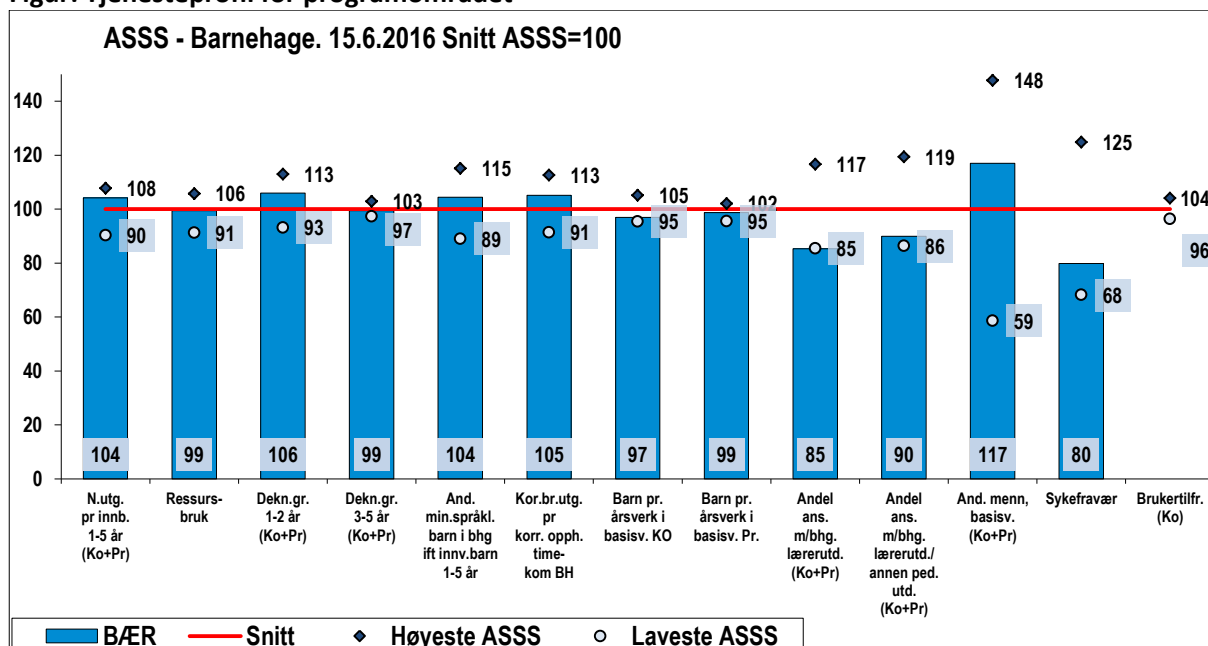
Figuren over viser at antall minoritetsspråklige barn i barnehagene har vært jevn stigende frem til 2015, og med en liten nedgang til 2016. Det var 1 215 minoritetsspråklige barn i barnehagene i 2016, dette utgjør 16,1 prosent av totalt antall barn i barnehage.

Statlige kompetansemidler

Kommunen mottar øremerkede midler til ulike kompetansetiltak. I 2016 mottok kommunen midler til: Realfag i barnehagen, svømmeopplæring i barnehagen, kompetanseutvikling i barnehagen og midler til videreutdanning.

5.1.1.2 Ressursbruk sammenlignet med andre kommuner

Figur: Tjenesteprofil for programområdet

Tabell: Indikatorene i tjenesteprofilen Bærum

Indikator	Bærum	Gj.sn. nettverk	Laveste verdi	Høyeste verdi
Prioritering/behov				
Netto driftsutgifter per innbygger 1–5 år	139 461	133 926	120 819	144 215
Ressursbruk i forhold til utgiftsbehov i forhold til ASSS-snitt	0,995	1,000	0,911	1,056
Dekningsgrader				
Andel barn 1–2 år med barnehageplass	86,6	81,7	76,1	92,3
Andel barn 3–5 år med barnehageplass	96,2	96,7	94,0	99,4
Andel minoritetsspråklige barn i barnehage ift. innvandrerbarn 1–5 år	81,2	77,8	69,2	89,5
Produktivitet/enhetskostnad				
Korrigerte brutto driftsutgifter (funksjon 201 – ordinær drift) per korrigerte oppholdstimer kommunale barnehager	49,0	46,6	42,6	52,4
Antall barn (korr. for alder) per årsverk til basisvirksomhet i kommunale barnehager	6,0	6,2	5,9	6,5
Antall barn (korr. for alder) per årsverk til basisvirksomhet i private barnehager	6,1	6,2	5,9	6,3
Kvalitet				
Andel ansatte med barnehagelærerutdanning	31,7	37,2	31,7	43,3
Sykefravær * Fra PAI-registeret	10,2	12,8	8,7	16,0
Utfyllende indikatorer				
Andel ansatte menn til basisvirksomhet i barnehagene – %	13,4	11,5	6,7	16,9

Prioritering/behov

I 2015 lå beregnet utgiftsbehov per innbygger innenfor barnehage i Bærum 18,3 prosent over landsgjennomsnittet. Dette skyldes at Bærum har relativt mange innbyggere med høyere utdanning, mange innbyggere i aldersgruppen 2–5 år og mange innbyggere 1 år uten kontantstøtte. Bærum hadde i 2015 netto driftsutgifter til barnehage som var 139 kroner mindre per innbygger enn beregnet utgiftsbehov, dette tilsvarer omlag 15 mill. totalt.

Bærum har netto driftsutgifter som ligger 4 prosent høyere enn gjennomsnittet for ASSS-kommunene. Når det er korrigert for forskjeller i utgiftsbehov, arbeidsgiveravgift og pensjonsutgifter har Bærum ressursbruk tilnærmet snittet for ASSS-kommunene.

Faktorer som øker utgiftsnivået i Bærum er høyere dekningsgrad for 1–2 åringer, og en høyere bemanningstetthet enn gjennomsnittet for nettverket. Bærum har en bemanningstetthet som tilsvarer anbefalt norm i NOU 2012: *Til barnas beste*. Bygningsmassen i Bærum består av mange små kommunale barnehagebygg. Små barnehagebygg medfører en relativt høy bemanningsfaktor til ledelse på grunn av bemanningskrav i henhold til lov og forskrift.

Faktorer som er med på å redusere kostnadsnivået er kommunens lave andel ansatte med barnehagelærerutdanning og et relativt lavt sykefravær i forhold til ASSS-snittet.

Dekningsgrader

Andelen 1–2-åringer i kommunen med barnehageplass er 86,6 prosent. Det er en økning på 5,3 prosentpoeng fra 2014, og 6 prosent over snittet blant ASSS-kommunene. Etter Trondheim og Tromsø har Bærum den høyeste dekningsgraden for 1–2-åringer. Av 3–5-åringer har 96,2 prosent barnehageplass. Denne aldersgruppen har ikke vist noen økning siste året og rett under snittet blant ASSS-kommunene. Bærum kommune gav i 2015 alle barn med rett til plass barnehageplass i god tid før oppstart av nytt barnehageår.

Andel minoritetsspråklige barn i barnehage av totalt antall innvandrerbarn 1–5 år har steget med 1,9 prosent fra 2014 til 2015. Innføringen av gratis kjernetid for 4–5-åringer fra familier med lav inntekt kan være en medvirkende årsak til økningen. Regjeringen har fra 2016 innført gratis kjernetid også for 3-åringer fra familier med lav inntekt.

Produktivitet/enhetskostnad

Enhetskostnaden i kommunale barnehager ligger på 49 kroner per oppholdstime og har økt med to kroner fra 2014, noe som er 1,5 kroner mer enn økningen i gjennomsnittet for ASSS-kommunene. Det er flere faktorer som forklarer høy enhetskostnad. Bærum var i 2015, etter Oslo og Drammen, den kommunen med høyest pensjonskostnad.

Bemanningstettheten i Bærum er den nest høyeste i ASSS. Regjeringen har i sin politiske plattform lovet å innføre en bemanningsnorm i barnehagene innen 2020. Det statlige oppnevnte barnehageutvalget anbefalte i NOU 2012: *1 Til barnas beste* at normen bør være en voksen per tre barn under tre år og en voksen per seks barn over tre år. Bærum har hatt bemanningstetthet som tilsvarer anbefalingen til ny nasjonal norm til grunnbemanning.

Bygningsmassen i Bærum består av mange små kommunale barnehagebygg som medfører en relativt høy bemanningsfaktor til ledelse på grunn av bemanningskrav i henhold til lov og forskrift. På den andre siden er det faktorer som reduserer enhetskostnaden. Bærum sin lave andel ansatte med barnehagelærerutdanning og et relativt lavt sykefravær i forhold til ASSS-snittet er to viktige faktorer. En ønsket økende andel ansatte med fagutdanning kombinert med høy voksentetthet vil gi økte kostnader. Det er derfor viktig med fokus på kostnadseffektiv drift i kommunale barnehager.

Antall barn per årsverk, til grunnbemanning, i kommunale barnehager lå i 2015 på 6 barn per årsverk. Dette er en økning på 0,2 barn per årsverk fra 2014. I ASSS-sammenheng har Oslo og Stavanger, i tillegg til Bærum, 6 eller færre barn per årsverk. Øvrige ASSS-kommuner har flere en 6 barn per årsverk, noe som betyr en lavere bemanningstetthet enn anbefalt gjennom NOU 2012: *Til barnas beste*. Private barnehager har 6,1 barn per årsverk som er samme nivå som i 2014. Det er i ASSS-nettverket gjennomgående en lavere bemanningsnorm i private barnehager enn i kommunale barnehager.

Kvalitet

Bærum er den kommunen i ASSS-sammenheng som har lavest andel ansatte med barnehagelærerutdanning. Den lave andel medarbeidere med relevant utdanning kan være utfordrende for kvaliteten i barnehagene. En positiv utvikling for kvaliteten, er at andel ansatte med barnehagelærerutdanning har økt med 3,2 prosentpoeng fra 2014 til 2015. Dette er et resultat av aktiv innsats fra kommunens side som over flere år har gitt økonomisk støtte til ansatte som tar barnehagelærerutdanning. Kommunen ga i 2015 økonomisk støtte til 6 kull med studenter, hvorav ett kull ble uteksaminert i 2015. Bærum har et sykefravær på 10,2 prosent, 20 prosent under snittet for ASSS-kommunene. Det arbeides aktivt i barnehagene for å redusere sykefraværet.

Utfyllende indikatorer

Andel menn i barnehage har en liten økning fra 2014 til 13,4 prosent i 2015. Dette er 1,9 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet for ASSS-kommunene.

Tabell: Enhetskostnader, utvikling siste tre år

I 2015-kroner	2013			2014			2015		
	Bærum	ASSS-snitt	Asker	Bærum	ASSS-snitt	Asker	Bærum	ASSS-snitt	Asker
Netto driftsutgifter pr. innbygger 1-5 år	135 107	129 418	128 585	139 234	134 207	131 605	139 461	133 926	129 792
<i>Prosentvis endring</i>				3,1 %	3,7 %	2,3 %	0,2 %	-0,2 %	-1,4 %
Brutto driftsutgifter pr. barn i kom. barnehager	48,8	45,6	48,8	48,4	47,3	48,4	49,0	46,6	47,0
<i>Prosentvis endring</i>				-0,9 %	3,8 %	-0,9 %	1,3 %	-1,6 %	-2,8 %
Andel styrelse og pedagogiske ledere med godkjent barnehagelærerutdanning	74,2 %	86,2 %	82,4 %	80,2 %	89,6 %	85,1 %	84,0 %	93,1 %	85,0 %
<i>Prosentvis endring</i>				8,1 %	3,9 %	3,3 %	4,7 %	3,9 %	-0,1 %
Antall barn per årsverk i kommunale barnehager	5,9	6,2	6,2	5,8	6,1	6,1	6	6,2	6,2
<i>Prosentvis endring</i>				-1,7 %	-1,6 %	-1,6 %	3,4 %	1,6 %	1,6 %

Kilde: KOSTRA 2015

Kommentar til utviklingen i enhetskostnadene:

Netto driftsutgifter

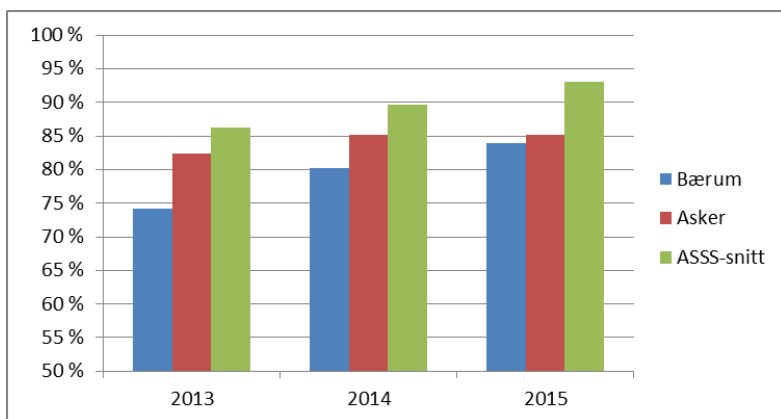
Bærum har i hele perioden netto driftsutgifter som ligger noe over gjennomsnittet i forhold til Asker og ASSS-kommunene. Netto driftsutgifter påvirkes blant annet av forholdet mellom antall barn fra Bærum i andre kommuner og antall barn fra andre kommuner med barnehageplass i Bærum. I hele perioden har Bærum hatt et høyere antall egne barn i andre kommuner (kostnad) enn antall barn fra andre kommuner i barnehager i Bærum (inntekt). Utgiftene til barn i andre kommuner beregnes etter en nasjonal sats som er noe høyere enn kommunens egen sats. Asker og flere av ASSS-kommunene har en motsatt situasjon, med høyere inntekt på barn fra andre kommuner enn kostnad til egne barn i andre kommuner.

Brutto driftsutgifter per barn i kommunale barnehager

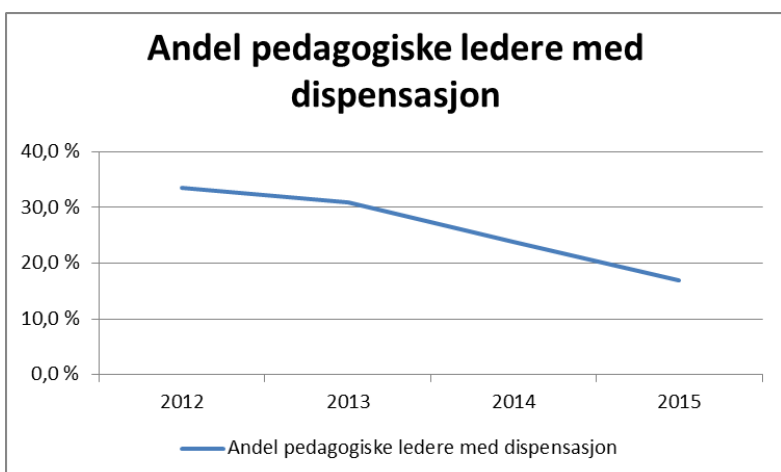
Brutto driftsutgifter per barn i kommunale barnehager har, justert for prisvekst, vært relativt stabil i perioden. To faktorer påvirker utgiftsnivået er Bærums høye dekningsgrad for barn 1–2 år og at Bærum har en høyere bemanning per barn enn både ASSS-kommunene og Asker. På den andre siden er Bærum den kommunen som har lavest andel ansatte med barnehagelærerutdanning. En ønsket økende andel ansatte med fagutdanning kombinert med høy voksenteitet vil kunne medføre økte kostnader.

Andel styrere og pedagogiske ledere med godkjent barnehagelærerutdanning

Bærum er den kommunen med lavest andel styrere og pedagogiske ledere med godkjent barnehagelærerutdanning sammenlignet med ASSS-kommunene og Asker. Det er kun Oslo og Sandnes som sammen med Bærum ASSS-kommunene som har en andel styrere og pedagogiske ledere med godkjent barnehagelærerutdanning under 90 prosent. Bærum har en positiv utvikling. Viktige faktorer for den positive utviklingen har vært økonomisk støtte til egne ansatte, for at disse har kunnet gjennomføre barnehagelærerutdanning.

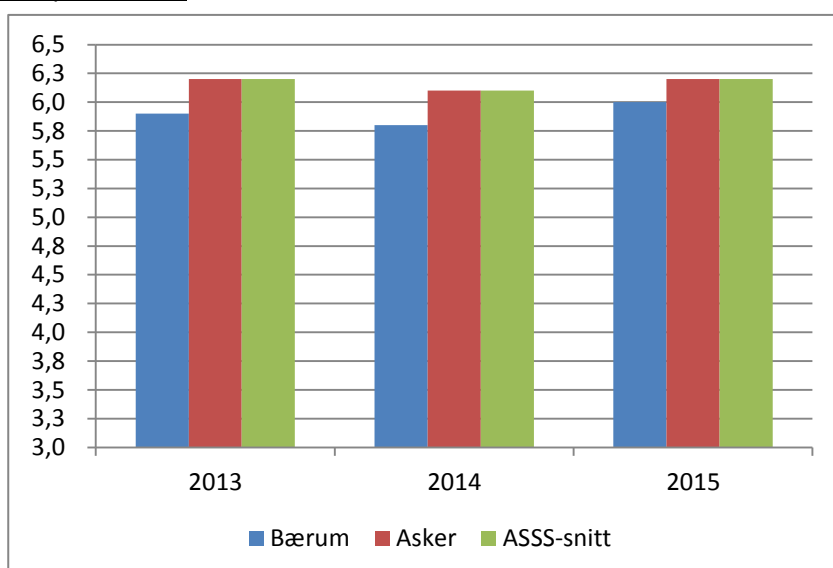

Bærum har økt andel styrere og pedagogiske ledere med utdanning med 13,5 prosent i perioden. ASSS-kommunene har i samme periode økt med 8,1 prosent og Asker med 3,7 prosent.

Som en følge av økende andel styrere og pedagogiske ledere med godkjent barnehagelærerutdanning viser andel pedagogiske ledere med dispensasjon en nedadgående trend. Andelen er redusert fra 33,5 prosent i 2012 til 17 prosent i 2015.

Barn per årsverk

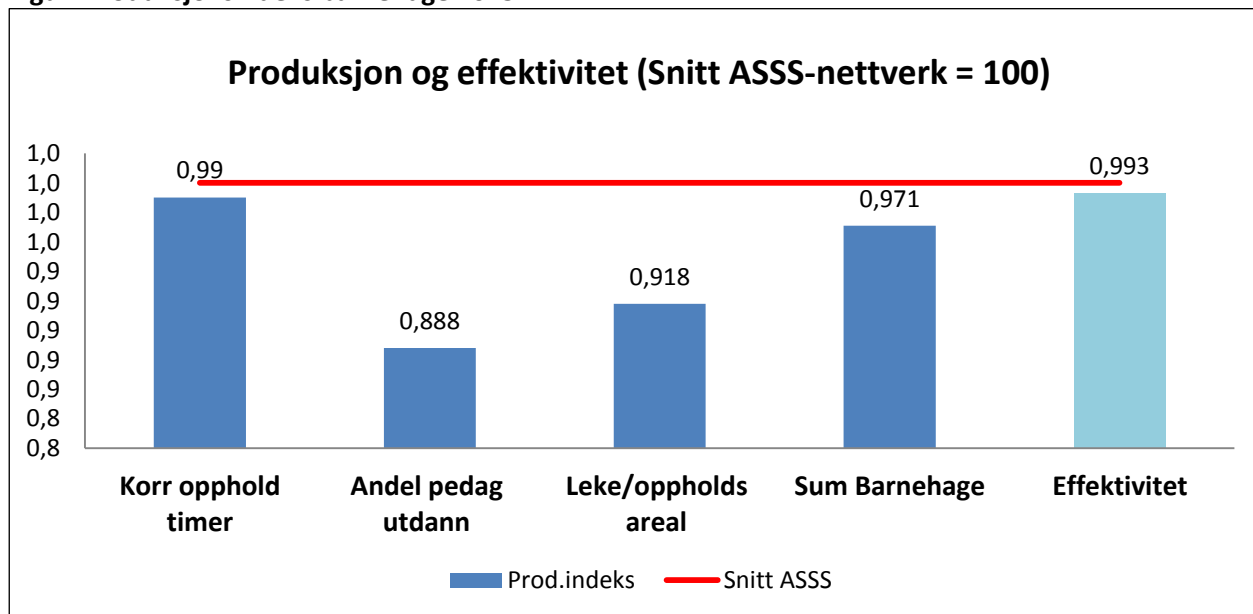

I 2014 lå 41 prosent av kommunale barnehager i Bærum på normtallet eller høyere. Det var spesielle forhold i en kommunal barnehage som var årsak til nedgangen fra 2013 til 2014. Kommunen har fokus på en mest mulig kostnadseffektiv bemanning i de kommunale barnehagene. Både Asker og ASSS-kommunene har i hele periode hatt en høyere bemanningstetthet enn Bærum. Bærum har en bemanningstetthet som tilsvarer anbefalingen i ny nasjonal norm for grunnbemanning.

5.1.1.3 Produktivitet og effektivitet

Produktivitet og beregnet effektivitet

Figur: Produksjonsindeks barnehage 2015

	Korrigerede opph. timer	Andel m/ pedagog. Utd.	Areal	Prod. indeks Barnehage	Beregnet effektivitet
Fredrikstad	1,044	1,029	1,052	1,043	1,073
Bærum	0,990	0,888	0,918	0,971	0,993
Oslo	0,958	0,957	1,011	0,962	0,978
Drammen	1,012	0,970	0,971	1,004	1,045
Kristiansand	1,017	1,038	1,035	1,021	1,014
Sandnes	1,061	0,886	1,005	1,034	1,064
Stavanger	0,991	0,891	1,100	0,985	1,009
Bergen	1,031	1,159	0,978	1,045	0,992
Trondheim	1,034	1,076	0,951	1,034	1,006
Tromsø	1,059	1,050	0,989	1,053	1,015

Kommentar til produksjonsindeks og beregnet effektivitet:

I 2015 var Bærum sine produksjon innenfor barnehager 2,9 prosent lavere enn ASSS-snittet. Bærum scoret lavest på indikatoren ansatte med barnehagelærerutdanning eller annen pedagogisk utdanning som lå 12,2 prosent under ASSS-snittet. Bærum scoret høyest på indikatoren korrigerede oppholdstimer som lå 1,0 prosent under ASSS-snittet. Korrigerede oppholdstimer gjelder alle barn med barnehageplass i Bærum. Bærumsbarn med barnehageplass i andre kommuner blir ikke medtatt i denne indikatoren. Ved å se beregnet produksjonsindeks opp mot brutto driftsutgifter får vi beregnet effektivitet for sektoren. Bærum har en effektivitet som ligger 0,7 prosent under snittet til ASSS-kommunene.

Tabell: Endring i produksjon barnehage fra 2014 til 2015

	Bærum	ASSS
Korrigerte oppholdstimer	1,9	0,3
Antall m/pedagog utdanning	23,8	15,3
Leke/oppholds areal	4,5	0,6
Sum barnehage	4,6	2,3

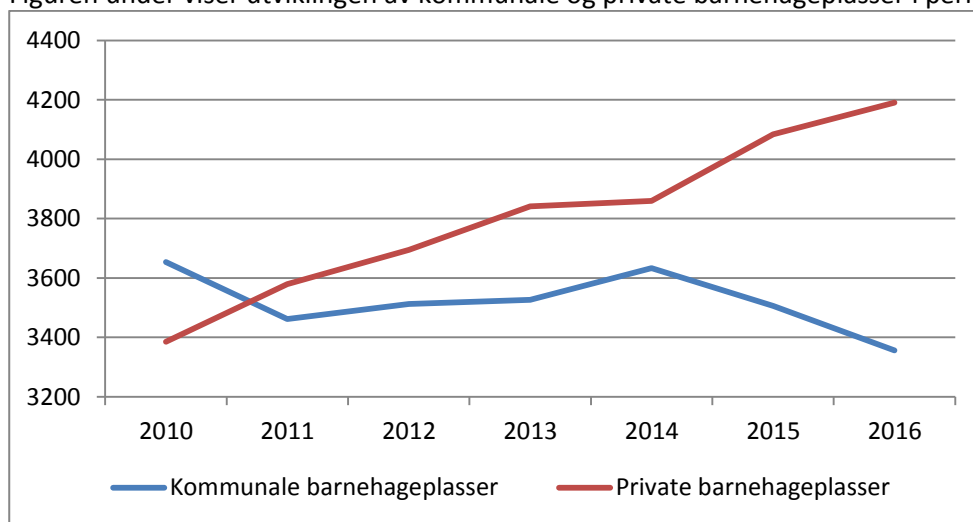
Tabellen viser hvordan produksjonen innenfor barnehager i Bærum har endret seg fra 2014 til 2015. Samlet sett gikk produksjonen i Bærum opp med 4,6 prosent, mens ASSS-snittet gikk opp med 2,3 prosent. Den største årsaken til den høye økningen i Bærum er indikatoren ansatte med barnehagelærerutdanning eller annen pedagogisk utdanning som økte med 23,8 prosent.

Denne økningen skyldes aktiv innsats fra kommunen ved å tilby økonomisk tilskudd til barnehagelærerutdanningen.

5.1.1.4 Driftsindikatorer

Nøkkeltall i dette underkapitlet viser hvordan tjenestene utvikler seg i forhold til volum og kvalitet på tjenesten, med fokus på viktige innsatsfaktorer som årsverk, kompetanse og sykefravær.

Figuren under viser utviklingen av kommunale og private barnehageplasser i perioden 2010 til 2016.

Fra 2011 har etablering av nye barnehageplasser i hovedsak foregått i privat regi. Figuren over viser at barnetallet i private barnehager stiger samtidig som barnetallet i kommunale barnehager er redusert fra 2014. Private barnehager har i både 2015 og 2016 etablert flere store barnehager i geografiske områder i kommunen med behov for barnehageplasser. Nedgangen i barnetallet i kommunale barnehager skjer spesielt i geografiske områder hvor etterspørselen etter barnehageplasser ikke er like stor. Befolkningsprognosen viser en jevn stigning i barnetallet fra 2017 og utover i perioden.

Tabellen under viser hvordan ressursinnsatsen i kommunale barnehager følger utviklingen i barnetallet. Tallene tilsvarer sum årsverk i arbeid basert på fastlønn, variabel lønn og overtid, fratrukket registrert korttids fravær og fravær hvor lønn refunderes fra NAV.

Tabell: Årsverk

Ressursinnsats	2013	2014	2015	2016
Årsverk	818	872	826	791
Årlig endring		54	-46	-35
Årlig vekst i %		6,6 %	-5,3 %	-4,2 %
Antall plasser/barn	3 526	3 633	3 506	3 356
Årlig endring		107	-127	-150
Årlig vekst i %		3,0 %	-3,5 %	-4,3 %

Antall årsverk i kommunale barnehager viser økning frem til 2014 og så en reduksjon til 2016. Dette harmoniserer med barnetallet som viser tilsvarende utvikling i samme periode. Kostnadene i kommunale barnehager består i hovedsak av lønn. Det jobbes aktivt med å ha en mest mulig kostnadseffektiv bemanning.

Tabell: Utvikling i sykefravær

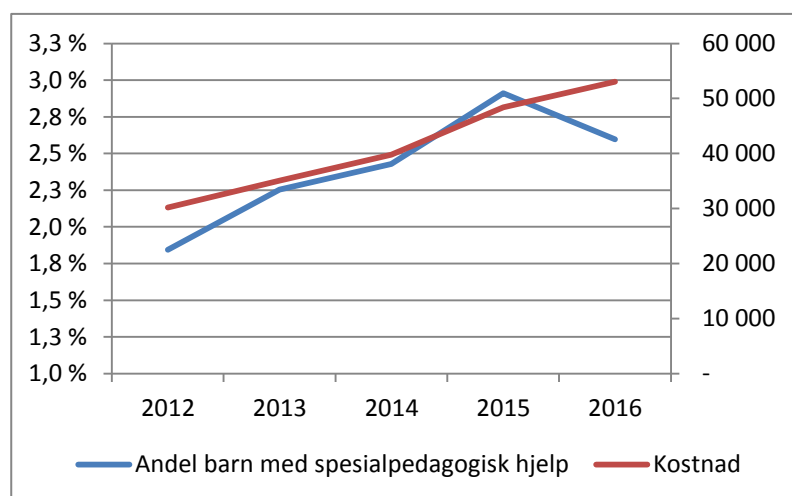
Sykefravær	2013	2014	2015	2016
I alt	8,5 %	8,4 %	8,5 %	8,2 %
Korttids	3,4 %	3,6 %	3,4 %	3,2 %
Langtids	5,0 %	4,8 %	5,1 %	5,0 %
Årlig endring		-0,1 %	0,1 %	-0,4 %

Sykefraværet har vært relativt stabilt i perioden. Måltallet for 2016 lå på 8,3 prosent og er tilsvarende for 2017. Det er gjennomført tiltak for å redusere sykefraværet i barnehagene.

Barn med særlige behov

Kommunen har en lovpålagt plikt til å yte spesialpedagogisk hjelp til barn med behov for dette. Formålet med spesialpedagogisk hjelp er å gi barn nødvendig hjelp og støtte for utvikling og læring. Den spesialpedagogiske hjelpen blir, etter enkeltvedtak, gitt av spesialpedagog/pedagog og eventuelt assistent i barnehagen.

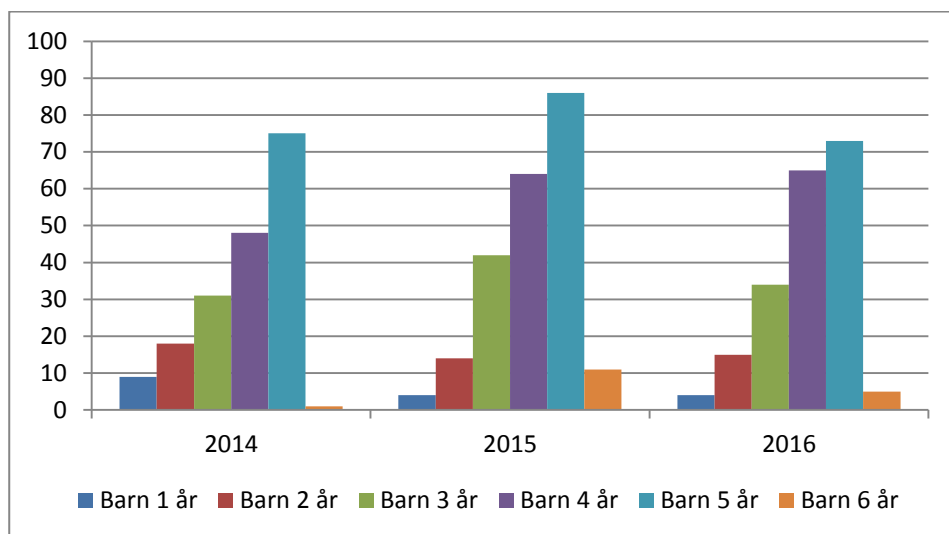
Fra august 2016 kom nytt lovverk som presiserer at kommunen også har en plikt til å tilrettelegge barnehagetilbudet for barn med nedsatt funksjonsevne. Den enkelte barnehage kan også søke om ekstra ressurser for at barn med nedsatt funksjonsevne skal ha muligheter til å delta i barnehage på lik linje med andre barn.

Andel barn som har mottatt vedtak om spesialpedagogisk hjelp har vært stigende fram til 2015 for så og vise en nedgang i 2016. Figuren viser andel barn med spesialpedagogisk hjelp per 15.12 hvert år. Andel barn med spesialpedagogisk hjelp har gått ned i 2016 samtidig som kostnadene øker. Dette skyldes høyere antall barn som fikk vedtak om spesialpedagogisk hjelp våren 2016 enn tidligere år. Dette var i hovedsak 5-åringer som fra høsten 2016 gikk over til skolen.

Figuren under viser i hvilken alder barn i barnehage har fått vedtak om spesialpedagogisk hjelp. I hele perioden er det er fattet flest vedtak for 5-åringene. Fra 2015 har også andelen 4-åringene som har fått vedtak økt.

Tidlig innsats er et mål for Bærum kommune. Det er et ønske at dersom barn som har rett på spesialpedagogisk hjelp får hjelp i tidlig alder vil dette kunne medføre redusert behov for hjelp senere.

I 2016 er det gjennomført et pilotprosjekt, Veiledningssenter, som et ledd i tidlig innsats. Hensikten med Veiledningssenteret er å gi barn raskere og tidligere hjelp ved å styrke kompetansen i barnehagene. Det er grunn til å tro at etablering av Veiledningssenteret har medført noe reduksjon i antall barn barnehagene har søkt om ekstra ressurser til. Veiledningssenteret mottok i 2016 henvendelser fra 77 barnehager og veiledet disse barnehagene i 132 saker/barn. Fra 1. august 2017 skal Veiledningssenteret gå over fra å være et pilotprosjekt til å være i ordinær drift.

5.1.2 Rapportering på vedtatte HP-tiltak

Gjennomførte tiltak

- **Åpen barnehage** – Tiltaket er gjennomført med virkning fra august 2016. Åpen barnehage ved Storøya barnehage er nedlagt og åpen barnehage ved Dønski og Gommerud barnehage består med 4 dager per uke og ved Gullhaug barnehage med 2 dager per uke.
- **Omorganisere barnehagetilbudet** – Tiltaket er gjennomført med virkning fra august 2016. Avdelinger tilknyttet barnehagene Toppenhaug, Åsterud og Skogveien ble avviklet fra august 2016.
- **Utdanning av pedagoger** – 17 medarbeidere i bærumsbarnehagene ble ferdig utdannet barnehagelærere i 2016.

Status øvrige

Tiltak:	Redusert toppressurs
Status:	Ikke igangsatt
Kommentarer:	Tiltaket ble fra rådmannens side foreslått lagt inn med effekt for kommunale barnehager i 2015 og 2016 og med dobbel effekt i 2017 og 2018 da tiltaket også vil ha effekt for private barnehager. Ved politisk behandling ble innsparingen lagt tilbake i 2015 og 2016. Tiltaket var oppe til ny behandling i HP 2017 – 2020 hvor det ble justert slik at tiltaket nå har effekt for kommunale barnehager i 2017 og 2018 og at effekt for

---

private barnehager slår inn i 2019 og 2020. På grunn av regelverk vil innsparinger som foretas i kommunale barnehager først få effekt i private barnehager etter to år.

Tiltak: Optimalisere barnehagetilbudet
Status: Påbegynt
Kommentarer: Tiltaket innebærer endring av gruppesammensetning i barnehagene for på denne måten å få en mer optimal drift med full utnyttelse av pedagogressursene. Tidligere ble inntak av barn i kommunale barnehager i hovedsak regulert av barnehagens godkjente leke- og oppholdsareal som, i noen tilfelle, førte til gruppesammensetninger med høyere krav til pedagogtetthet enn med en normal gruppeinndeling. Fra nytt barnehageår i august 2016 ble det i barnehager hvor det var mulig, i forhold til søskenprioritet og barn med rett til plass, foretatt justeringer i gruppesammensetningene for i størst mulig grad optimalisere pedagogressursene. Dette gav en effekt på 1,8 mill. i 2016. For barnehageåret 2017/2018 vil tiltaket få ytterligere effekt ved at barnehagene tilpasses optimal gruppestørrelse. Effekten av effektiviseringen fra 2017 er beregnet til 0,7 mill. i 2017 og med helårseffekt 1,6 mill. i 2018. Det ble i august 2016 innført rett til barnehageplass for barn født i september og oktober, og fra august 2017 er det foreslått rett til barnehageplass for barn født i november. Denne endringen medfører økt etterspørsel og flere barn med søskenprioritet i den enkelte barnehage og de ulike geografiske områdene. Disse endringene påvirker forutsetningene som lå til grunn ved beregning av effekten ved optimalisering.

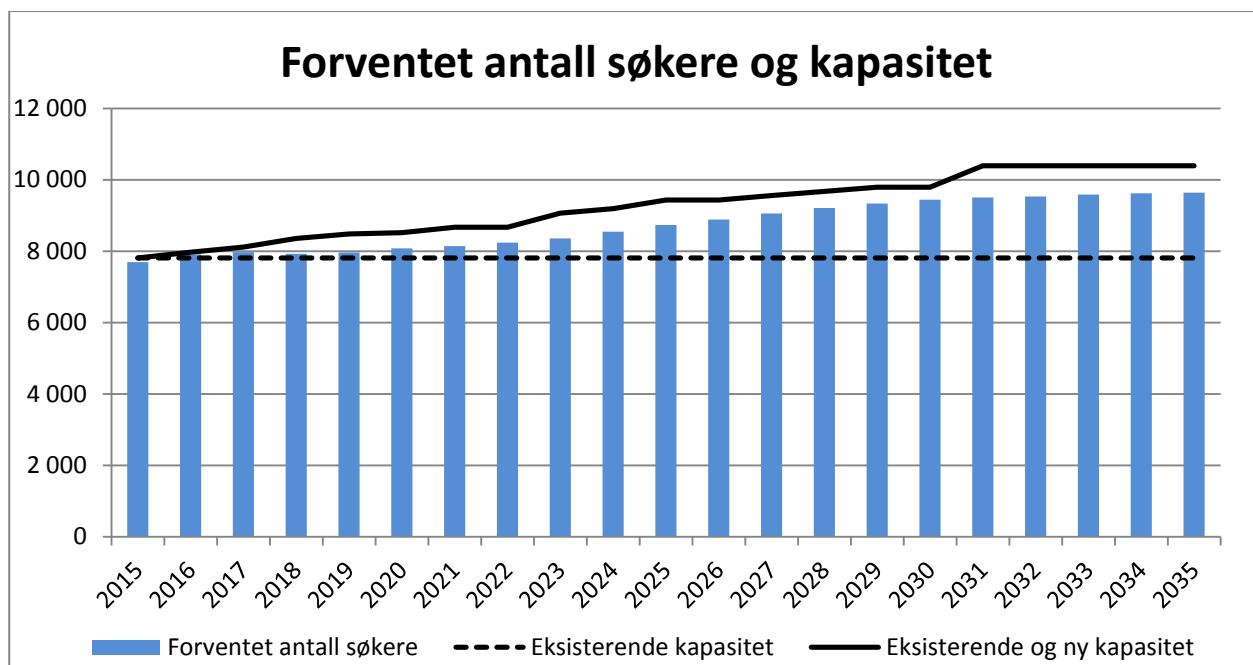
Tiltak: Tilpasse barnehagekapasiteten til lokale behov
Status: Påbegynt
Kommentarer: Tiltaket innebærer å utvikle barnehageplasser i Skui- og Rykkinnområdet. Tiltaket er delvis gjennomført ved at barnehageplasser på Rykkinn er redusert (avdeling ved Belset barnehage er avviklet). Det er ikke foretatt justeringer i barnehageplasser i Skuiområdet. Barnehagebehovsanalysen vedtatt vinteren 2017 viser at det er behov for flere barnehageplasser i Skuiområdet, og rådmannen vil foreslå å opprettholde Ståvi barnehage, avd. Skui i sitt forslag til handlingsprogram for 2018 – 2021.

Tiltak: Norm for grunnbemanning i nye barnehage
Status: Påbegynt
Kommentarer: Tiltaket innebærer ny norm for grunnbemanning for små barn i nye større barnehagebygg som er tilrettelagt for alternative sammensetninger av barnegruppene. Tiltaket er gjennomført i Nansenparken midlertidige barnehage og vil fra august 2017 bli gjennomført i Forneburingen barnehage og Nansenparken barnehage.

Tiltak: Administrative reduksjoner
Status: Påbegynt
Kommentarer: Tiltaket omfatter reduksjon i lederstillinger i forbindelse med foreslått sammenslåing av barnehager til større enheter og effektivisering ved innføring av nytt fagsystem for gjennomføring av fullelektronisk barnehageopptak. Effekten ved innføring av nytt fagsystem er gjennomført i henhold til kuttkrav. Sammenslåing av barnehager har ikke latt seg gjennomføre som planlagt.

5.1.3 Behovsutvikling

Befolkningsprognosen viser at barnetallet vil være stabilt i noen år for deretter å øke jevnt utover i perioden. Prognosen viser at Bærum har behov for å øke kapasiteten frem mot 2036 med mer enn 2 000 nye barnehageplasser for å kunne tilby alle rettighetsbarn barnehageplass.

Det er mange geografiske områder i kommunen hvor det ikke er samsvar mellom behov for barnehageplasser og kapasitet. Dette løses ved at familier benytter plasser i andre områder enn der hvor de er bosatt. Det er en målsetting å få større samsvar mellom lokalt behov og kapasitet.

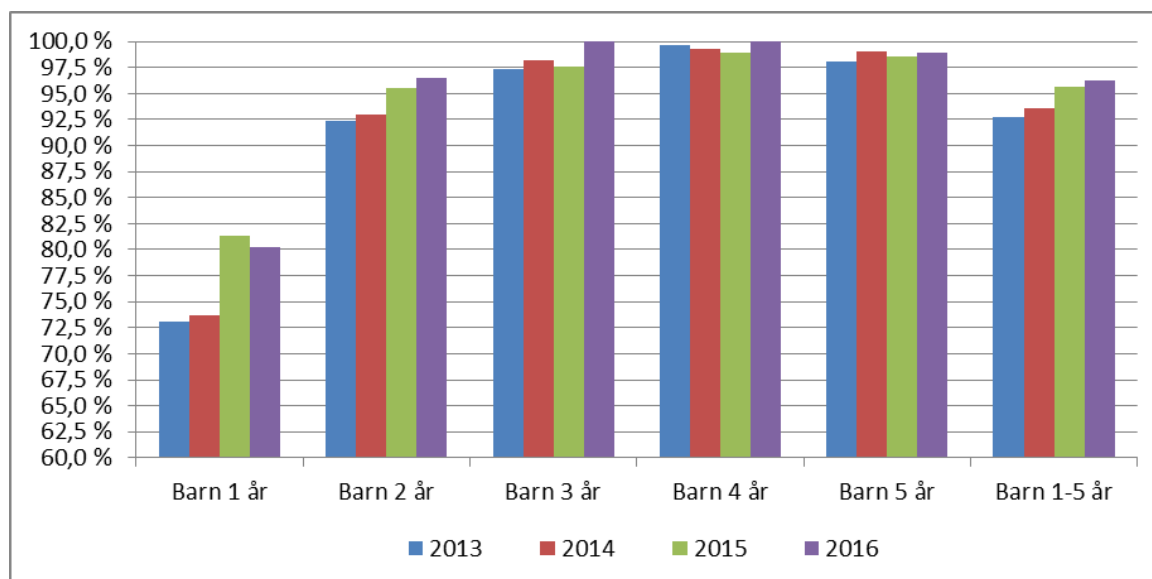
Kommunen legger opp til at utbygging av nye barnehager skal fordeles forholdsvis likt mellom kommunen selv og private aktører. Dette er ut fra to hovedhensyn; utfordringene knyttet til å oppfylle rett til barnehageplass og realisering av barnehager til rett tid. Utbygginger er søkt lokalisert til de opptaksområder hvor det er underdekning. På grunn av manglende realiseringsmuligheter vil det i enkelte områder med underdekning ikke vært mulig å oppnå dekning i så stor grad som ønsket. Når man ser flere nærliggende opptaksområder under ett vil det være tilstrekkelig kapasitet.

Utbyggingen er i hovedsak lokalisert til områdene hvor befolkningsveksten kommer. Kommunal utbygging vil i hovedsak foregå på Fornebu og i østre Bærum. Barnehagebyggene vil bli maksimalt tilpasset i forhold til tomtestørrelse, behov og i forhold til kostnadseffektiv drift.

Bærum har i dag et etterslep på barnehageplasser i deler av østre Bærum. Det er store utfordringer å skaffe tomt tilpasset formålet i dette området. Det er få store tomter tilgjengelig. Små barnehagebygg er lite kostnadseffektive på grunn av lov og forskrift om bemanningskrav. I perioden vil det være behov for å erstatte gamle små barnehagebygg med større barnehagebygg. Man vil gjøre vurderinger i forhold til barnehagens størrelse, vedlikeholdsbehov og kapasitetsbehov, slik at prioriteringen blir riktig.

Det vil være behov for minst en permanent «midlertidig barnehage». Denne skal være avlastningsbarnehage ved vedlikeholds- og rehabiliteringsprosjekter. På sikt vil denne barnehagen bli en normal permanent barnehage.

Figuren under viser dekningsgraden etter barnas alder i perioden 2013 til 2016. Bærumbarn med barnehageplass i andre kommuner er inkludert i tallene.

Dekningsgraden for 1-åring viser en stor økning fra 2014 til 2015 (antall 1-åring i barnehage har økt med 75 barn mens befolkning barn 1-år har sunket med 47 barn). Fra 2016 fikk barn som fyller ett år i september og oktober rett til barnehageplass fra måneden de fyller ett år. Dette medførte 71 flere ett-åring i barnehage. Nedgangen i dekningsgraden skyldes en høyere økning i barnebefolkningen enn økningen i antall ett-åring i barnehagen. Fra 2017 har regjeringen foreslått at også barn født i november skal få rett til barnehageplass fra måneden de fyller ett år.

Barnehagebudsjettet justeres årlig i henhold til endringer i barnebefolkningen. Dette skjer ved bruk av en demografiskompensasjonsmodell. Den langsiktige trenden er vekst i barnebefolkningen. Kortsiktige svingninger i barnetall må vurderes i lys av at prognosen for de minste barnehagebarna er mer usikker enn befolkningsprognosen for øvrige årskull. Det skyldes dels at det dreier seg om anslag for forventede fødsler, mens faktiske fødselstall kan variere, og dels at flyttemobiliteten er stor for familier med barn under skolealder.

5.1.4 Aktuelle oppfølgingspunkter

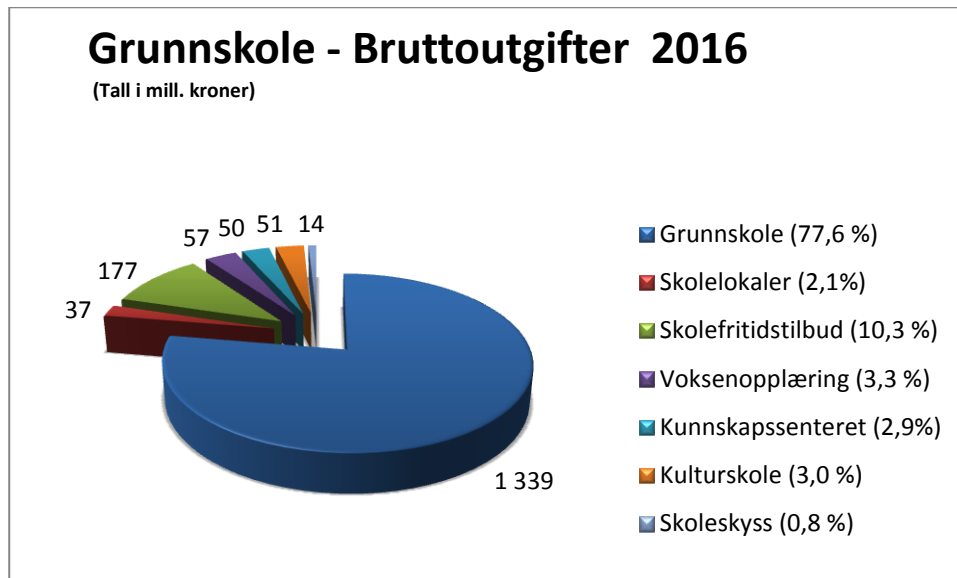
Gjennomgang av status og økonomi viser utfordringer som kommunen bør ta tak i:

- Enhetskostnad i kommunale barnehager vil være en utfordring fremover. Kommunen har en lav andel ansatte med barnehagelærerutdanning, noe som gir lave kostnader. Samtidig er det en klar målsetting å øke pedagogtettheten. I dag har barnehagene en relativt høy voksentetthet sammenlignet med andre kommuner, men voksentettheten er tilsvarende det som er forventet at den skal bli i fremtiden, jf. statlige føringer. Kommunen utfordring er å øke antall fagutdannede samtidig som det er fokus på en mest mulig kostnadseffektiv bemanningen i barnehagene.
- Nye bestemmelser om rettighetsbarn vil øke behov for antall barnehageplasser, dekningsgraden vil øke. Noen barnehageplasser vil også måtte stå tomme i perioden august til oktober, noe som medfører manglende foreldrebetaling og dermed inntekt.
- Utgifter til barn med vedtak om spesialpedagogiske tiltak har økt de siste årene. For å forbygge at barn får behov for spesialpedagogiske tiltak er det opprettet et veiledningssenter som skal øke barnehagenes kompetanse til å ivareta barn med særlige behov. Det vil likevel bli en stor utfordring å få utgiftene til spesialpedagogiske tiltak ned til det nivå som det i dag er budsjettmessig dekning for.

5.2 Grunnskoleopplæring

5.2.1 Økonomi og nøkkeltall

5.2.1.1 Driftsutgifter og inntekter

Figuren over viser fordelingen av totalt 1 725 millioner kroner i brutto driftsutgifter på resultatområdene innenfor grunnskole.

Grunnskole omfatter seks resultatområder:

- Grunnskole – herunder de ordinære skolene, alternative skoler og spesialskolen
- Skolelokaler – herunder leieutgifter til to ungdomsskoler og en barneskole, og leieutgifter til erstatningslokaler ved skolerehabiliteringer/nybygging av skoler
- Skolefritidsordningen
- Voksenopplæringen
- Kulturskolen
- Skoleskyss

Ved skolestart 2016 var det 16 141 elever fordelt på 27 barneskoler, en kombinert barne- og ungdomsskole, 14 ungdomsskoler og en spesialskole.

Utgifts- og inntektssammenheng for området, regnskapstall

Mill. kr	2013	2014	2015	2016	Andel av brutto driftsutgifter
Brutto driftsutgifter	1 514	1 583	1 658	1 730	
– Herav lønn	1 290	1 344	1 376	1 434	83 %
– Herav andre driftsutgifter	224	240	283	296	17 %
– Herav kjøp av skoleplasser	24	24	25	22	
– Herav kjøp av konsulenttenester	5	6	3	4	
Brutto driftsinntekter	307	323	367	406	
Netto driftsutgifter	1 207	1 261	1 291	1 324	

Lønnsutgiftene utgjør 83 prosent av området brutto driftsutgifter og påvirkes av elevtallet. For skolene utgjør lønnsutgiftene om lag 89 prosent av brutto driftsutgifter. Antall elever er den største kostnadsdriveren på området. Om lag ti prosent av lønnsutgiftene er lønn til vikarer og ekstrahjelp. Det settes inn vikarer for lærere som tar videreutdanning, og denne kostnaden dekkes i stor grad av midler man får fra staten. Lønnsutgiftene viser en jevn økning fra 2013 til 2015. Økningen fra 2015 til 2016 har vært noe høyere enn foregående år, og kan forklares ved at Bærum har mottatt statlige midler til tidlig innsats som er brukt til å øke lærertettheten på 1. – 4. trinn.

Når det gjelder andre driftsutgifter er om lag en fjerdedel av utgiftene knyttet til leie av skolelokaler, herunder Vøyenenga, Rykkinn, Bekkestua barneskole og erstatningslokaler. Bærum bruker 22 mill. på Bærumselever i andre kommuner og spesialundervisning i private skoler. Utgiftene har vært stabile de fire siste årene. Grunnskole har relativt lave utgifter til kjøp av konsulenttjenester.

Inntektene er spesifisert i tabellen under.

Inntekter, regnskapstall

Driftsinntekter, mill. kr	2013	2014	2015	2016	Andel av samlede driftsinntekter
Driftsinntekter, sum	307	323	367	406	
– Herav brukerbetaling SFO og Kulturskole	132	136	156	161	40 %
– Herav annet salg	27	26	32	61	15 %
– Herav overføringer fra staten	63	68	79	78	19 %
– Herav sykkelønnsrefusjoner	43	40	48	54	13 %
– Herav andre inntekter	43	53	52	51	13 %
Årlig vekst		16	44	38	
Årlig vekst i %		5,3 %	13,7 %	10,4 %	

De største inntektene på grunnskole er **brukerbetaling for SFO**. Denne inntekten avhenger av antall elever som benytter seg av SFO, samt hvor mange dager de benytter seg av tilbudet. KOSTRA-tall viser at Bærum har en høy andel av elever som er i SFO. Disse inntektene skal dekke alle utgifter (bortsett fra utgifter til lokaler og friplasser) i SFO, da denne ordningen er selvfinansierende. **Elevbetaling i Kulturskolen** utgjør om lag ni mill. i året, og har vært stabil de siste fire år.

Annet salg omfatter blant annet salg av timetjenester ved Kulturskolen, salg av norskkurs hos Voksenopplæringen og internt fordelte utgifter.

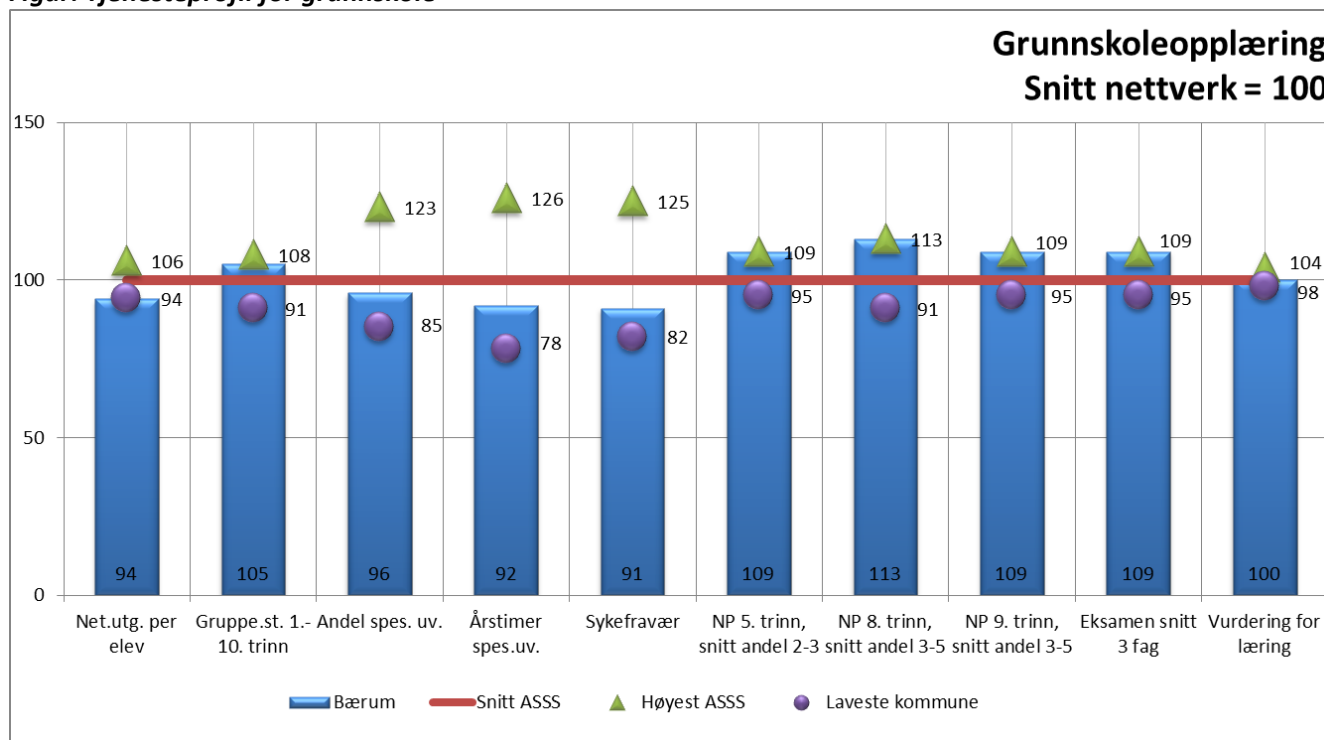
De største **overføringene fra staten** kommer til Voksenopplæringen og skal finansiere utgifter til norsk og samfunnskunnskap til voksne innvandrere. Etter to år med lavere inntekter var det i 2016 en økning i disse inntektene som følge av IMDI's innføring av nytt registreringsystem, NIR (nasjonalt introduksjonsregister). Systemet har i 2015 og 2016 vært heftet med en del feil, noe som har resultert i at Bærum, sannsynligvis, har mottatt for lite tilskudd i 2015 og for mye i 2016. Det er avsatt flere mill. i bundne fond i tilfelle noe må tilbakeføres i 2017. Bærum mottar også overføringer fra staten til videre- og etterutdanning av lærere, og dette tilskuddet har økt fordi Bærum har flere lærere på videreutdanning enn årene før. Bærum har mottatt statlig tilskudd til økt lærertetthet på 1. – 4. trinn på grunn av høy gruppestørrelse de siste tre år. Skolene mottar også diverse tilskudd til ulike prosjekter de er med på.

Sykelønnsrefusjoner utgjør elleve prosent av de totale inntektene på området, og må sees i sammenheng med vikarutgifter og sykefravær.

Andre inntekter er merverdiavgiftskompensasjon og refusjoner fra kommuner og fylkeskommuner.

5.2.1.2 Ressursbruk sammenlignet med andre kommuner

Figur: Tjenesteprofil for grunnskole

Tabell: Indikatorene i tjenesteprofilen Bærum

Indikator	Bærum	Gj.sn. nettverk	Laveste verdi	Høyeste verdi
Prioritering/behov				
Netto driftsutgifter til grunnskoleundervisning (202), konsern per elev	76 221	81 098	76 221	86 202
Utfyllende indikatorer				
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 1.–10. trinn	15,8	15	13,7	16,2
Dekningsgrader				
Andel elever som får spesialundervisning	7,1	7,4	6,3	9,1
Årstimer spesialundervisning pr elev med spesialundervisning	119	129	101	163
Sykefravær	7,3 %	8,0 %	6,6 %	10,0 %
Kvalitet				
Nasjonale prøver 5.trinn, snitt andel nivå 2–3	86	79	74,7	86
Nasjonale prøver 8.trinn, snitt andel nivå 3–5	83,2	73,8	67,3	83,2
Nasjonale prøver 9.trinn, snitt andel nivå 3–5	90,5	83	78,6	90,5
Eksamen snitt engelsk, regning og norsk	3,8	3,5	3,3	3,8
Elevundersøkelsen, Vurdering for læring	3,7	3,6	3,6	3,8

Kommentar til de enkelte indikatorene i tjenesteprofilen:

Netto driftsutgifter per elev er seks prosent lavere enn gjennomsnittet for ASSS-kommunene. Fra 2014 til 2015 har driftsutgiftene sunket noe når vi tar hensyn til pris/lønnsvekst. Etter at det er korrigert for forskjeller i utgiftsbehov, arbeidsgiveravgift og pensjonsutgifter har Bærum lavere ressursbruk enn gjennomsnittet for ASSS-kommunene.

Det som i størst grad påvirker utgiftsnivået, er gruppestørrelse, skolestørrelse, bruk av spesialundervisning og sykefravær. Gruppestørrelsen er fem prosent høyere i Bærum enn i ASSS-nettverket. Den er høyere enn for gjennomsnittet på alle trinn, og spesielt høy på 8.–10. trinn. Skolene er større enn gjennomsnittet. Gruppestørrelser og skolestørrelser trekker i retning lavere utgifter.

Andelen elever med spesialundervisning er på 7,1 prosent, noe som er lavere enn gjennomsnittet for ASSS-kommunene som er på 7,4 prosent. Andelen har en svak økning de siste tre årene. Antall årstimer per elev med spesialundervisning er åtte prosent lavere enn gjennomsnittet. De som får spesialundervisning, får altså mindre enn i andre kommuner. Årstimer spesialundervisning per elev med spesialundervisning har sunket de siste tre årene. Bærum bruker 16,7 prosent av antall lærertimer totalt, til spesialundervisning. Det er under gjennomsnittet for ASSS-kommunene. Spesialundervisningens profil kan gi lavere gjennomsnittlige utgifter.

Sykefraværet er på 7,3 prosent, og det er ni prosent under gjennomsnittet for ASSS-nettverket. Lavt sykefravær kan gi lavere utgifter.

Andelen av befolkningen med videregående utdanning eller høyere utdanning er høyere enn landsnivået. Andelen barn som bor i husholdninger med lav inntekt, er lavere enn landet som helhet. Bærum har en andel innvandrerbefolkning 0–16 år som er langt lavere enn gjennomsnittet for ASSS-nettverket. Sett i lys av forskning som viser at foreldrenes utdanningsnivå påvirker barnas skoleprestasjoner, har Bærum et fortrinn når det gjelder læringsresultater. Bærum har de sterkeste læringsresultatene i ASSS-nettverket på alle nasjonale prøver på alle trinn, og på eksamensresultater. Læringsmiljøet målt ved indeksen «Vurdering for læring» viser at elevene gir en score noe over gjennomsnittet for ASSS-nettverket, 3,7 i score. Forskning viser at «Vurdering for læring» er en av de pedagogiske strategiene som har mest innvirkning på elevenes læringsutbytte gjennom tilbakemeldingene som gis. Bærum satser på dette, og har gjennomført ulike tiltak. Se «Tilstandsrapport 2015 – Kvalitet i barnehage og skole» for utdyping av tiltakene.

Tabell: Enhetskostnader og nøkkeltall, utvikling siste tre år

Enhetskostnader og nøkkeltall	2013			2014			2015		
	Bærum	ASSS-snitt	Asker	Bærum	ASSS-snitt	Asker	Bærum	ASSS-snitt	Asker
Netto driftsutgifter til grunnskoleundervisning, pr innbygger 6–15 år	71 021	73 490	72 608	71 184	75 579	73 443	72 260	76 687	73 944
Netto driftsutgifter til grunnskoleundervisning, pr. innbygger, prisjustert til 2015-kroner	75 353	77 973	77 037	73 248	77 771	75 573	72 260	76 687	73 944
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 1.–10. årstrinn	15,5	15,3	14,6	16,0	15,4	15,2	15,8	15,2	14,9
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 1.–4. årstrinn	15,6	15,3	14,2	15,7	15,4	15,4	15,1	15,1	14,9
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 5.–7. årstrinn	14,9	14,7	14,7	15,6	14,9	14,6	15,7	15,0	14,9
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 8.–10. årstrinn	16,2	15,8	14,9	16,6	15,8	15,6	17,0	15,7	14,8
Elever per kommunal skole	352	345	302	357	350	303	362	355	300
Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning	6,9	7,5	8,0	7,0	7,4	7,6	7,1	7,4	7,5
Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning, 1.–4. trinn	5,0	4,8	4,5	4,9	4,6	5,1	4,8	4,7	4,6
Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning, 5.–7. trinn	7,7	8,8	10,3	8,0	8,8	9,4	8,3	8,9	9,5
Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning, 8.–10. trinn	8,8	9,9	10,5	8,8	10,0	9,1	8,9	9,9	9,6
Gjennomsnittlige grunnskolepoeng	42,8	..	42,4	43,5	..	42,5	43,7	..	43,5

Kilde: KOSTRA 2015

Kommentar til utviklingen i enhetskostnadene:

Netto driftsutgifter per innbygger 6–15 år ligger under både ASSS-snittet og Asker, og har gått ned de siste årene når man justerer for prisutviklingen. Dette er en forventet utvikling i forhold til de omstillingene som er vedtatt for Bærum de siste årene. De største forklaringsvariablene når det gjelder utgiftsnivået er skolestørrelse og gruppestørrelse. Bærum har forholdsvis store skoler og store grupper. Asker påpeker at årsaken til at de har høyere driftsutgifter enn Bærum er mindre skoler, lavere gruppestørrelse og høyere andel

---

elever med spesialundervisning. Netto driftsutgifter til grunnskole i prosent av Bærums samlede driftsutgifter ligger omtrent på gjennomsnittet, 18,8 prosent.

Gjennomsnittlig gruppestørrelse 1.–10. trinn er høyere enn ASSS-snippet og Asker, og utviklingen viser en oppgang fra 2013 til 2014, men en nedgang fra 2014 til 2015. Nedgangen fra 2014 til 2015 har vært markant på 1.–4. trinn og kan forklares med regjeringens satsing på «Tidlig innsats 1.–4. trinn», der Bærum mottar statlige midler for å øke lærertettheten på småskoletrinnet. På mellomtrinnet og ungdomstrinnet har gruppestørrelsen økt. Vi ser de samme tendensene på småskoletrinnet og mellomtrinnet for ASSS-kommunene og Asker, men de har en mer stabil gruppestørrelse på ungdomstrinnet. Asker har hatt som mål å øke lærertettheten, og det kan man se av tallene.

Bærum har større skoler enn Asker, men ligger på omtrent samme nivå som ASSS-snippet. Det er veldig stor variasjon på skolestørrelsen i ASSS-kommunene, med Tromsø som i snitt har 220 elever per skole, til Oslo som har 425 elever i snitt per skole. I årene framover vil skolestrukturen i Bærum endres og man vil få større skoler som er mer kostnadseffektive, da større enheter medfører lavere relative kostnader til ledelse og administrasjon. I tillegg er det enklere å få fylt opp gruppene til ønsket nivå på store skoler og dette er kostnadsbesparende.

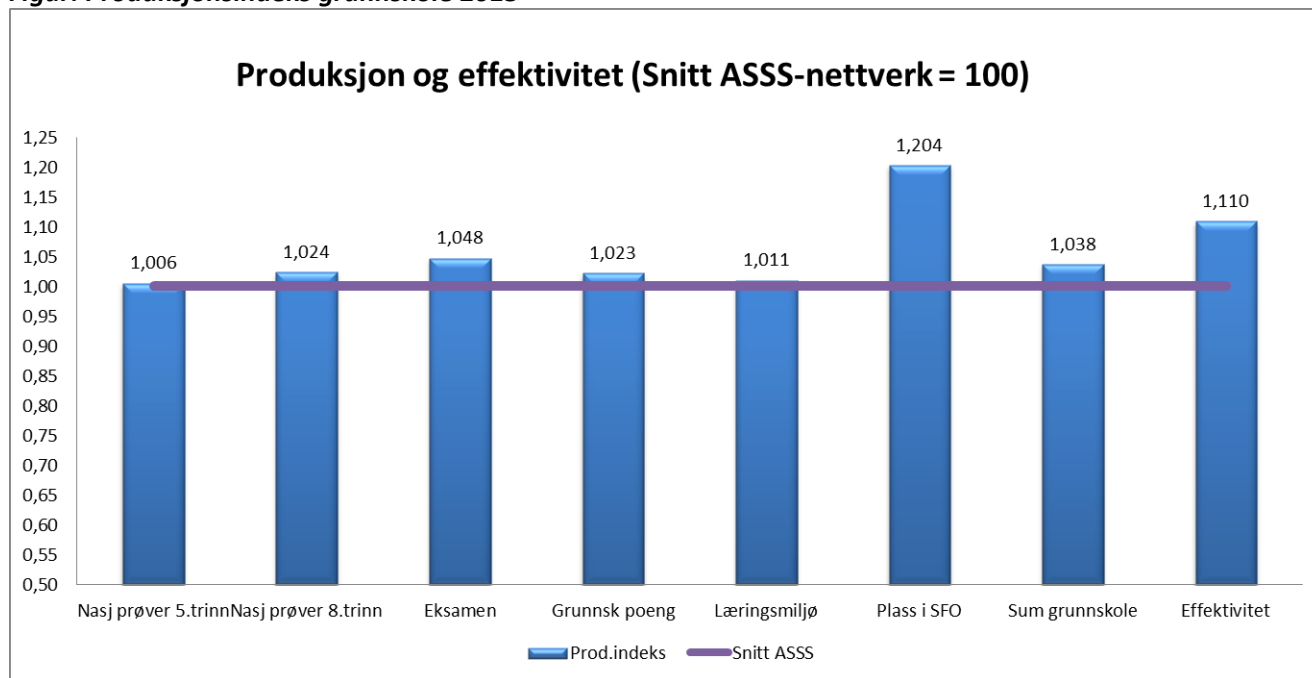
7,1 prosent av elevene i Bærum får spesialundervisning, dette er under gjennomsnittet for ASSS på 7,4 prosent. Andelen har vært stabil de siste tre årene. På 1.–4. trinn har det vært en nedgang, som trolig henger sammen med «tidlig innsats»-satsingen med større lærertetthet og muligheter til å gi tilpasset opplæring i større grad. Andelen elever med spesialundervisning 5.–7. trinn har en økning i samme periode. På 8.–10. trinn har andelen vært stabil, men har en liten økning siste året. Elever som får spesialundervisning, får i snitt 119 timer hver. Det er en nedgang på 11 timer i forhold til 2013. Gjennomsnittet i ASSS er 129 timer, og det er en økning på 5 timer de siste tre årene. Det er stor forskjell mellom skolene i Bærum når det gjelder andel elever med spesialundervisning. Av barneskolene har den skolen som har høyest andel elever med spesialundervisning en andel på 11 prosent, mens skolen med lavest andel har 1,6 prosent. Av ungdomsskolene har den skolen som har høyest andel 14,9 prosent elever med spesialundervisning, mens den skolen som har lavest andel har 5,2 prosent. Prosjektet Digital skolehverdag har fokus på bruk av digitale læringsressurser i spesialundervisning og til tilpasset opplæring. Det er et uttalt mål at praksisendring gjennom bruk av digitale læremidler skal bidra til at en andel ressurser til øremerkede timer til enkeltelever blir flyttet til differensiert og tilpasset opplæring for flest mulig elever i fellesskapet.

Grunnskolepoeng er et mål for det samlede læringsutbyttet for elever som sluttvurderes med karakterer. Karakterene brukes som kriterium for opptak til videregående skole. Grunnskolepoeng er beregnet som summen av elevenes avsluttende karakterer, dividert med antall karakterer, multiplisert med 10. Av tabellen ser vi at bærumselvene i 2015 hadde et høyere snitt enn i de foregående år. Dersom vi sammenligner grunnskolepoengene til bærumselvene med Asker kommune, ser vi at Bærum har høyere grunnskolepoeng alle tre år. Her får vi ikke ut tall for snippet i ASSS. Et gjennomsnitt forteller lite om hvordan skolen kan arbeide for å hjelpe hver enkelt elev videre i læringsarbeidet. Det er derfor viktig at den fremste analyseenheten er den enkelte elev og hvert enkelt elevkull internt på den enkelte skole. I Responsen og Dialogen (systemet for resultatoppfølging på skolene) er det derfor mer sentralt å analysere hvilken utvikling hvert enkelt elevkull har hatt enn på kommunens gjennomsnitt sammenlignet med andre. Skolelederne følger tilsvarende opp enkeltelever og elevgruppers resultater gjennom systematiske klassegjennomganger framfor å sammenligne seg med andre skoler.

5.2.1.3 Produktivitet og effektivitet

Figuren nedenfor viser Bærums score på indikatorene som inngår i produksjonsindeksen for grunnskole. Resultatene for nasjonale prøver er gjennomsnittet av engelsk, lesing og regning og resultatene for eksamen er gjennomsnittet av skriftlig engelsk, matematikk, norsk og norsk sidemål. Resultatene er korrigert for sosioøkonomiske variable som forskjeller i andel barn med enslig forsørger og innbyggernes utdanningsnivå. Læringsmiljø er satt lik gjennomsnittet av vurdering for læring og motivasjon 7. og 10 trinn, der vurdering for læring teller 60 prosent og motivasjon 40 prosent.

Figur: Produksjonsindeks grunnskole 2015

	Nasj. prøv 5. trinn	Nasj. prøv 8. trinn	Eksamen	Grskole poeng	Lærings miljø	6-9 år med plass i SFO	Prod. indeks Grunnskole	Brutto driftsutg	Beregnet effektivitet
Fredrikstad	0,997	0,990	0,996	1,011	1,003	0,885	0,990	0,996	0,994
Bærum	1,006	1,024	1,048	1,023	1,011	1,204	1,038	0,935	1,110
Oslo	1,014	1,014	0,999	0,993	1,003	1,030	1,007	1,019	0,988
Drammen	0,989	0,989	0,960	1,031	1,041	0,708	0,977	0,810	1,206
Kristiansand	0,977	0,970	0,983	1,011	1,011	0,756	0,971	1,009	0,962
Sandnes	0,999	0,998	0,993	0,985	0,995	0,784	0,976	0,978	0,998
Stavanger	1,010	0,997	1,007	0,994	1,019	0,986	1,004	0,955	1,051
Bergen	0,988	0,988	0,997	1,012	0,984	1,011	0,995	1,012	0,983
Trondheim	0,974	0,980	1,004	0,986	0,976	1,115	0,995	1,031	0,965
Tromsø	1,000	1,000	0,980	0,988	1,000	0,996	0,994	1,088	0,914

Kommentar til produksjonsindeks og beregnet effektivitet:

I 2015 var Bærums produksjon innenfor grunnskole 3,8 prosent høyere enn ASSS-snittet. Bærum scoret høyest på indikatoren innbyggere i alderen 6–9 år med plass i SFO, 20,4 prosent over ASSS-snittet, og på indikatoren eksamen som lå 4,8 prosent over ASSS-snittet. Når man ser produksjonsindeksen opp mot brutto driftsutgifter, ser man at Bærum har nest høyest effektivitet i ASSS-nettverket. Dette forklares ved lave kostnader og høy produksjon.

Tabell: Endring i produksjon grunnskole fra 2014 til 2015

	Bærum	ASSS
Elever og nasj 5.tr	1,3	1,7
Elever og nasj 8.tr	0,7	1,9
Elever og eksamen	2,0	1,9
Elever og grskpoeng	1,8	2,2
Elever og lærmiljø	2,2	2,0
SFO	0,6	1,3
Sum	1,5	1,9

Kommentar til Bærums endring i produksjonsindeks fra 2014 til 2015:

Tabellen over viser hvordan produksjonen innenfor grunnskole i Bærum har endret seg fra 2014 til 2015. Samlet sett gikk produksjonen i Bærum opp med 1,5 prosent, mens ASSS-snittet økte med 1,9 prosent. I Bærum gikk indikatorene elever og læringsmiljø og indikatoren elever og eksamen mest opp med henholdsvis 2,2 og 2,0 prosent. Endringen i indikatoren elever og læringsmiljø er lik den prosentvise endringen i antall elever multiplisert med den prosentvise endringen i læringsmiljø. Den samme metoden er brukt på indikatorene elever og eksamen, elever og nasjonale prøver og elever og grunnskolepoeng.

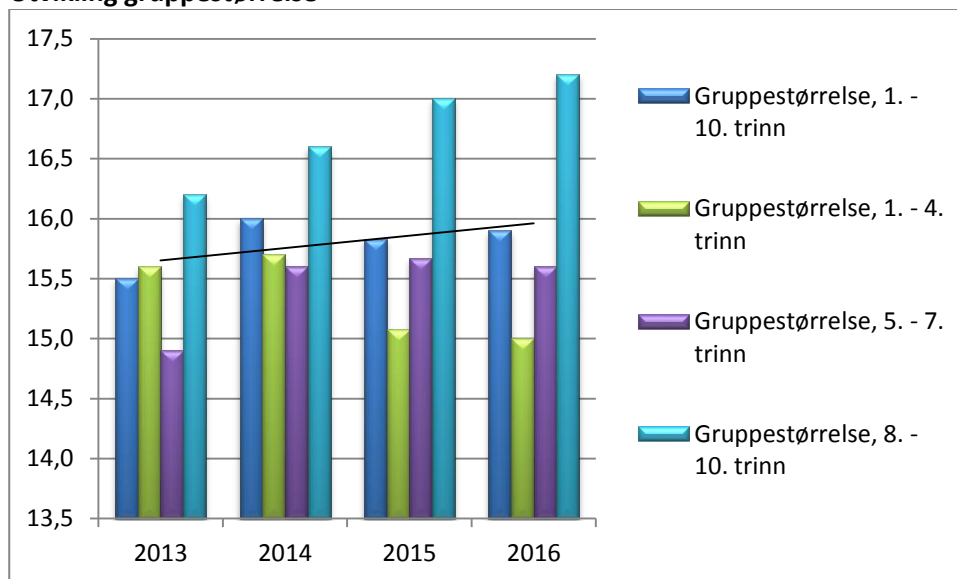
5.2.1.4 Driftsindikatorer

Elevtallsutvikling

Elevtallsutvikling	2013	2014	2015	2016
Barnetrinn	11 040	11 221	11 416	11 566
Ungdomstrinn	4 430	4 487	4 502	4 575
Sum begge trinn	15 470	15 708	15 918	16 141
Årlig vekst		2	238	210
Årlig vekst i %		1,5 %	1,3 %	1,4 %

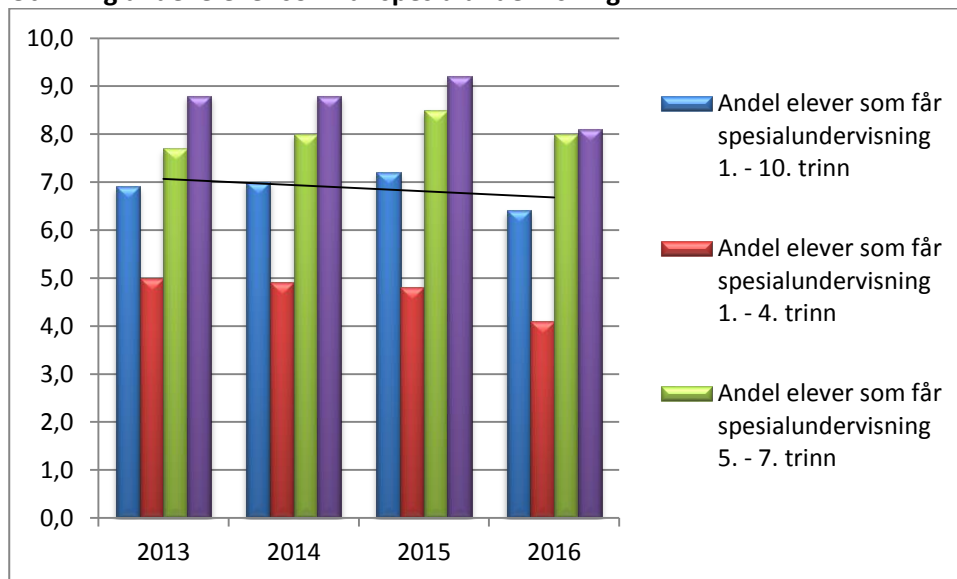
Elevtallsutviklingen viser en jevn økning av antall elever fra 2013 til 2016.

Utvikling gruppestørrelse

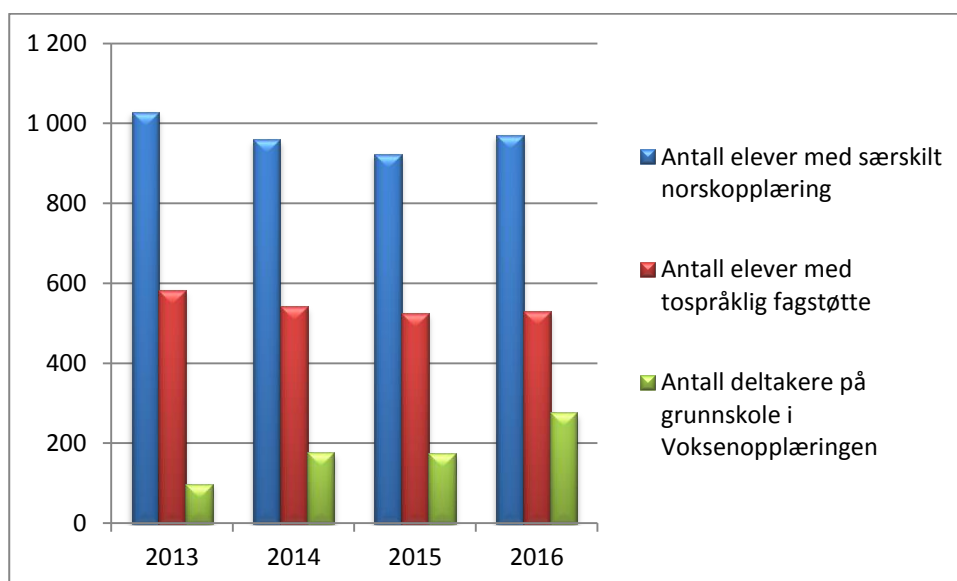
Gruppestørrelsen brukes som indikator på lærertettheten og sier noe om samlet elevtimetall på trinn fordelt på årstimer til undervisning. Utviklingen viser at Bærum fra 2013 til 2016 har hatt en økning i gruppestørrelsen på 1. til 10. trinn, men at utviklingen har variert mellom trinnene. I 2015 ser man en redusert gruppestørrelse samlet sett, og det har vært en markant nedgang på 1. til 4. trinn, og nedgangen fortsetter i 2016. Dette skyldes at Bærum fikk tilført statlige midler til lærerstillinger på bakgrunn av at gruppestørrelsen har ligget over landsgjennomsnittet de siste tre årene. På mellomtrinnet, 5. – 7. trinn, har gruppestørrelsen økt fra 2013 til 2014, men holdt seg stabil fra 2014 til 2016. Ungdomstrinnet har hatt en betydelig økning fra 2013 til 2016. Denne økningen skyldes vedtatt omstilling som har ført til færre delingstimer i enkelte fag.

Utvikling andel elever som får spesialundervisning

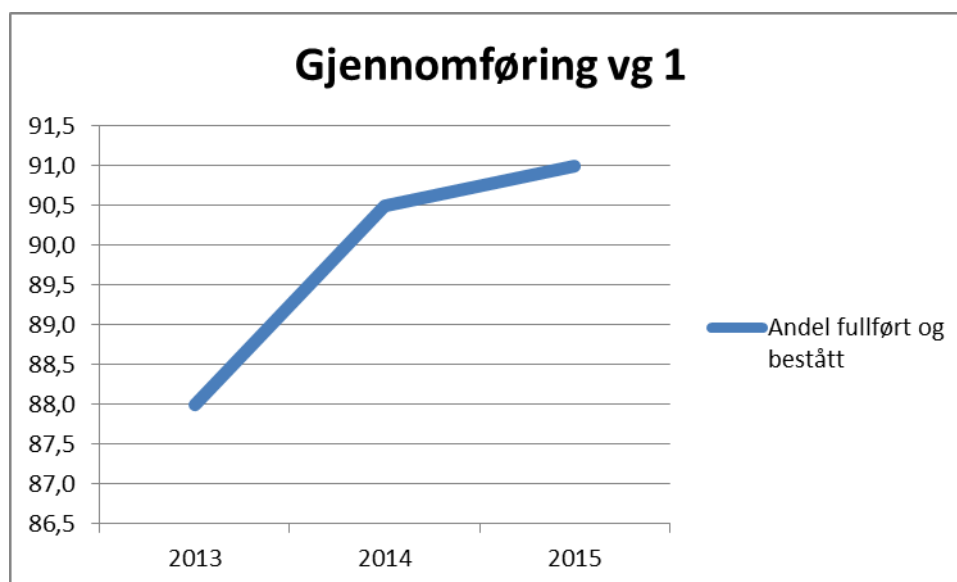
Andel elever som får spesialundervisning har holdt seg stabilt fra 2013 til 2015, men i 2016 har andelen elever med spesialundervisning gått ned fra 7,1 til 6,4 prosent. Andelen elever med spesialundervisning øker med alder. Diagrammet over viser fordelingen av spesialundervisning i prosent fordelt på småtrinnet, mellomtrinnet og ungdomstrinnet de siste tre årene. Vi ser at det er færrest elever som får spesialundervisning på 1.–4. trinn, og flest på 8.–10. trinn. Vi ser at behovet for spesialundervisning øker markant rundt 4.–5. trinn. Dette skyldes at tidlig innsats har startet for sent i utdanningsløpet. Det er nå iverksatt tiltak som har som mål å redusere andel elever med vedtak om spesialundervisning, og tiltak om tidlig innsats tidligere i utdanningsløpet. Det er stor forskjell mellom skolene når det gjelder andel elever med spesialundervisning.

Utvikling i opplæring av språklige minoriteter

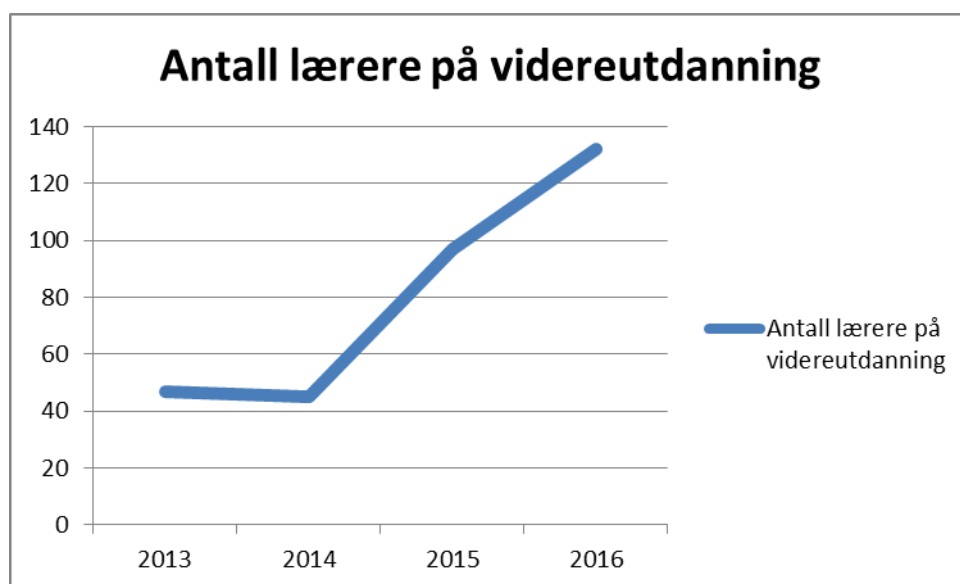
Tabellen over viser at antall elever som får særskilt norskopplæring og tospråklig fagstøtte er redusert fra 2013 til 2015, mens det har vært en liten oppgang i 2016. Dette kan forklares med økningen av familiegjenforente i 2016. Man ser også at det har vært en økning i antall deltakere på grunnskole i Voksenopplæringen på grunn av økningen av familiegjenforente. Det ble i 2012 vedtatt en endring i organiseringen av opplæring til språklige minoriteter som har resultert i at færre elever har sitt første skolemøte med Innføringsklassen. Rådmannen ser at elevenes tilstedeværelse i den ordinære undervisningen er viktig for læringsutbyttet for disse elevene.

Utvikling gjennomføring av det første året i videregående opplæring

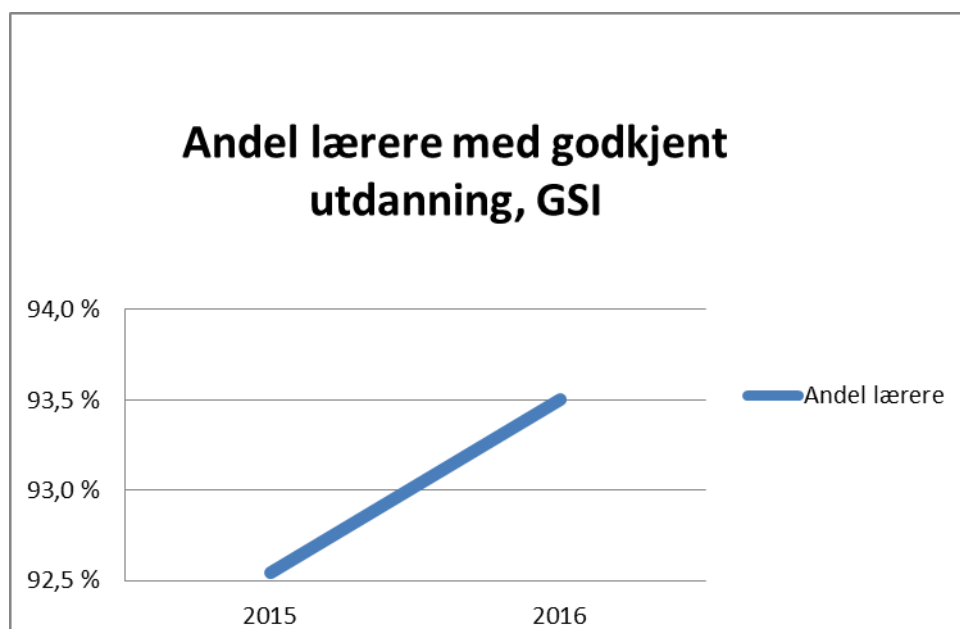
Tabellen over viser en positiv utvikling med tanke på hvor mange som fullfører og består det første året av videregående opplæring de siste årene. Det vil bli spennende å følge denne indikatoren i forhold til den nye fraværsgrensen som ble innført i videregående skole fra og med høsten 2016.

Utvikling antall lærere på videreutdanning

Kompetanseutvikling, etter- og videreutdanning i bærumskolen tar utgangspunkt i de midlene som bevilges fra både kommune og stat hvert år. Staten har bevilget midler til videreutdanning (utdanning med studiepoeng) for enkeltlærere og skoleledere siden 2009. Til nå har lærere i bærumskolen deltatt på til sammen 266 studier. 65 skoleledere har gjennomført videreutdanning i ledelse. Figuren over viser at antallet lærere på videreutdanning har økt markant fra 2013 til 2016.

Utvikling andel lærere med universitets-/høgskoleutdanning og pedagogisk utdanning

Figuren over viser andelen lærere som oppfyller kompetansekravene for tilsetting. Vi ser at det har vært en økning fra 2015 til 2016, og dette skyldes i stor grad Bærums satsing på videreutdanning, jamfør forrige figur.

Utvikling årsverk

Ressursinnsats	2013	2014	2015	2016
Årsverk	1 924	1 962	1 943	1 953
Årlig vekst		38	-19	10
Årlig vekst i %		2,0 %	-1,0 %	0,5 %

Tabellen over viser at det har vært litt variasjon i ressursinnsatsen de siste årene. Grunnskolen har hatt store kutt i perioden, men samtidig har regjeringen tilført midler til økt lærertetthet på 1.–4. trinn.

Utvikling sykefravær

Sykefravær	2013	2014	2015	2016
I alt	5,6 %	5,7 %	5,3 %	5,5 %
Korttids	2,2 %	2,1 %	2,1 %	2,0 %
Langtids	3,4 %	3,6 %	3,2 %	3,5 %
Årlig endring		0,1 %	-0,4 %	0,2 %

Sykefraværet holder seg relativt stabilt, men det har vært en liten økning i langtidsfraværet fra 2015 til 2016.

5.2.2 Rapportering på vedtatte HP-tiltak

Gjennomførte tiltak:

- **Gjestelever, ref. vedtak i FSK 23. 05.12** – formannskapet vedtok at det skulle gis refusjonsgaranti for tre elever som hadde fått bekreftet plass på Musikktilbudet på Majorstuen skole, da Bærum ikke hadde et tilsvarende tilbud. Garantien ble gitt og elevene er nå ferdig ved Majorstuen skole.
- **Omlegging av spesialundervisning** – tiltaket er gjennomført som en del av tiltaket «videreutvikling organisatorisk og ressursmessig»
- **Ressurser til særskilt norskopplæring** – tiltaket er gjennomført som en del av tiltaket «videreutvikling organisatorisk og ressursmessig»
- **Videreutvikling organisatorisk og ressursmessig** – skolene er i endring og rektorene har, ut i fra sitt handlingsrom, gjennom dette tiltaket sikret lokal tilpasning og prioritering av de profesjoner som er viktige for videre utvikling av skolen.
- **Administrative reduksjoner** – er gjennomført ved naturlig avgang.
- **Alternative skoler** – skolene har iverksatt omstillingstiltak knyttet til driftsoppgaver, merkantil bistand og bemanning.
- **Voksenopplæringen** – tiltaket er gjennomført ved intern omorganisering av bemanningen.
- **Bekkestua skole – midlertidig løsning** – prosjektet har levert det siste av i alt to byggetrinn utført som paviljong og ble ferdigstilt til skolestart august 2016. Prosjektet er levert i henhold til prosjektbeskrivelsen når det gjelder tid og kvalitet.
- **Taleanlegg Ungdomsskoler** – prosjektet er gjennomført.
- **Hauger ungdomsskole** – oppgradering, prosjektet har levert rehabilitering og utbedringer på eksisterende bygningsmasse og ble ferdigstilt til skolestart i august 2016. Prosjektet er levert i henhold til prosjektbeskrivelsen når det gjelder tid og kvalitet.

-
- **Rykkinn skole, avdeling Berger, inkl. inventar + parkering** – prosjektet har levert en fire parallell barneskole, og har vært et foregangsprosjekt med OPS som gjennomføringsmodell. Prosjektet levert i henhold til avtalt tid, kostnad og kvalitet.

Status andre tiltak:

Tiltak: Endret skolestruktur – større enheter
Status: Påbegynt
Kommentarer: Det er en utfordring knyttet til tiltaket da Bærums Verk og Lesterud først slås sammen i 2018.

Tiltak: Tilpasse antall elevplasser Haug skole
Status: Påbegynt
Kommentarer: Haugs bemanning tilpasses de 104 bærumselevne som går der.

Tiltak: Økt digitalisering
Status: Påbegynt
Kommentarer: Det er utarbeidet en rapport som ser på gevinster ved innføring av Digital skolehverdag. Man ser at det vil være mulig å realisere en innsparing over tid.

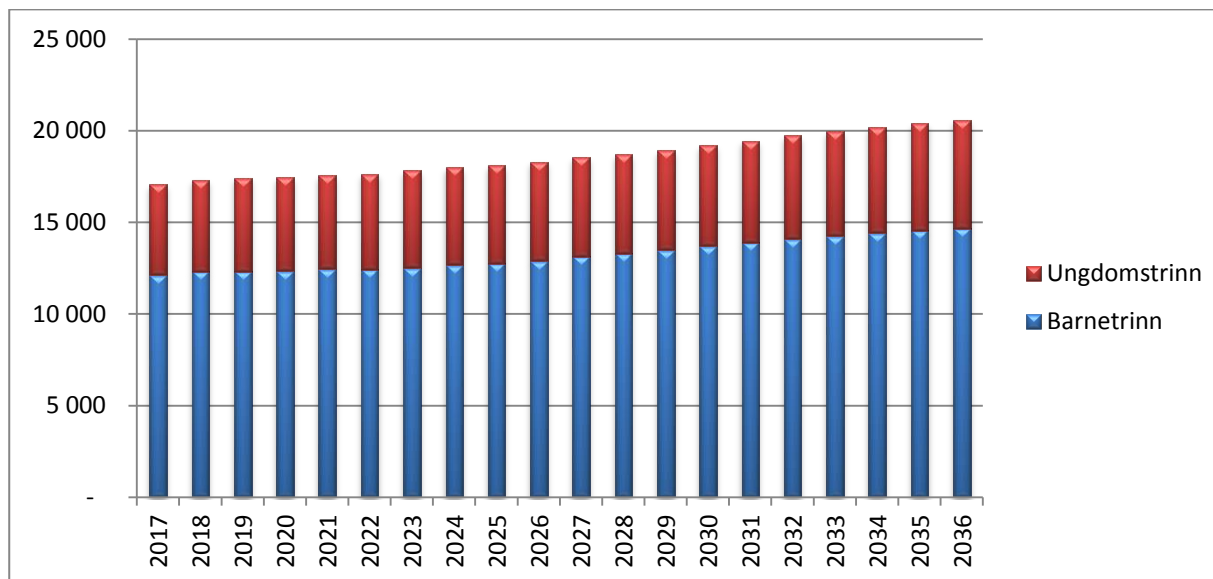
Tiltak: «Lær kidsa koding»
Status: Pågår
Kommentarer: 17 skoler er i gang med prosjekt koding.

Tiltak: Prosjekt evnerike elever
Status: Påbegynt
Kommentarer: Skoleåret 2016/2017 ble digital ressursperm (forsknings- og teorigrunnlag for målgruppen) og tilhørende kartleggingsverktøy, tatt i bruk. Videre fortsatte skoleringen av lærere og skoleledere. Skoleringen innebar kompetanseheving og praktisk utprøving knyttet til organisering og undervisning som fremmer denne elevgruppens motivasjon, læringsutbytte og opplevelse av anerkjennelse. Videre ble kommunens innovasjonsmetodikk tatt i bruk i form av brukerreiser hvor 35 elever med stort læringspotensial fikk gitt uttrykk for hvilken type organisering og undervisning som fremmet deres læringsutbytte.

Tiltak: Utviklingstiltak innen praktisk estetiske fag på ungdomstrinnet
Status: Påbegynt
Kommentarer: Fire ungdomsskoler benytter seg av midlene fra dette tiltaket innenfor ulike prosjekter knyttet til musikk og kunst og håndverk.

5.2.3 Behovsutvikling

Elevtallsutvikling

Elevtallsutviklingen viser at Bærum har behov for å øke kapasiteten med i overkant av tre og et halvt tusen skoleplasser fram til 2036. Det er behov for å bygge flere nye skoler, utvide eksisterende skoler og endre inntaksområder. For å møte elevvekst og oppgraderingsbehov, i en situasjon med knapphet på arealer og økonomiske ressurser, er det nødvendig å etablere større og mer effektive skoleenheter. I skolebehovsanalysen legges det opp til flere strategiske grep:

- Utnytte kapasitet i eksisterende skoleanlegg (herunder å justere inntaksområder)
- Utvide eksisterende skoleanlegg (permanent eller midlertidig)
- Bygge nye skoler med økt kapasitet i form av flere paralleller / klasser pr trinn
- Etablere større og mer effektive enheter (herunder slå sammen eksisterende skoler og oppnå mer ressurseffektiv arealbruk)
- Erverve tomter til fremtidige skolebygg
-

5.2.4 Aktuelle oppfølgingspunkter

Andel elever med spesialundervisning

Det bør iverksettes tiltak på et tidlig tidspunkt i barnas skoleløp og innen de rammer som forskning peker på som mest formålstjenlige. Det betyr at ressurser må allokere fra individuelle tiltak om spesialundervisning til tilpasset opplæring i fellesskapet. I motsetning til det bildet vi ser i dag, hvor elever får vedtak om spesialundervisning på et sent tidspunkt. Videre at elever som får vedtak, beholder dette ut skoleløpet, selv om det er vanskelig å måle effekt av innsatsen.

Bærumsskolen vil videreutvikle den tilpassede undervisningen innenfor klassefellesskapet med de tiltakene som forskning viser gir best effekt. Pilotprosjektet Digital skolehverdag har gitt bærumsskolen interessante erfaringer knyttet til tilpasset opplæring. Disse skal videreføres og undersøkes gjennom følgeforskningen av satsingen. Dette er et innsatsområde initiert i tett samarbeid med områdene Barnehager og Barne- og ungdomstjenester/PP-tjenesten.

Gruppestørrelse

Det har vært en positiv utvikling i gruppestørrelsen på småskoletrinnet grunnet regjeringens satsing på tidlig innsats 1.–4. trinn, mens det på ungdomstrinnet er en økning i gruppestørrelsen. Dette bør følges nøye, sett i relasjon til livsmestring og stress. Det er et stort fokus på elever som har et urovekkende høyt fravær. Disse må ha en ekstra tett relasjon til lærerne sine og få tett oppfølging. Dreining av spesialundervisning vil også kreve tett oppfølging av de elevene på ungdomstrinnet som har spesialundervisning i dag.

Andel lærere med godkjent utdanning

Solid fagkunnskap er en forutsetning for å lykkes som lærer. Fagkunnskapens betydning for elevenes læringsutbytte er grundig dokumentert i forskningen. Lærere som er faglig trygge er mindre bundet til faste opplegg og metoder. De kan variere og videreutvikle undervisningen. De gir krevende oppgaver og oppfordrer elevene til abstrakt tenkning. Forskning innenfor matematikkfaget har vist at dersom lærere er utrygge i faget, kan det føre til at elevene får dårligere resultater. I bærumsskolen har vi en høy andel lærere som oppfyller kompetansekravene for de fagene de underviser i, og det ønsker man å fortsette å ha.

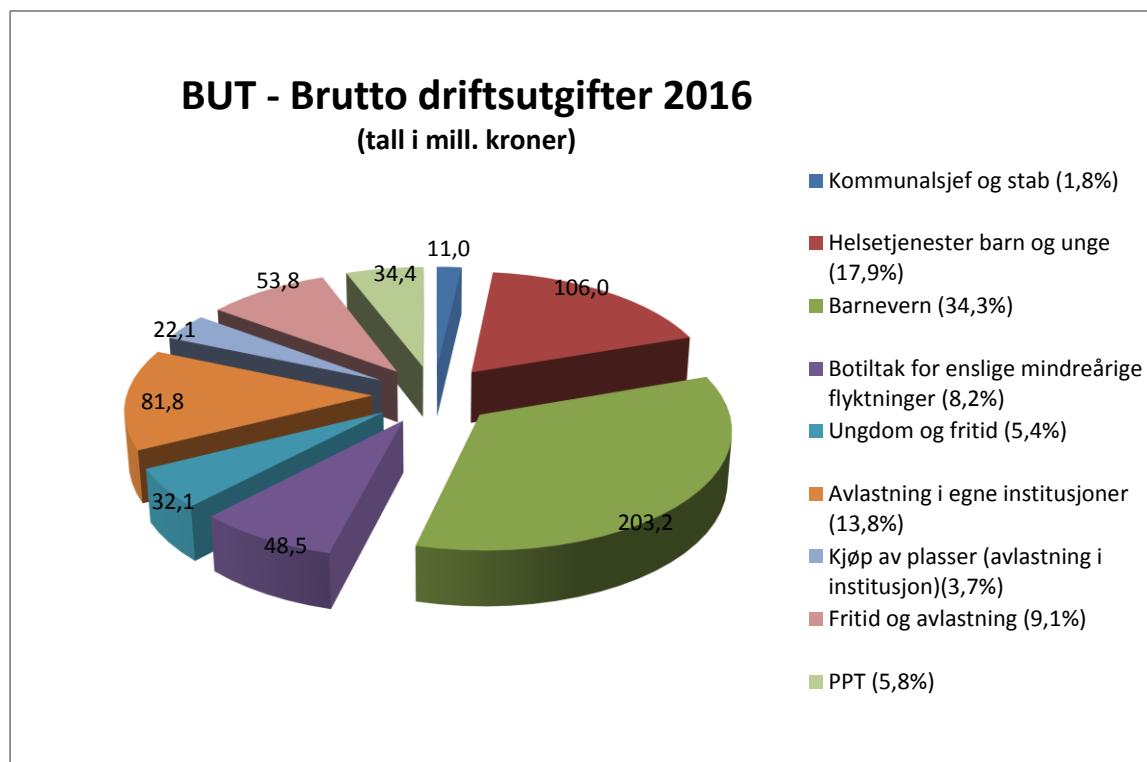
Antall lærere på videreutdanning

Opplæringsloven inneholder to typer kompetansekrav for lærere: Kompetansekrav for å kunne bli ansatt i undervisningsstilling (§ 10-1) og krav om at lærerne må ha relevant kompetanse i undervisningsfagene (§ 10 2). Kompetansekravene for tilsetting knytter seg til en fullført lærerutdanning, for eksempel grunnskolelærerutdanning. Kompetansekravene for undervisning innebærer at lærerne må ha et visst antall studiepoeng som er relevant for faget de skal undervise i. Kravene gjelder imidlertid bare for lærere som er utdannet etter 1. januar 2014. Det betyr at de aller fleste lærerne som underviser i skolen i dag, er unntatt fra kompetansekravene for undervisning. Bærum har nøye kartlagt sine lærer i forhold til kompetansekrav i fremtiden, og vil bruke denne kartleggingen i forhold til lærere som skal prioriteres når det gjelder videreutdanning.

5.3 Barne- og ungdomstjenester

5.3.1 Økonomi og nøkkeltall

5.3.1.1 Driftsutgifter og inntekter

Barne- og ungdomstjenester (BUT) består av seks tjenestesteder i tillegg til kommunalsjef og sentral stab. I tillegg kjøper tjenesten for tiden fem eksterne avlastningsplasser i institusjon. Tjenesten inngår i ni ulike programområder og består av følgende tjenestesteder;

- Barnevernet på programområde 27 er det største området. Tjenesten skal sikre at alle barn som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling får hjelp og omsorg i rett tid.
- Botiltak for enslige mindreårige flyktninger på programområde 27, som tidligere lå under barnevernet, ble skilt ut til eget tjenestested fra 1.8.2016. Tjenesten består av ulike boløsninger og oppfølging av enslig mindreårige flyktninger.
- Helsetjenester omfatter helsestasjoner, skolehelsetjenesten, helsestasjon for ungdom, psykisk helseteam, fysio- og ergoterapitjenester på programområde 36. I tillegg ligger Stanga avlastningssenter samt Homestart og akutthjelpen på programområde 32 under dette tjenestestedet. Stanga avlastningssenter er et lavterskeltilbud til barn og unge med psykiske helsevansker. Homestart og akutthjelpen er et forebyggende og helsefremmende tiltak og består av frivillige familiekontakter som gir hjelp og støtte til familier i en vanskelig livssituasjon.
- Avlastning i egne heldøgnsinstitusjoner med tre avlastningsinstitusjoner og to barneboliger ligger på programområde 32. Virksomheten tilbyr døgnavlastning til familier med barn og unge med psykisk utviklingshemming og særlige tyngende omsorgsbehov.
- Fritid og avlastning tilbyr individuell avlastning og støttekontakter og ligger på programområde 32. Målgruppen er barn og unge med psykisk utviklingshemming, psykiske vansker eller fysisk funksjonshemming. Vedtak gis i timer. Hensikten med støttekontakt er å gi mulighet for deltagelse i en meningsfull fritid.

- Ungdom og fritid på programområde 52 driver syv fritidssentre med et bredt spekter av tilbud. I tillegg inngår Utekontakten på programområde 33 i tjenesten. Utekontakten driver oppsøkende virksomhet i ungdomsmiljøet.
- PP tjenesten er en rådgivende og sakkyndig instans for utvikling, læring og trivsel for barn under skolepliktig alder, elever i grunnskolen og voksne med behov for grunnskoleopplæring. Området rapporteres under programområdene 22 grunnskole og 23 barnehager.

Tabell: Utgifts- og inntektssammensetning for området - regnskapstall

Mill. kr	2013	2014	2015	2016	Andel av brutto driftsutgifter
Brutto driftsutgifter	514,9	544,5	572,6	592,8	
– Herav lønn	416,2	431,9	444,4	459,3	77 %
– Herav andre driftsutgifter	98,7	112,6	128,2	133,5	23 %
– Herav kjøp av tjenester	4,2	5,7	3,9	2,7	
– Herav kjøp av plasser i private institusjoner	4,9	7,4	16,1	22,1	
Brutto driftsinntekter	115,3	115,3	123,6	127,6	
Netto driftsutgifter	399,6	429,3	449,1	465,2	

Det er jevn økning i brutto driftskostnader fra 2013 til 2016. Økning fra 2015 til 2016 er imidlertid noe lavere enn foregående år. Innen botiltak for enslige mindreårige har det vært en økning i brutto driftsutgifter som skyldes økt bosetting. I løpet av 2016 bosatte tjenesten 36 nye enslige mindreårige, mens 12 er flyttet ut. Bosettingen ble lavere enn tidligere antatt. Økningen innen barnevern (1,5 prosent) er lavere enn lønns- og prisvekst. Årsaken til lavere vekst er innstramminger i barnevernets administrasjon iht vedtatte effektiviseringskrav i handlingsprogrammet. Det er en økning i tiltaksutgiftene i barnevernet som skyldes etablering av et nytt evidensbasert familietiltak MST-CAN som skal hjelpe familier med høy problembelastning.

Innen helsetjenester er det en økning som skyldes styrking av helsesøstertjenesten og ekstra satsing på psykisk helse etter vedtak i kommunestyret («krafttak psykisk helse»). I tillegg har det vært en opptrapping av det forebyggende arbeidet mot rus, kriminalitet og radikaliserings. Utgifter til kjøp av eksterne plasser til ressurskrevende barn og unge øker i hele perioden. Antall kjøp har økt fra en plass i 2013 til fem plasser i 2015. Noen av disse har psykiske lidelser og kommunen har ikke noe egnet tilbud i egen regi. En annen årsak til eksterne kjøp er at egne avlastningsinstitusjoner og barneboliger ikke har ledig kapasitet.

Inntektene er uendret fra 2013 til 2014, men øker jevnt fra 2014 til 2016. Årsaken til økningen her er økt refusjon for ressurskrevende brukere i avlastningstjenesten og ved kjøp av plasser. I tillegg er det en økning i særskilt tilskudd og refusjoner for enslige mindreårige flyktninger som skyldes økt bosetting. Økningen i disse inntektene må ses i sammenheng med økte utgifter.

Inntekter

Driftsinntekter, mill. kr	2013	2014	2015	2016	Andel av samlede driftsinntekter
BARNEVERN og BOTILTAK FOR ENSLIGE MINDREÅRIGE FLYKTNINGER					
Driftsinntekter, sum	72,9	68,7	71,8	76,0	100,0 %
herav tilskudd til stillinger og kompetansehevende tiltak og veiledning nyutdannede	6,4	5,6	5,9	5,9	7,7 %
herav særskilt tilskudd og øremerket tilskudd til enslige mindreårige	7,2	12,1	9,4	13,9	18,3 %
herav refusjon enslige mindreårige	41,9	31,9	32,9	34,1	44,8 %
herav refusjon fosterhjem	7,2	7,3	9,3	7,9	10,4 %
herav div refusjoner og andre inntekter	10,3	11,6	14,4	14,3	18,7 %
Årlig vekst	1,5	-4,3	3,1	4,3	
Årlig vekst i %	2,2 %	-5,8 %	4,5 %	5,9 %	
AVLASTNING (inkludert tilrettelagt fritid)					
Driftsinntekter, sum	25,2	29,3	31,2	30,2	100,0 %
herav refusjoner ressurskrevende brukere	18,5	23,1	24,5	25,3	83,8 %
herav brukerbetaling tilrettelagt fritid	1,1	1,2	1,2	1,0	3,3 %
herav div tilskudd og refusjoner	5,5	5,0	5,5	3,9	12,9 %
Årlig vekst	16,0	4,2	1,8	-1,0	
Årlig vekst i %	174,5 %	16,5 %	6,3 %	0,8 %	
HELSE					
Driftsinntekter, sum	8,1	10,2	10,4	13,2	100,0 %
herav tilskudd til div pågående prosjekter	1,4	0,5	0,7	1,9	14,4 %
herav tilskudd til helsesøstre på videregående skole midler fra fylkesmannen	1,9	1,9	2,0	2,0	15,2 %
herav div refusjoner og inntekter	4,8	5,8	5,5	7,1	53,7 %
herav fastlønnstilskudd		2,0	2,2	2,2	16,7 %
Årlig vekst	1,4	2,1	0,2	2,8	
Årlig vekst i %	20 %	26 %	2 %	27 %	
PP TJENESTEN					
Driftsinntekter, sum	2,9	3,0	2,8	2,5	100,0 %
herav div refusjoner (inkludert tilretteleggingstilskudd)	2,9	3,0	2,8	2,5	100,0 %
Årlig vekst	0,6	0,1	-0,3	-0,2	
Årlig vekst i %	24,2 %	3,3 %	-8,9 %	-8,2 %	
UNGDOM OG FRITID					
Driftsinntekter, sum	3,1	3,7	5,4	4,3	100,0 %
herav div øremerkede tilskudd			1,5	1,0	27,8 %
herav div refusjoner og inntekter	3,1	3,7	3,9	3,3	72,2 %
Årlig vekst	-0,4	0,6	1,6	-1,1	
Årlig vekst i %	-12,3 %	19,3 %	43,4 %	-20,5 %	
ADMINISTRASJON					
Driftsinntekter, sum	0,6	0,2	2,1	1,5	100,0 %
herav div refusjon og øremerkede tilskudd (inkl SLT tilskudd)	0,6	0,2	2,1	1,5	100,0 %
Årlig vekst	0,3	-0,4	1,9	-0,6	
Årlig vekst i %	84,6 %	-62,7 %	886,0 %	-29,1 %	

Barnevern og botiltak for enslige mindreårige flyktninger

Nær 30 prosent av barnevernets virksomhet finansieres av statlige refusjoner og tilskudd. De største inntektene er refusjoner for utgifter til enslige mindreårige flyktninger, refusjoner for fosterhjem, særskilt tilskudd til enslige mindreårige og tilskudd til saksbehandlerstillinger.

Det er små endringer i inntektene totalt de siste 3 årene. Nedgang i refusjonen for utgifter til enslige mindreårige fra 2013 til 2014 skyldes innstramminger i refusjonsordningen ved at refusjonsgraden ble redusert fra 100 prosent til 80 prosent. I 2015 ble i tillegg refusjonsgrunnlaget strammet inn slik at flere administrative kostnader ikke lenger gir grunnlag for refusjon. Særskilt tilskudd er redusert fra 2014 til 2015, og øker relativt mye igjen fra 2015 til 2016. Lavt tilskudd i 2015 skyldes færre EM med rett til særskilt tilskudd. Økt tilskudd i 2016 skyldes økt bosetting og ekstra tilskudd for alle nye bosettinger i 2016 på 0,1 mill.

Refusjoner for fosterhjem øker frem til og med 2015, men reduseres fra 2015 til 2016. Økningen må sees i sammenheng med økte utgifter, det vil si mer krevende plasseringer og flere forsterkede fosterhjem. Lavere refusjon i 2016 skyldes at Bufetat ikke godkjenner godtgjørelsen kommunen fastsetter. Det betyr at kommunen må dekke en større andel av utgiftene til fosterhjemmet selv. I 2015 etablerte barnevernet familie tiltaket FFT i egen virksomhet, og i 2016 etablerte tjenesten ytterligere et nytt familietiltak MST-CAN.

Barnevernet selger ledig kapasitet til andre kommuner, og har i 2016 fakturert andre kommuner 1,8 mill. for salg av tiltak.

Avlastning

De fleste i barne- og avlastningsboligene er ressurskrevende brukere. Oversikten viser en økning i refusjonen fra 2013 til 2014, og en mindre økning fra 2014 til 2016. Økningen i refusjon fra 2013 til 2014 skyldes hovedsakelig kjøp av eksterne plasser. På grunn av økende behov, flere barn og unge med psykiske lidelser og fulle avlastningshjem og boliger, har det vært nødvendig å kjøpe plasser eksternt.

Helsetjenester

Tjenesten mottar tilskudd til ulike prosjekter etter søknad, og mye av inntektene er derfor øremerket. Inntektene varierer en del fra år til år og avhenger av nye og avsluttede prosjekter. I 2016 var det i tillegg høyere sykelønnsrefusjoner og momsrefusjon som må sees i sammenheng med økte utgifter.

Ungdom og fritid

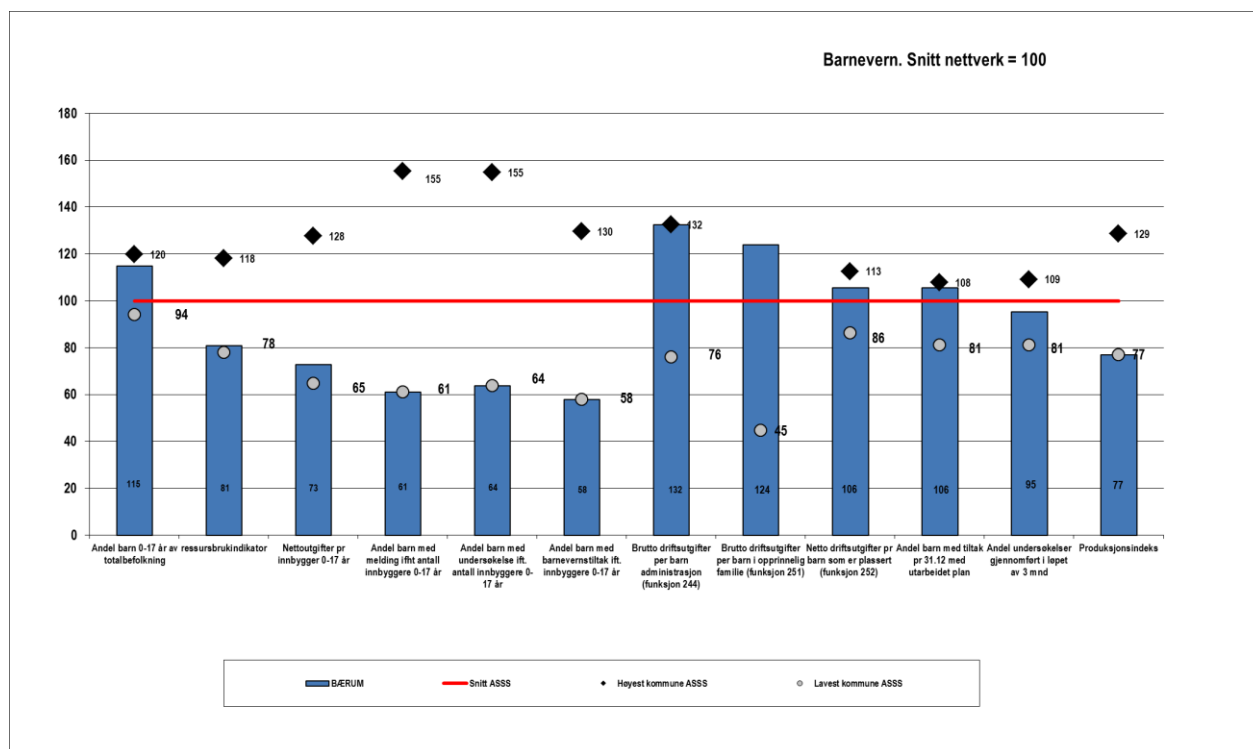
Største inntektskilde i ungdom og fritid er brukerbetaling for opphold i fritidsklubber, leieinntekter og kiosksalg. Tjenesten mottar tilskudd til ulike prosjekter etter søknad og disse tilskuddene vil variere fra år til år. I 2016 har tjenesten mottatt tilskudd til prosjekt mot barnefattigdom og aktivitet knyttet til ferier.

Administrasjon

Økningen til 2015 gjelder øremerkede tilskudd til ulike tiltak/prosjekter som dialogforum for ungdom, sammen for barn og unge og ungdomskonferanse mot ekstremisme. I 2016 har tjenesten mottatt øremerkede midler til rusforebyggende arbeid og et prosjekt som skal sikre lik tilgang til fritidsaktiviteter.

5.3.1.2 Ressursbruk sammenlignet med andre kommuner

Barnevern

Bærum kommune har en større andel barn mellom 0–17 år enn de fleste andre kommunene i ASSS nettverket. Samtidig bruker kommunen mindre penger på barnevernet enn hva behovet tilsier gjennom ressursbruk-indikatoren (en indikator på 81 betyr at kommunen bruker 19 prosent mindre på barneverntjenester enn gjennomsnittet i nettverket). Bærum er blant de kommunene med lavest netto driftsutgifter til barnevern pr innbygger i målgruppen. Hovedårsaken til lavt ressursbruk er få brukere, altså lave dekningsgrader.

Dekningsgradene i Bærum øker litt, men kommunen ligger fremdeles lavest i nettverket. Tjenesten får få meldinger sammenlignet med de andre kommunene. Dette gir videre lave andeler barn med både undersøkelse og tiltak. Lave dekningsgrader skyldes delvis gode levekår og mange forebyggende tiltak. Tjenesten når trolig ikke alle barn med behov for tjenester. Det at færre barn og unge i Bærum får oppfølging av barneverntjenesten enn i de andre kommunene, kan indikere at terskelen inn i barnevernet i Bærum er for høy. Det er satt i gang ulike tiltak for å øke kunnskapen om barnevern hos samarbeidspartnere som skole, barnehage og helsetjenester noe som har medført en økning meldinger og undersøkelser.

Tabell: Enhetskostnader, utvikling siste tre år

	2013			2014			2015		
	Bærum	ASSS-snitt	Asker	Bærum	ASSS-snitt	Asker	Bærum	ASSS-snitt	Asker
Netto driftsutgifter pr. innbygger 0-17 år	5 132	7 242	4 864	5 593	7 866	6 437	5 894	8 100	6 259
<i>Prosentvis endring</i>				9,0 %	8,6 %	32,3 %	5,4 %	3,0 %	-2,8 %
Brutto driftsutgifter per barn administrasjon (F 244)	73 414	48 364	50 914	69 683	50 432	56 781	65 199	49 212	51 844
<i>Prosentvis endring</i>				-5,1 %	4,3 %	11,5 %	-6,4 %	-2,4 %	-8,7 %
Brutto driftsutgifter per barn i opprinnelig familie (F 251)	50 705	35 875	47 821	44 072	35 594	45 011	41 635	33 583	39 866
<i>Prosentvis endring</i>				-13,1 %	-0,8 %	-5,9 %	-5,5 %	-5,6 %	-11,4 %
Netto driftsutgifter per barn som er plassert (F 252)	229 237	231 820	156 581	258 508	270 506	268 672	316 634	299 785	282 231
<i>Prosentvis endring</i>				12,8 %	16,7 %	71,6 %	22,5 %	10,8 %	5,0 %

Kilde: KOSTRA 2015

Brutto enhetskostnader på tiltak til barn i opprinnelig familie (F 251) er også betydelig redusert de siste årene. Det samme gjelder ASSS snittet og Asker, men snittet i ASSS er ikke så mye redusert som i Bærum. Det betyr at Bærum ligger nærmere snittet i 2014 og 2015 (cirka 24 prosent over) enn i 2013 da vi lå 41 prosent over snittet i nettverket. Årsakene til reduserte enhetskostnader på denne indikatoren er innstramning i kompenserende tiltak (økonomisk bistand, fritidsaktiviteter osv.) og kjøp av tiltak fra private. Kommunen har valgt en økt satsing på mer intensive endringstiltak gjennom en egen tiltaksavdeling. Høyere enhetskostnad skyldes oppbygging av tiltaksavdelingen som har en bred og solid kompetanse, og samtidig en foreløpig for lav utnyttelsesgrad (jamfør lave dekningsgrader/få barn med tiltak). Det er ikke en målsetting at denne enhetskostnaden skal være så lav som mulig. Tanken her er at så lenge tiltakene som settes inn har effekt og gir positive resultater til det beste for barnet vil det uansett være kostnadseffektivt på lengere sikt.

Når det gjelder enhetskostnad per barn som er plassert (F 252) ligger Bærum nærmere snittet i nettverket, ca 6 prosent over. Denne enhetskostnaden har økt betydelig de siste årene både i Asker, Bærum og i ASSS kommunene. En av årsakene til den store økningen er at egenandelssatsene på institusjoner har økt med 38 prosent fra 2013 til 2014 og ytterligere 30 prosent fra 2014 til 2015. Det gir en prisøkning på 78 prosent på to år. I tillegg har Bærum hatt en økning i antallet institusjonsplasseringer i 2015. I tillegg har Bærum høyere gjennomsnittlig godtgjøring til fosterhjem enn de andre kommunene og et par dyre private tiltak som er avvirket fra 2016.

En sammenligning med Stavanger og Kristiansand fra 2014 viste at Bærum har flere forsterkede fosterhjem enn de andre kommunene. I kommunene betales godtgjørelse til fosterhjem i henhold til KS satser (1 KS er 7 800 kroner per måned, 2 KS er kr 15 600 kroner per måned osv.). Tallene fra 2014 viste at de fleste fosterhjem i Kristiansand lå på 1 KS mens de fleste i Stavanger lå på 1 og 2 KS. I Bærum lå de fleste på 3 og 4 KS. Tall fra 2015 og 2016 viser for Bærum kun mindre endringer fra 2014:

Bærum kommune:

	2015	2016
Gjennomsnittlig godtgjørelse (antall KS)	3,27	3,36

Helsetjenester barn og unge

Enhetskostnader, utvikling de siste tre år

(i mill-kr)	2013			2014			2015		
	Bærum	ASSS-snitt	Asker	Bærum	ASSS-snitt	Asker	Bærum	ASSS-snitt	Asker
Netto driftsutgifter pr innbygger 0-20 år, konsern (KOSTRA)	2 020	2 051	1 861	2 141	2 206	2 194	2 161	2 208	2 248
%-vis endring	8,8 %	5,1 %	4,0 %	6,0 %	7,6 %	17,9 %	0,9 %	0,1 %	2,5 %

Netto driftsutgifter per innbygger 0–20 år til helsestasjon og skolehelsetjeneste, 2 161 kroner, viser en liten økning fra 2014. Justert for lønns- og prisvekst er det en nedgang i enhetskostnaden. Bærum har tidligere ligget på gjennomsnittet i ASSS-nettverket, men ligger i 2015 noe under snittet som er på 2 208 kroner per innbygger 0–20 år.

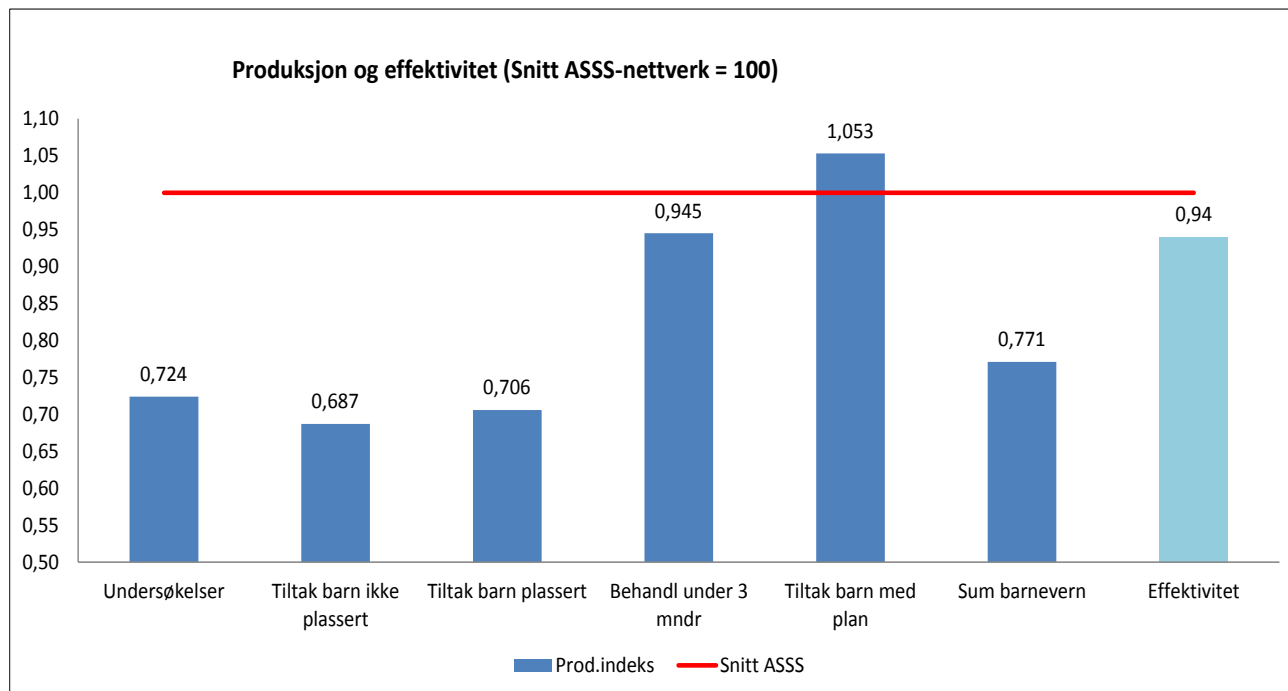
Årsverk

Indikator	Bærum	Gjennomsnitt ASSS	Forskjell
			i %
Årsverk helsesøstre pr. 1000 barn 0-5 år, manuelt innmeldt	2,3	2,7	-15 %
Årsverk totalt helsestasjonen pr. 1000 barn 0-5 år, manuelt innmeldt	3,5	4,2	-17 %
Årsverk skolehelsetjenesten pr. 1000 elever barnetrinn	2,0	2,0	0
Årsverk skolehelsetjenesten pr. 1000 elever ungdomstrinn	2,8	2,3	22 %
Årsverk skolehelsetjenesten vgs. pr. 1000 innbyggere 16-20 år	1,1	0,8	38 %
Årsverk totalt i skolehelsetjenesten pr. 1000 elever 6-20 år	1,8	1,6	13 %

Helsesøsterdekningen er styrket de siste årene, og er ytterligere noe styrket i 2016. Bærum kommune har bedre helsesøsterdekning på ungdomstrinnet og på videregående skole enn ASSS snittet. På ungdomstrinnet ligger Bærum 22 prosent over ASSS snitt og på videregående skole ligger Bærum 38 prosent over snittet og høyest i nettverket. Når det gjelder barnetrinnet er Bærum nøyaktig på snittet blant ASSS-kommunene. Ved helsestasjonene er Bærum omkring 13 prosent under ASSS-gjennomsnittet.

5.3.1.3 Produktivitet og effektivitet

Barnevern

	Under søkelsler	Tiltak barn ikke plassert	Tiltak barn plassert	Behandling under 3 mnd	Tiltak m/plan	Prod.indeks Barnevern	Brutto driftsutg	Beregnet effektivitet
Fredrikstad	0,825	1,169	0,996	0,807	0,979	0,946	0,973	0,972
Bærum	0,724	0,687	0,706	0,945	1,053	0,771	0,821	0,939
Oslo	1,025	0,977	0,796	1,033	1,010	0,919	0,904	1,017
Drammen	1,435	1,189	1,318	1,082	1,016	1,285	1,131	1,136
Kristiansand	1,049	1,155	1,035	1,068	1,006	1,047	0,921	1,137
Sandnes	1,516	1,315	0,852	1,081	1,070	1,120	0,856	1,308
Stavanger	0,858	1,057	1,424	1,015	0,985	1,150	1,081	1,064
Bergen	1,040	1,113	1,203	0,948	1,075	1,116	1,165	0,958
Trondheim	0,855	0,618	1,213	1,004	0,814	0,999	1,176	0,849
Tromsø	0,909	1,301	1,050	0,929	0,969	1,011	1,094	0,924

Kommentar til produksjonsindeks og beregnet effektivitet:

Produksjon innenfor barnevernet måles ved hjelp av indikatorene;

- Barn omfattet av barnevernundersøkelse i forhold til behovskorrigert innbyggertall (26 prosent).
- Barn med tiltak som ikke er plassert av barnevernet i forhold til behovskorrigert innbyggertall (12 prosent).
- Barn med tiltak som er plassert av barnevernet i forhold til behovskorrigert innbyggertall (41 prosent).
- Andel undersøkelser med behandlingstid på under tre måneder (7 prosent)
- Andel barn med tiltak som har fått utarbeidet tiltaksplan (13 prosent)

Behovskorrigert innbyggertall beregnes utfra kostnadsnøklene i inntektssystemet og skal gjenspeile variasjon i behov mellom kommunene.

I 2015 var Bærums produksjon 22,9 prosent lavere enn ASSS snittet. Bærum scoret lavest på indikatoren barn med tiltak som ikke er plasserte som lå 31,3 prosent under snittet i nettverket og på indikatoren barn med tiltak som er plasserte av barnevernet som lå 29,4 prosent under snittet. Bærum scoret høyest på indikatoren barn med tiltak som har fått utarbeidet tiltaksplan som lå 5,3 prosent over ASSS snittet.

Ved å relatere kommunens produksjonsindeks til kommunens ressursbruk måles effektiviteten. Ressursbruken måles ved korrigerede brutto driftsutgifter per innbygger i målgruppen (0–17 år). Bærums ressursbruk er lavest i nettverket og ligger nesten 18 prosent under snittet. Dette gir en beregnet effektivitet på 93,9 prosent av ASSS snittet.

Endring i produksjon barnevern fra 2014 til 2015

	Bærum	ASSS
Undersøkelser	17,7	9,3
Tiltak barn ikke plassert	3,0	2,7
Tiltak barn plassert	2,8	-2,9
Behandling under 3 måneder	19,4	17,0
Tiltak barn med plan	-2,0	3,5
Sum barnevern	7,5	3,4

Kommentar til Bærums endring i produksjonsindeks fra 2014 til 2015:

Tabellen viser hvordan produksjonen innenfor barnevernet er endret fra 2014 til 2015. Samlet sett gikk produksjonen i Bærum opp med 7,5 prosent, mens ASSS snittet gikk opp med 3,4 prosent. Indikatoren undersøkelser med behandlingstid under tre måneder gikk opp med 19,4 prosent og indikatoren barn med undersøkelser gikk opp med 17,7 prosent. Indikatoren barn med tiltak som har fått utarbeidet tiltaksplan gikk ned med 2,0 prosent.

5.3.1.4 Driftsindikatorer

Flere av områdene innen barne- og ungdomstjenester er ikke egne områder i KOSTRA. Det gjør sammenligning med andre kommuner vanskeligere. I dette kapitlet presenteres andre nøkkeltall og indikatorer som viser hvordan disse tjenestene har utviklet seg i forhold til volum og kvalitet.

Barnevern

	2013	2014	2015	2016
Nye meldinger til barnevernet	715	736	759	845
Nye undersøkelser	527	552	651	737
Avsluttede undersøkelser	507	535	643	739
Hjelpetiltak i hjemmet	309	293	248	242
Plassering utenfor hjemmet	209	206	223	224
- herav saker med omsorgsovertakelse	104	105	115	111
Akuttvedtak	44	30	45	35
Saker til fylkesnemnd og rettssaker	45	31	31	33

Det er en stor økning i antall meldinger og dermed også undersøkelser. Hjelpetiltak i hjemmet er stabilt, men dersom vi ser på antall saker for året så øker saksmengden. Dette skyldes en høyere omløpshastighet. Plassering utenfor hjemmet er også stabilt sammenlignet med året før. Her har det imidlertid vært en økning som skyldes bosetting av EM, mens det har vært en nedgang i de øvrige sakene i barnevernet. Akuttsaker har

gått vesentlig ned fra fjoråret, men her er det variasjoner fra år til år og det vurderes derfor ikke å være et utviklingstrekk. Saker for nemnd og rett er stabilt

Fritid og avlastning

	2013	2014	2015	2016
Individuell avlastning				
Antall brukere med individuell avlastning	277	278	266	254
Antall vedtakstimer	184 275	195 314	196464	196 723
Antall tildelte timer pr bruker pr uke	12,8	13,5	14,2	14,9
Enhetskostnad	113 339	121 399	130 462	140 835
Tilrettelagt fritid				
Antall brukere med støttekontakt	465	463	459	420
Antall vedtakstimer	68 416	70 643	66532	61 632
Antall timer pr bruker pr uke	3,1	3,2	3,0	3,1
Enhetskostnad	35 557	35 976	37 336	38 645
Antall brukere med støttekontakt i gruppe		14	32	24

Gjennomsnittlig antall timer per uke innen individuell avlastning har økte med 16,4 prosent siden 2013. I samme periode har antall brukere gått ned med 8,3 prosent. Utgifter per bruker har dermed økt med 24,2 prosent. For støttekontakter viser tallene en relativt stabil drift.

Avlastning i institusjoner (egne og kjøp av plasser)

	2013	2014	2015	2016
Antall brukere				
Antall brukere barne - og avlastningsbolig	89	72	70	69
Antall plasser barne - og avlastningsbolig	32	31	31	31
Kjøp av eksterne plasser	1	3	6	6
Antall brukere med vedtak om omsorgsbolig	4	4	17	27

Tabellen viser at antall brukere i barne- og avlastningsbolig er stabilt. Målgruppen for denne tjenesten er barn og unge fra 0 til 18 år – i spesielle tilfeller 21/22 år. Antall kjøp av eksterne plasser har økt de siste årene.

Vedtak om omsorgsbolig betyr at dette er brukere som er voksne og venter på permanent bolig. Tabellen over viser at antallet brukere med vedtak om omsorgsbolig øker mye fra 2014 til 2016. Årsaken til økningen skyldes flere unge voksne i barne- og avlastningsbolig og forsinkelser i bygging av nye omsorgsboliger.

Produksjon og utnyttelse	2013	2014	2015	2016
Døgnproduksjon egne institusjoner	8 457	8 729	9 055	9 000
Maksimalt antall tilgjengelige døgn	11 297	11 297	11 297	11 297
Utnyttelse/beleggsprosent	74,9 %	77,3 %	80,2 %	79,7 %
Døgnproduksjon kjøp av plasser	365	727	1 596	1 977

Tabellen viser at døgnproduksjonen har vært økende i hele perioden, bortsett fra mot slutten av 2016. Antall oppholdsdøgn i kommunens egne plasser har økt med 6,4 prosent fra 2013 til 2016. Inkludert kjøpte plasser har antall døgn økt med 24,4 prosent fra 2013 til 2016.

Utnyttelsesgraden øker for alle institusjoner i perioden, men varierer en del mellom stedene. En av årsakene til lavere utnyttelse er sammensetning av brukere og at kapasiteten ikke kan nyttes fullt ut på grunn av ekstra krevende unge voksne brukere eller brukere som krever spesiell skjerming.

Døgnpriser	2013	2014	2015	2016
Egne institusjoner				
Brutto utgifter	76 224 000	79 579 000	78 323 000	77 868 550
Antall døgn	8 457	8 729	9 055	9 000
Døgnpris	9 013	9 117	8 650	8 652
Kjøp av plasser				
Brutto utgifter	4 915 000	7 721 000	21 391 000	26 963 281
Antall døgn	365	727	1 596	1 977
Døgnpris	13 466	10 621	13 405	13 638

Økt belegg og nedgang i utgiftene har gitt en nedgang i døgnprisen fra 2013 til 2016 på 4,0 prosent ved kommunens egne institusjoner. Videre viser tabellen at døgnprisen på kjøp av eksterne plasser er stabil, samtidig som den kommunale døgnprisen er 36,5 prosent lavere enn ved kjøp av plasser.

Helsetjenester barn og unge

	2013	2014	2015	2016
Antall brukere psykisk helse	972	807	747	1156
Antall brukere fysio-og ergoterapi	1 205	913	900	1008
Homestart				
Antall familiekontakter	20	29	45	56
Antall familier	36	50	64	74
Akutthjelpen				
Antall henviste familier	77	111	101	97

Psykisk helseteam har en stor økning i antall saker som må ses i sammenheng med ny prioriteringsveileder i BUP (barne- og ungdomspsykiatrien). Ny veileder som kom i november 2015 fra helsedirektoratet sier at barn og unge med lettere psykiske lidelser ikke har rett til helsehjelp i BUP. Disse blir da kommunens ansvar. Antall brukere inne fysio- og ergoterapitjenesten viser også en økning fra 2015 til 2016. Tjenesten melder om økende pågang og behov. Økningen skyldes også at elever ved Haug skole er overført til denne tjenesten.

Stanga avlastningssenter (avlastningssenter for barn og unge med psykiske vansker)

	2013	2014	2015	2016
Antall brukere	21	18	18	7

Beleggsprosent/utnyttelse fra 2013 til 2016:

	2013	2014	2015	2016
Antall døgn	158	190	143	95
Antall timer	3 150	3 210	2 460	1692
Maksimalt antall timer døgn				
Antall døgn	288	288	288	288
Antall timer	4 608	4 608	4 608	4 608
Utnyttelsesgrad				
Døgn/helger	54,9 %	66,0 %	49,7 %	33,0 %
Timer/ukedager	68,4 %	69,7 %	53,4 %	36,7 %

Tabellen viser nedgang i bruken av Stanga i hele perioden. I 2015 ble halvparten av kapasiteten brukt og i 2016 ble kun en tredel av tilbudet benyttet. Vedtak om opphold ved Stanga gis i både timer og døgn. Det gis vedtak om døgnavlastning i helg og vedtak på timer per uke. Alternativ bruk av Stanga utredes.

Ungdom og fritid

	2013	2014	2015	2016
Antall brukere utekontakten (enkeltoppfølgning av ungdom)	213	183	203	196
Antall besøk pr år ungdomstjenesten	252 260	230 010	275 079	298 892

Økt antall besøk spesielt på Marie Plathe og Rykkinn fritidshus har sammenheng med økt aktivitet og turer i regi av frivillige lag og foreninger og tjenesten selv. Tjenesten har mottatt ulike øremerkede tilskudd som har bidratt til den økende aktiviteten.

PP tjenesten

	2013	2014	2015	2016
Antall nyhenvisninger 0-5 år	216	208	185	212
Antall nyhenvisninger 6-13 år	199	207	203	197
Antall nyhenvisninger 14-16 år	97	85	96	67
Antall nyhenvisninger voksne	26	29	27	8
Sum	538	529	511	484

Antall nyhenvisninger fra ungdomsskole og voksne viser en reell nedgang. PP tjenesten og skole har hatt fokus på handlingsrommet innenfor tilpasset opplæring noe som har ført til at flere elever i ungdomsskolen og voksenopplæringen har fått et tilfredsstillende utbytte av opplæringen innenfor tilpasset opplæring. De andre endringene i antall nyhenvisninger må ses på som naturlige variasjoner.

Årsverk i barne- og ungdomstjenesten

Ressursinnsats	2013	2014	2015	2016
Årsverk	434	457	441	468
Årlig vekst		23	-16	27
Årlig vekst i %		5,2 %	-3,5 %	6,0 %

Tabellen viser en nedgang i årsverk fra 2014 til 2015 og en økning på 27 årsverk fra 2015 til 2016. Økningen gjelder i all hovedsak botiltak for enslige mindreårige flyktninger. Økt aktivitet har medført etablering av hybelfellesskap, et botiltak og vertsfamilier. Det er også en mindre økning i årsverk i barnevernet som gjelder etablering av familietiltak MST CAN med fem årsverk. Avlastningstjenesten samt fritid og avlastning har en nedgang i antall årsverk. Tjenestesteder er slått sammen og ressursene fordelt mer effektivt på tvers i hele tjenesten.

5.3.2 Rapportering på vedtatte HP-tiltak

Gjennomførte tiltak

- **Ressurskrevende brukere (kjøp av eksterne plasser)**
Økende behov for avlastning i institusjon for ressurskrevende brukere dekkes delvis av økt budsjetttramme 2016 – 2019. Deler av forbruket er dekket inn, men det kom to nye brukere høsten 2015 som det ikke er budsjettmessig dekning for.

- **Økt systemrettet arbeid i PP-tjenesten**
Innsparingsmål i 2016 er nådd. Veiledningssenter for barn med utfordrende atferd er etablert, men det gjenstår fremdeles å definere systemarbeid med skole. PPT har etablert nye team, og innført nye rutiner for overgang barnehage–skole og barneskole–ungdomsskole som har bidratt til å redusere spesialundervisning.
- **Tiltak i egen regi (barnevern)**
Endret tiltakspraksis og strengere vurdering av klientoverføringer er gjennomført. Utviklingen fortsetter med mer spissede tiltak som skal føre til endring i familien i stedet for å ha mange kompensierende tiltak. Imidlertid vil innføring av MST-CAN føre til en utgiftsvekst i oppstartsperioden som spares inn på kostnader til plasseringer.
- **Effektivisering administrasjon barnevern**
Effektivisering administrasjon barnevern videreført i 2016. I løpet av 2016 reduserte barneverntjenesten sin bemanning med ca. 5 årsverk. Høsten 2016 ble det besluttet å kutte ytterligere to stillinger, assisterende barnevernsjef og en spesialkonsulent. Det vil i tillegg bli redusert noe på utgifter til kurs.
- **Tildeling avlastningstjenester og støttekontakter**
Innsparing er ikke gjennomført i 2016, og det er en utfordring å nå målet om innsparing i 2017. Etter sammenslåing av tjenestene individuell avlastning og tilrettelagt fritid er det redusert med ett fast årsverk. Tjenesten jobber målrettet med å nå målene om effektivisering, men er avhengige av vedtak som fattes av tildelingskontoret er i tråd med budsjett. Tjenesten er i kontinuerlig dialog med tildelingskontoret.
- **Behovstilpasset drift av akutthjelpen**
Tilbudet fungerer som tidligere år i tråd med formålet, uten ventelister. Det vurderes at antall stillinger i 2016 møter behovet for Akutthjelp i kommunen.
- **Bedre utnyttelse av kontorstøtte helsetjenester**
Tjenesten er nedbemannet med 0,75 årsverk. Arbeidsprosesser er gjennomgått og effektivisert blant annet ved hjelp av LEAN.
- **Effektivisering og brukerbetaling fritidssentre**
Priser justert pr 1. januar 2017. Politisk vedtak om økte priser på Tanken. Feriestengte virksomheter og gjennomgang brukerbetaling gjennomført. Det er spesielt tilbud etter skoletid som har brukerbetaling.
- **Tilpasse eksterne tilskudd til etterspørsel**
Er gjennomført ved reduksjon og tilpasning av tilskudd til frivillige lag og organisasjoner.

Status øvrige tiltak:

Tiltak:	Krafttak for psykisk helse for barn og ungdom.
Status:	Påbegynt
Kommentarer:	Psykologisk førstehjelp er utviklet for 2. klasse og innføres i 2017. Psykisk helseteam er styrket og ressursteam for ungdom er forankret.
Tiltak:	Ungdom og fritid – miljøarbeider på Hundsvund
Status:	Påbegynt
Kommentar:	Videreført vedtak HP 2016–2019. Utvidet til 100 prosent i 2017. Det er et økende antall unge på Hundsvund som faller utenfor organisert fritidsaktiviteter.

5.3.3 Behovsutvikling

Befolkningsutvikling	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2026	2036
0-20 år	33 982	34 232	34 588	34 757	34 958	35 089	35 329	37 532	41 460
Årlig vekst	276	250	356	170	201	131	240	3 301	7 228
Årlig vekst i %	0,8%	0,7%	1,0%	0,5%	0,6%	0,4%	0,7%	9,6%	21,1%

Tabell for befolkningsutviklingen i aldersgruppen 0–20 år viser at befolkningen øker med cirka 7 200 frem mot 2036, eller i snitt cirka 360 barn per år.

Behovet for tjenester i barne- og ungdomstjenesten påvirkes i ulik grad av befolkningsutviklingen. Det er gjennomført en gjennomgang av økonomien i BUT der behovet for demografisk kompensasjon for de ulike områdene, bortsett fra barnevernet, er drøftet.

Helsetjenester er tjenester som tilbys hele målgruppen og som har obligatoriske oppgaver innenfor deler av tjenesten. I rapporten fremgår det at tjenester med obligatoriske oppgaver påvirkes av demografiendringer. For øvrig viser gjennomgangen at bruken av helsesøster varierer mye mellom skolene og kun i mindre grad har sammenheng med antallet barn og unge i målgruppen.

Det er en utfordring å sikre god kvalitet i tjenestene til barn og unge med psykiske lidelser som ikke kan bo hjemme. Kommunen kjøper i dag eksterne plasser. Det er satt i gang en prosess for å opprette egne tilbud til denne målgruppen.

Ungdom og fritid er også en tjeneste som tilbys hele befolkningen, men i følge rapporten er veksten neppe den viktigste driveren for utvikling i behov. Tjenesten er styrket gjennom en spesifikk vurdering av behov som følge av vekst innen enkeltområder (Fornebu) og spesielle satsingsområder (utenforskap og ekstremisme).

Det er en målsetting å redusere andelen spesialundervisning i skolen. Som det fremgår av rapporten for gjennomgangen av PP-tjenesten skal dette påvirke utviklingen i behov i større grad enn demografiske endringer.

Avlastningstjenester er tjenester med lave dekningsgrader. Andelen som mottar avlastning i institusjon er 0,2 prosent, mens andelen av barnefamilier som mottar individuell avlastning er 0,7 prosent. Dette er en brukergruppe som er vanskelig å forutse, det er store individuelle forskjeller i behov. Lave dekningsgrader og store forskjeller i behov tilsier at befolkningsutviklingen ikke egner seg til å beregne ressursbehovet. Siste års store økninger i vedtaksvolum hadde ikke blitt fanget opp i en demografimodell. Som det fremgår av gjennomgangen av økonomien i BUT kan denne veksten trolig forklares med manglende avgang til egen bolig. Økt behov uten mulighet til å tilby plass har også medført at kommunen må kjøpe dyre plasser eksternt. Kommunen har også fått en ny brukergruppe med store sammensatte behov, barn og unge med psykiske lidelser. Kommunen har ikke noe egnet tilbud i egen regi til disse. Avlasterdommen av 23. juni 2016 med endrede arbeidstidsbestemmelser for avlastere, innebærer økonomiske konsekvenser for kommunen.

Barnevernet er ikke vurdert i gjennomgangen av barne- og ungdomstjenester. Når det gjelder denne tjenesten er det naturlig å anta at behovet for tjenester over tid påvirkes av befolkningsutviklingen. Aktivitetstall de siste årene som antall barn med tiltak viser imidlertid ikke en økning. Antall meldinger har økt noe de siste to årene, men tjenesten har hatt god kapasitet til å ta nye meldinger og undersøkelser. For øvrig er dekningsgradene i barnevernet lave (2015: 2,5 prosent) og det er store variasjoner i behov hos de som mottar tjenester. I saker hvor barneverntjenesten mottar mange meldinger, skal tjenesten ha rutiner for å fange opp risikofaktorer og involvere andre tjenester der meldingen ikke fører til tiltak i barnevernet.

Bosetting av enslige mindreårige flyktninger

Bosettingen i 2016 ble lavere enn antatt. Ved inngangen til 2016 hadde kommunen 58 enslige mindreårige flyktninger. I løpet av 2016 er det bosatt 36, 12 har flyttet ut slik at det ved utgangen av året var 76 bosatte enslige mindreårige i kommunen. For de nærmeste årene er også anmodning om bosetting redusert til 25 nye pr år. Det er i løpet av 2016 etablert ulike nye boløsninger, både et nytt botiltak, ulike hybelfellesskap, vertsfamilier og familiegrupper. Tjenestene må til en hver tid tilpasses det antall enslige mindreårige som ankommer kommunen.

Det kan komme endringer i anmodning om bosetting. I nåværende virksomhet og sammensetning av boløsninger er det tatt høyde for en bosetting på de 25 samtidig som noen går ut. Det er en mulighet å øke antallet bosettinger med 16 innenfor eksisterende ressurser på familiegrupper, hybelfellesskap og vertsfamilier. Bofellesskapene er fullt utnyttet. Dersom bosettingstallet øker utover planlagt eller at ungdommen har større behov og tilleggsutfordringer, vil ressursbehovet ikke kunne dekkes innenfor eksisterende rammer.

5.3.4 Aktuelle oppfølgingspunkter

Gjennomgang av status og økonomi samt økonomigjennomgangen av barne- og ungdomstjenester viser følgende utfordringer som kommunen bør ta tak i;

- Økende utgifter til kjøp av plasser, kvalitet i tjenestetilbudet og døgnpriser som ligger betydelig over døgnprisen i kommunale institusjoner er en utfordring. Barn og unge med psykiske lidelser er en ny og økende brukergruppe blant disse. Det er satt i gang en prosess for å opprette egne tilbud til denne brukergruppen.
- Produksjonen ved Stanga avlastningscenter er redusert og beleggsprosenten er bare på ca. 35 prosent i 2016. Alternativ bruk av ressursene, for eksempel til tjenester i egen regi til de som kommunen kjøper private plasser til, vurderes.
- Utgifter til individuell avlastning og støttekontakter øker. Tildelingskontoret fatter vedtak, mens det økonomiske ansvaret ligger i tjenesten. Det anbefales innført timebudsjett som Tildelingskontoret tildeler vedtakstimer utfra. Budsjett ramme dividert på prisen gir timebudsjett.
- Barnevernet har utgifter som ligger over snittet av kommunene vi sammenligner oss med. Det er satt i gang innstramningstiltak innen administrasjon og mer konkrete retningslinjer og rutiner for fastsettelse av godtgjørelse til fosterhjem.
- Lav produksjonsindeks på barnevernet skyldes lave dekningsgrader. Tiltak for å øke kunnskapen om barnevernet ser ut til å ha effekt. Antall meldinger og undersøkelser øker, men det er for tidlig å si hvordan det påvirker dekningsgradene.
- Helsetjenester har få indikatorer for effektivitet og produktivitet. Tidsbrukkartlegging anbefales og tjenesten må videreutvikle kvalitetsindikatorer.
- Det er stor variasjon i ressursbruk innen helsetjenester. Ressursfordelingen mellom den enkelte helsestasjon og skole anbefales.